

Memoriālais pavērsiens

Cilvēks ir ne tikai sociāla būtne, bet arī vēsturiska būtne. Cilvēks ir vitāli vienots ar sabiedrības un savas dzīves vides vēsturi. Var droši teikt, ka vēsturiskums ir cilvēka garīguma elements. Ja izzūd vēsturiskums (kā tas notiek pašlaik), tad izzūd garīgums. Jāsaka savādāk: izzūdot garīgumam, izzūd vēsturiskums. Cilvēks ar vēsturisko materiālu iepazīst ne tikai pasauli, bet arī pats sevi. Cilvēka attieksme pret pasauli un sevi ir vēsturiska attieksme. Katrā laikmetā vēsturiskā apziņa ir kultūras fundamentāla raksturotāja. Vēsturiskā pieredze ir tagadnes un nākotnes balsts.

Filosofijas tendētība

Filosofijas vēsturē vispirms filosofēja par pasauli, pēc tam par pasaules izziņas iespējām un veidiem. XX gs. filosofēja par valodu – izziņas galveno līdzekli, domas formātu, veidu, kādā atspoguļojās izzinātais (analītiskā filosofija). XX gs. filosofēšanas jēgas meklējumi varēja iegūt mistiski transcendentālu raksturu. Haidegers teica, ka filosofs domā tikai nāves priekšā; pateicoties tam, rodas maksimāla atdeve patiesībai, iekšējais pienākums pret patiesību, katrs vārds – pēdējais vārds pirms nāves. Postmodernisti savukārt slavēja nespēju noskaidrot patiesību un rekomendēja atzīt patiesību bezgalīgo skaitu.

Eksistenciālais fundamentālisms (1)

Esejas uzmetums par cilvēka eksistences konstantēm

Kāds ir mērķis esejai? Ko autors vēlas teikt un ko viņš vēlas panākt? Kas ir eksistenciālais fundamentālisms? Tas ir jauns terminoloģiskais veidojums. Ko tas apzīmē?

Fundamentālisms mēdz būt dažāds. Populārs ir reliģiskais fundamentālisms. Mūsdienās tiek runāts par islama fundamentālismu, postliberālisma fundamentālismu. Var runāt par postmodernisma fundamentālismu.

Fundamentālisms ir kaut kas tāds, kas akcentē pamatus, pamatbūtību un konsekventi, ne reti – agresīvi, ambiciozi, nevēlās no tā atsacīties. Fundamentālisms ir savdabīgs kategoriskais imperatīvs attieksmē pret pamatiem, pamatbūtību kādai mācībai, uzskatu sistēmai, idejiskajai doktrīnai u.tml.

Eksistenciālais fundamentālisms ir attieksme pret cilvēka eksistenci un tās pamatnosacījumiem. Eksistenciālais fundamentālisms pasvītro cilvēka eksistences pamatnosacījumus gan fizioloģiskajā, gan garīgajā ziņā. Cilvēkam ir eksistenciālas fundamentālas vajadzības, bez kuru realizācijas viņš nevar eksistēt.

Saprotams, tā ir triviāla atziņa. Pats par sevi ir saprotams, ka cilvēka eksistencei ir nepieciešami konkrēti nosacījumi (pārtika, ūdens, gaiss utt.).

Eksistenciālais fundamentālisms sevi ietver ne tikai fizioloģiskos eksistenciālos nosacījumus, bet arī garīgos, simboliskās realitātes, nosacījumus. Bet arī tas nav nekas jauns. Cilvēka garīgās vajadzības arī ir zināma prasība cilvēka eksistencei.

Sarunā par eksistenciālo fundamentālismu autors vēlas pievērst uzmanību, lūk, kam.

Pirmkārt, konkrētās realitātes un simboliskās realitātes neviendabīgajām attiecībām, kad starp abām realitātēm var būt un var nebūt komplimentāras attiecības.

Otrkārt, uzmanība tiks pievērsta simboliskās realitātes ideoloģisko, politisko, ekonomisko mērķu praktiskajai ietekmei uz konkrēto realitāti. Nav grūti saprast, ka, piem., ideoloģiskā zombēšana var gūt relatīvus rezultātus, jo ir spiesta piekāpties konkrētās realitātes priekšā.

Treškārt, noteikti nākas pievērsties simboliskās realitātes un konkrētās realitātes hierahijai eksistenciālajā fundamentālismā. Citiem vārdiem sakot, tas jau ir jautājums par primāro un sekundāro cilvēces vēsturē.

Cilvēka dzīve sastāv no divām daļām: 1) konkrētās realitātes un 2) simboliskās realitātes. Tā tas bijis vienmēr cilvēces pastāvēšanas laikā. To apliecina vēsturiskais materiāls. Pirmās liecības par cilvēku pavada simboliskās realitātes artefakti – zīmējumi uz alu sienām, ornamentāli veidojumi uz ieročiem, sadzīves priekšmetiem utt.

Savukārt konkrētās realitātes pastāvēšanu nav jāpierāda ar artefaktiem. Konkrētajā realitātē obligāti ietilpa cilvēka eksistences pamatnosacījumi: 1) pārtikas izejvielu ieguve, sagatavošana, lietošana, 2) apģērba materiāla ieguve, sagatavošana, lietošana, 3) dzīves vietas būvmateriālu ieguve, mājokļa iekārtošana.

Konkrētā realitāte ir eksistenciāli fizioloģiski determinēta. Pārtika, mājoklis, kā arī pēcnācēju reprodukcija ir pastāvējusi vienmēr. Cilvēks nespēj dzīvot bez eksistences elementārākajiem līdzekļiem.

Simboliskā realitāte ir mākslīgi radīta realitāte – filosofija, zinātne, ideoloģija, reliģija, mitoloģija, māksla, folklorā. Simboliskā realitāte ir abstrakcijas produkts. Ne reti arī konkrētās realitātes garīgi mākslīgs noformējums.

Simboliskā realitāte arī ir cilvēka eksistences obligāta nepieciešamība tāpat kā konkrētās realitātes cilvēka eksistences pamatnosacījumi. Taču simboliskā realitāte principā nevar ietekmēt konkrēto realitāti, jo cilvēks, piem., bez pārtikas nomirs. Tas nav svarīgi, kādā apjomā un kvalitātē ir pārtika. Runa ir par principu: principiālo nepieciešamību ēst.

Simboliskā realitāte kā obligāta cilvēka dzīves, konkrētās realitātes, nepieciešamība arī izpaužas eksistenciāli, funkcionējot kā cilvēka garīgās eksistences bāze. Cilvēks nevar dzīvot bez ēdiena un nevar dzīvot bez garīguma – garīgā materiāla. Dzīve bez garīgā materiāla cilvēku arī dzen nāvē – garīgajā nāvē, kas var noslēgties ar fizisko nāvi.

Vērtējot simboliskās realitātes lomu cilvēku dzīvē, svarīga problēma ir simboliskās realitātes saturs un tā vēsturiskā transformācija. Saturs var funkcionēt dažādi, sākot no estētiski garīgās misijas un beidzot ar agresīvi militāro misiju; respektīvi, simboliskā realitāte var būt karu, revolūciju, terorisma, militārās agresijas dažādu veidu sastāvdaļa. Simboliskās realitātes misija var būt ideoloģiska, reliģiska, politiska, ģeopolitiska, ekonomiska, izglītības un audzināšanas, estētiska, ētiska.

Simboliskās realitātes analītiskajā tematikā ietilpst problēma par simboliskās realitātes kapacitāti, palīdzot vai traucējot cilvēkiem dzīvot. Aktuāla ir problēma par simboliskās realitātes absurdo, bezjēdzīgo būtību konkrētās realitātes kontekstā. Kā jau tika minēts, atsevišķa problēma ir simboliskās realitātes satura transformācijas un šo transformāciju saistība ar konkrētās realitātes transformācijām.

Konkrētā realitāte uz cilvēkiem var iedarboties apmāti, kad viņu apziņu pārklāj apmātība (fascinācija). Svešvārds „fascinācija” lietots, apzīmējot apmātību.

Uzkatāms piemērs ir cilvēku saskarsme ar sociālo nelaimi. Piemēram, valsts krahu. Valsts krahs ir acīmredzams. Tas tiek analītiski izskaidrots masu medijos. Cilvēki principā neiebilst un piekrīt valsts kraha esamībai. Taču uz viņiem atziņa par valsts krahu neiedarbojās pilnā mērā; proti, viņi pret valsts krahu neizturās kā pret eksistenciāli vitālu fenomenu, kas būtu viņu dzīvības un nāves

jautājums. Viņi pret valsts krahu neizturās vienaldzīgi. Taču arī ne maksimāli sakāpināti, kā viņi izturētos, teiksim, tiekoties ar savas nāves draudiem.

Bet kā izturās cilvēki pret valsts krahu?

Cilvēki pret valsts krahu izturās kā pret simbolisko realitāti. Tātad tāpat kā pret jebkuru citu abstraktu risinājumu, kas neapdraud cilvēku konkrēto realitāti – eksistences līdzekļu (pārtikas, ūdens, gaisa) izmantošanu.

Varam secināt, ka pastāv konkrētās realitātes fascinācija. Konkrētā realitāte (eksistences līdzekļu izmantošana) ir apmāti noskaņojusi cilvēkus. Šīs fascinācijas apstākļos simboliskā realitāte zaudē spēku un nav spējīga pilnā mērā funkcionēt. Konkrēti: cilvēki atzīst valsts krahu, taču arī neko nedara tā novēršanai, jo netiek apdraudēta viņu konkrētā realitāte (fizioloģiskā eksistence).

Dotais piemērs ir gadījums, kad viegli ir uztverama konkrētās realitātes un simboliskās realitātes savstarpējā hierarhija. Ne velti dažādu radikālu sociālo projektu (piem., revolūcijas) autori ņem vērā minēto hierarhiju, simbolisko realitāti sapludinot ar konkrēto realitāti, kad arī simboliskā realitāte cilvēkiem tiek pasniegta kā nāves briesmas. Tādā gadījumā atkāpjas konkrētās realitātes fascinācija, un cilvēki pievēršās attiecīgajam projektam ar visu sirdi un dvēseli, kā tas parasti notiek, ja ir jāaizstāv sava un savu tuvinieku dzīvība.

Konkrētā realitāte (fizioloģiskā eksistence) vienmēr ir saistīta ar cilvēka fundamentālu instinktu un cilvēka fundamentālu agresiju. To nosaka nepieciešamība iegūt un izmantot fizioloģiskās eksistences līdzekļus. Šajā jomā vienlīdzības princips praktiski nepastāv. Vienlīdzības principu var vienīgi tēlot ar simboliskās realitātes līdzekļiem – ideoloģiju, demagoģiskām atrunām, solījumiem, politiskām programmām u.tml.

Praktiski valda instinkta divi veidi: 1) indivīda instinkts pakļaut citus indivīdus savām interesēm un 2) indivīdu kolektīva (elites, šķiras, grupas, klana, oligarhijas, partijas u.tml.) instinkts pakļaut visus pārējos indivīdus (tautu, nāciju, kolektīvu) savām interesēm.

Abos gadījumos instinkta realizāciju pavada cilvēka fundamentāla agresija, agresīvā, kategoriskā, viennozīmīgā formā pamatojot doto dzīves kārtību. Taču agresija (arī instinkts) tiek maskēta un ideoloģiski pamatota.

Pamatojums tiek veikts ar simboliskās realitātes līdzekļiem. Simboliskā realitāte kalpo fizioloģiskās eksistences līdzekļu ieguvei. Bez simboliskās realitātes instinkts un agresija nepastāv. Varbūt vienīgi pastāv kaut kādu dzīvnieciski mežonīgu hominīdu populācijās (pigmeju, aborigēnu), kurās visu procesu centrā nav prāts. *Homo sapiens* populācijā instinkts un agresija tīrā veidā nav sastopama, bet tikai simboliskās realitātes iesaiņojumā.

Nākas pievērst uzmanību vienai vēsturiskajai likumsakarībai: jo augstāks ir cilvēka civilizētības un kultūras līmenis (reizē – prāta attīstības līmenis), jo maskētākā formā funkcionē simboliskā realitāte. Jo cilvēks ir civilizētāks un kulturālāks, jo vairāk viņš maskē savu fundamentālo instinktu un fundamentālo agresiju, to pasniedzot pēc iespējas humānākā iesaiņojumā atbilstoši cilvēciskās vienlīdzības idejai, vērtībai, prasībai.

Cilvēciskās vienlīdzības ideja viscēlākajā iesaiņojumā atspoguļojās komunisma politiekonomiskajā lozungā „No katra pēc viņa spējām un katram pēc viņa vajadzības”. Komunisma simboliskās realitātes tēzes reizē ir kļuvušas par konkrētās realitātes (fizioloģiskās eksistences) kritēriju, neatzīstot fundamentālo instinktu un fundamentālo agresiju. Komunismā cilvēka vajadzības ir cilvēka prāta diktētas vajadzības. Tās ir pakļautas cilvēka saprātīgam lēmumam vajadzību jomā, kad cilvēks lieto tikai elementāri vajadzīgo eksistences līdzekļu apjomu. Komunismā cilvēka fundamentālais instinkts un fundamentālā agresija nonāk cilvēka prāta pakļautībā. Cilvēka prāts regulē fundamentālo instinktu un fundamentālo agresiju. Faktiski nevis regulē, bet pavisam apklusina un neļauj izpausties.

Cilvēka fundamentālā instinkta un fundamentālā agresija pati par sevi ir simboliskās realitātes tēma. Tā tas ir tādās simboliskās realitātes sfērās kā filosofija, ētika, daiļliteratūra. Tēma apskata cilvēka pilnveidošanās problēmu un cilvēku vienlīdzības problēmu. Simboliskās realitātes saturiskā amplitūda svārstās no bezizmēra komunisma ideāliem līdz antihumānā sociālā darvinisma nežēlībai. Apmlitūdas svārstības reizē ir attiecīgās simboliskās realitātes morālās kvalitātes un morāli tikumiskā lidojuma liecība.

Cilvēka pilnveidošanās problēma un cilvēku vienlīdzības problēma ir senas tēmas filosofijā, ētikā, daiļliteratūrā. Šīs tēmas pieder simboliskās realitātes klasikai. Šo tēmu risinājumā ir kolosāli liels mantojums eiropēdu civilizācijā.

Abu problēmu izpratne un interpretācija, saprotams, ir visdažādākā. Mūsdienās simboliskā realitāte, var droši teikt, kļūst galvenā realitāte. Ļaužu masu zombēšana ir ikdienišķa parādība.

Plaši izvēršās politiskā filosofija. Skan konstatācija, ka politika bez spēka pielietošanas (tātad bez cilvēka fundamentālā instinkta un fundamentālās agresijas) nevar pastāvēt. Politika esot politiskās gribas realizācija ar voluntāru spēku. Šī tēze ir kļuvusi mūsdienu simboliskās realitātes sastāvdaļa.

Abas problēmas tiek saistītas ar diskursu par cilvēka prātu. Tas ir svarīgi, jo cilvēka prāta attīstības līmenis nosaka cilvēka fundamentālā instinkta un fundamentālās agresijas publiskoto pakāpi, - jo attīstītāks prāts, jo vairāk tas izvairās tieši publiski atgādināt par savām eksistenciālo līdzekļu ieguves un izmantošanas pirmtiesībām. Cilvēks ar augsti attīstītu prātu tieša atgādinājuma vietā visu noformē ar simboliskās realitātes līdzekļu palīdzību – visbiežāk demagoģiskām un retoriski viltīgi izvēlētiem konstrukcijām.

Interesantas ir Fihtes pārdomas par prātu. Prāts esot atkarīgs tikai no sevis; tikai pats prāts var korigēt prātu; prāts rīkojās tikai atkarībā no saviem principiem; pastāv prāta autonomija.

Fihte izsakās par cilvēka dabiskajām tiesībām – katram darīt to, ko viņš vēlas bez ārējiem ierobežojumiem.

Fihte izsakās arī par universiālo egoismu – cilvēka tiesībām uz sava darba rezultātiem un privātīpašumu, ko aizsargā arī valsts (sociālisms). Fihtes ieskatā sociālisms īsts ir tikai tad, ja reāli pastāv rūpes par citiem.

Iespējams, cilvēki vienmēr saprata privātīpašuma galveno nepilnību – garantēt labumus tikai nedomājiem. Privātīpašums ir konkrētās realitātes (fizioloģiskās eksistences) viens no visstabilākajiem garantiem. Privātīpašums reizē ir arī instinkta un agresijas morālais attaisnojums – automātisks arguments sociālajā apziņā, kā arī, protams, privātīpašnieka apziņā. Īpaši tad, ja pastāv privātīpašums uz ražošanas līdzekļiem. Ne velti sociālisms/komunisms vispirms un galvenokārt ir notēmēts pret ražošanas līdzekļu privātīpašumu, un šī tēmēšana netiek pārāk dedzīgi apvārdota ar simboliskās realitātes metodēm un paņēmieniem. Kapitālismā (ne tikai kapitālismā) privātīpašums tiek pasniegts pat kā dabiskās tiesības. Vismaz tā tas ir jāuztver „darbaļaudīm”. No viņiem tiek gaidīta bezierunu pakļautība dabiskajām tiesībām, kas iegūst sakrālu auru.

Konkrētās realitātes (fizioloģiskās eksistences) atkarības forma ir darba devēja un darba ņēmēja attiecības, veicinot sociālo nevienlīdzību. Šajās attiecībās aktīvi figurē simboliskā realitāte, kas pamatā ir darba devēju instruments savu dabisko tiesību pamatojumam. Simboliskās realitātes iespējas izmanto arī darba ņēmēji savu tiesību pamatojumam. Darba ņēmēju attieksmi ietekmē fizioloģiskās eksistences praktiskā nepieciešamība, kad cilvēks ir spiests darīt to, ko nedarītu, ja nebūtu dotie apstākļi savas eksistences nodrošināšanā.

Cilvēks var pilnveidoties, radot sev jaunu vidi un jaunus dzīves apstākļus. Taču pilnveidošanās var neskārt morālo pilnveidošanos. Par to savā laikā rakstīja Russo. Viņš teica, ka prāta un kultūras

pilveidošanās var sekmēt morālo degradāciju, kaut gan cilvēkam ir morālā brīvība pārvarēt un nepieļaut morālo degradāciju.

Konkrētās realitātes (fizioloģiskās eksistences) diktatūras (objektīvās nepieciešamības) attaisnojumam cilvēki vienmēr ir lietojuši simboliskās realitātes līdzekļus. Tas ir noticis vienmēr. Varēja vēsturiski mainīties simboliskās realitātes saturs, intensitāte, adresāts u.tml. Taču pati tendence vienmēr saglabājas. Cilvēki ir izskaidrojuši un attaisnojuši savu nepieciešamību ēst, dzert, elpot.

Šajā dotās tendences konsekvencē izpaužas paradokss. Reāli nav iespējams ideālā veidā atsāties no konkrētās realitātes vajadzībām. Cilvēks nevar dzīvot bez fizioloģiskajai eksistencei nepieciešamajiem materiāliem. Cilvēks to lieliski apzinās. Lieliski apzinās, bet paradoksāli neņem vērā, turpinot izmantot simboliskās realitātes iespējas fizioloģiskās eksistences vajadzīgu attaisnojumam. Tas ir paradoksāli. Loģiski būtu, ka cilvēks neizmanto simboliskās realitātes iespējas, jo tām ideālā veidā nav nekādas jēgas. Cilvēkam vienmēr ir vajadzīga pārtika, ūdens, gaiss, un nav nekāda nepieciešamība simboliskās realitātes vidē attaisnoties. Nav vajadzības attaisnoties ne individuālajā ziņā, ne kolektīvajā ziņā. Jebkurā gadījumā attaisnošanās ir sava veida pašapmāns, liekulība, demagoģija.

Iespējams, korekti rīkojās ebreji. Viņi jebkuru darbību sava materiālā stāvokļa nodrošināšanā un uzlabošanā pamato ar nepieciešamību uzturēt ģimeni.

Cīņa par eksistenci ir viens no dabas likumiem. Tā pamatā ir savstarpējās aprīšanas princips – dzīvās būtnes ir gatavas viena otru iznīcināt. Tas ir eksistenciālais princips.

Cilvēks pretojās šim principam. Ar šo pretošanos cilvēks atšķiras no pārējām dzīvajām būtnēm. Taču cilvēka pretestība ir nosacīta. Cīņa par eksistenci ir sastopama arī cilvēku populācijā. Cilvēku savstarpējās aprīšanas ieroči vēsturiski ir mainījušies. Sākumā bija miets, šķēps, zobens. Vēlāk šaujamieroči, tanki, lidmašīnas, atomieroči, raķetes. Šie ieroči pieder konkrētajai realitātei un tiek izmantoti vajadzības gadījumā. Taču paralēli konkrētās realitātes ieročiem tiek izmantoti arī simboliskās realitātes ieroči. Tiem ir jāpamato un jāattaisno auksto un karsto ieroču pielietojums un savstarpējās aprīšanas prakse vispār. Mūsdienās tas notiek ļoti intensīvi masu komunikācijā.

Cilvēku savstarpējo aprīšanu neviens nevar apturēt. Valsts to nevar izdarīt. Turklāt valsts mēdz būt iniciatore agresijai pret citu valsti, vēloties bagātināt savas nācijas fizioloģisko eksistenci.

Uz cīņu par eksistenci pozitīvi var atsaukties tā parādība, kuru Čehovs sauca par „līdzcietības talantu” – atsevišķu cilvēku spēju rūpēties par citiem. Tā ir sociuma mazākuma rūpēšanās par vairākumu, kas sabiedrībā parasti nav pietiekamā mērā nodrošināts ar eksistences līdzekļiem. „Līdzcietības talantu” rada gēni un audzināšana. Mūsdienās sāk dominēt arhaiska elite, kura nav paredzēta rūpēm par līdzcilvēkiem, bet gan līdzcilvēku laupīšanai.

Simboliskā realitāte ir noteikts universs – itin viss esošais garīgajā pasaulē. Šī universa grandiozākie segmenti ir filosofija, ideoloģija, reliģija, māksla, zinātne, valoda, mīti. Dotais universs ir kundzības instruments, apvienojot gan fizisko kundzību, gan garīgo kundzību. Tas nav kundzības instruments atsevišķi tikai garīgajā jomā. Garīgā kundzība vienmēr ir sekundārā kundzība. Primārā ir fiziskā kundzība – kundzība konkrētās realitātes jomā. Garīgā kundzība tikai tēlo prioritāro ieinteresētību, izliekoties, ka tai neinteresē konkrētā realitāte. Dotā universa atsevišķi segmenti var veidot simbolisko sistēmu ar politiskajām funkcijām. Tā tas ir marksismā, liberālismā, fašismā. Arī šajās simboliskajās sistēmās primārais ir konkrētā realitāte, bet nevis tikai garīgā kundzība, garīgā vara pār cilvēkiem. Garīgā vara ir vajadzīga, lai sasniegtu galveno – materiālo labklājību.

Galvenie faktori

Lai piedāvātu plānu valsts, tautas, šķiras, sociālās grupas attīstībai, vajadzīga stratēģija, kura savukārt nav iespējama bez noteiktas ideoloģiskās programmas. Tātad vispirms ir nepieciešama ideoloģija, fiksējot idejiskos uzskatus, idejiskos mērķus un savas ideoloģijas sociālo vērtību vispār. Piemēram, sociālo taisnīgumu nenodrošina sociālā sistēma. Nodrošina gēni, audzināšana, izglītība, ideoloģija. Ne velti Aleksandrs Bloks teica, ka „boļševisms ir krievu dvēseles īpašība, bet nevis frakcija Valsts domē”. Milzīga nozīme ir izglītībai un tās vispārējai ievirzei – antropoloģiski garīgajiem uzdevumiem. XIX gs. augstākā izglītība bija koncentrēta ap „praktiskumu” un „pozitīvām zināšanām”. XX gs. savas tiesības pieteica fundamentālās zinātnes un humanitārās zinātnes, gadsimta beigās – sociālās zinātnes, kā arī notika „pagrieziens uz kultūru”, kad kulturoloģija tika pasludināta par kognitīvo bāzi Nr.1. XXI gs. pagaidām tiekamies galvenokārt tikai ar „diploma pirkšanu”. Patiesi izglītoti cilvēki kaitina. Tā tas bija arī agrāk, - spēcīgais vienmēr ir kaitinājis. Šodien tā ir masveida izpausme.

Diagnoze

Eiropēdu degradācija, saprotams, nevar iztikt bez konkrētas diagnozes, raksturojot garīgā pagrimuma pārņemtās ļaužu masas. Iespējams, diagnoze būs daudzpusīga, aptverot gan neirastēniju un histēriju, gan debilitāti un šizofrēniju. Visticamākais, nākas attaisnot, saprast un slavēt tos vecākus, kuri saviem bērniem izvēlās vārdu „Daunis”, kā tas notiek latviešu aprindās. Dauna slimība arī būs viens no diagnozes variantiem. Visjaunākajā laikā viens no spilgtākajiem piemēriem eiropēdu degradācijā ir masveidīgā mānija visās savas dzīves likstās vainot Krieviju, krievus, V.Putinu. Šī mānija ir sastopama ne tikai latviešu vidē. Neapšaubāmi, tā tāpat kā jebkura cita mānija neliecina par skaidru un garīgi veselu prātu. Var liecināt vienīgi par nepieciešamību mānijas autoriem izvēlēties kādu no diagnozes variantiem. Degradācija strauji progresē. Taču par laimi vēl ir normālu eiropēdu slānis, kas ir spējīgs ne tikai racionāli konstatēt degradāciju, bet arī pret to publiski vērsties. Latvijā tāds slānis ir niecīgs, gandrīz nemaz nav praktiski jūtams. Bet par to nav jābrīnās. Degradācija visrezultatīvākā noteikti būs garīgi vājāk attīstītās populācijās. Tas ir loģiski.

Adekvātā mode

Modes izmaiņas noteikti ir saistītas ne tikai ar stilistiskajām izmaiņām, gaumes izmaiņām, bet arī ar dziļām psihiskajām izmaiņām sociumā. Var uzskatīt, ka modei ir jābūt adekvātai attiecīgajā periodā sastopamajam psihiskajam noskaņojumam tajā sabiedrības daļā, kurai adresēti modes piedāvājumi. Mēs dzīvojam juvenālā laikmetā. Uz dzīves skatuves dominē jauni cilvēki. Tādi ir finansu kapitālisma spekulanti, banku klerki, informācijas tehnoloģiju fani. Dažās valstīs pat valdošā politiskā kliķe. Taču mēs dzīvojam arī eiropēdu ļoti straujas garīgās degradācijas laikmetā, kā rezultātā mutuļo iracionālisms, arhaisms, idiotisms kā psihiskie rādītāji sabiedrības, īpaši jaunāko paaudžu, portretā. Un, lūk, nav grūti ievērot, ka šiem rādītājiem (iracionālismam, arhaismam, idiotismam) atbilst arī mode: tetovējumi, dažādi riņķi sejā, frizūras, idiotisks apģērbs un ģērbšanās veids. Ja, piemēram, „*Stefano Ricci*” savu produkciju piedāvā vecākās paaudzes ļoti bagātiem cilvēkiem, tad firmas modes līnijas konsekvēnti saglabājas klasiskajās tradīcijās bez jebkādiem modes pašmērķīgiem ekscesiem – galējībām, iracionālas nesavaldības. Savukārt „*Louis*

Vuitton” savus risinājumus piedāvā jauniešiem, un tūlīt tiekamies ar pilnīgi citu pieeju. Tā, piemēram, 2017.gada pavasarim firma puīšiem piedāvā šādu salikumu: rudens mētelis, žakete, svīteris, krekls. Tas būtu saprotams. Pavasarī vēl nākas silti saģērbties. Taču nekādi nav saprotams, kāpēc kopā ar tādu siltu apģērbu ir ieteiktas sandales basās kājās. Pie tam bikses ir uzlocītas virs potītēm. Grūti iedomāties, kurā klimatiskajā joslā pavasarī var iederēties tāda mode – rudens mētelis un minētais pārējais apģērbs + sandales basās kājās. Dotajā modē ir kaut kas iracionāls, idiotisks.

Metodoloģiskā problēma

Igora Šafarēviča lieliskā eseja „Rusofobija” (1978-1983) aicina padomāt par vienu problēmu, kuru var uzskatīt par metodoloģisko problēmu. Ar to nākas saskarties tautas dzīves analītikā. Eseja ir vērsta pret rusofobiju, kurai pievēršās nevis ārzemju autori, bet pašmāju autori. Viņi gatavo naidīgas publikācijas pret krievu tautu un Krieviju. Krievu tautai tiek izvirzīti ļoti smagi pārmetumi, kuri koncentrējās kopējā slēdzienā par krievu tautas mūžseno nevērtību. No tādiem autoriem veidojās vesela grupa, kuru Šafarēvičs sauc par „mazo tautu”, izmantojot franču sociologa Kašēna koncepciju un terminoloģiju. „Mazā tauta” ir atsevišķa tautas daļa, kuras darbību un uzskatus var pretstatīt pārējai tautai – „lielajai tautai”. Šafarēviča ieskatā PSRS tāda „mazā tauta” izveidojās no rietumnieciski un liberāli noskaņotiem „disidentiem”, no kuriem savukārt liela daļa ir ebreji. Viena daļa no šiem „disidentiem” dzīvo PSRS, otra daļa – ārzemēs. Rusofobiskās publikācijas lasāmas ārzemju žurnālos, ārzemēs izdotajās grāmatās. Interesanti ir tas, ka Šafarēvičs „mazās tautas” formēšanos saskata 70.gados, kad strauji pieaug rusofobisko publikāciju skaits, bet galvenais – inteliģences vienas daļas (kvalitatīvi labas daļas) naidīgums pret krievu tautu un Krieviju izvērsās kategoriskā formā. Ļoti naidīgi tiek, piemēram, runāts par krievu verdzisko psiholoģiju, pašcieņas trūkumu, cita cilvēka viedokļa necienīšanu, naida, ļaunuma, svešas varas dievināšanas plebejisko sajaukumu. Uzmanību saista laiks – 70.gadi. Šafarēvičs par to neraksta, taču nākas atcerēties, ka 70.gados sākās eiropēdu vispārējais pagrimums, ko izraisa demogrāfiskā pāreja. No 70.gadiem sākās eiropēdu iracionālisms visās dzīves sfērās. Un, lūk, tāpēc rusofobijas uzplaukumu var droši saistīt ar eiropēdu vispārējo degradāciju. Rusofobija ir degradācijas izpausme. Par to nav šaubu. Degradācija vispirms sākās inteliģencē, tās labākajā daļā. Tātad padomju laika „disidentu” rusofobija (degradācija) laika ziņā sakrita ar Rietumu eiropēdu degradācijas sākumu. Tas ir spilgts piemērs citu piemēru kolekcijā tam, ka principā sociāli politiskajai iekārtai nebija nekādas nozīmes eiropēdu traģiskajā liktenī demogrāfiskās pārejas laikā. Degradācijas apjoms, intensitāte, izpausmes formas bija identiskas Rietumos un „sarkanajos” Austrumos. Bet tagad par metodoloģisko problēmu. Šafarēvičs plaši raksta par būtisku neizpratni rusofobijas un citu fobiju izcelsmē. Viņš atsaucās uz franču, vāciešu inteliģences kādas daļas naidu pret savu tautu. Piemēram, vāciešu naidis pret savu tautu jaunākajos laikos nav saprotams tāpēc, ka vācu tautai ir bagāts kultūras mantojums. Nav saprotams, kā var naidīgi runāt par vāciešu nevērtību, ja tai ir Gēte, Šillers, romantisma literatūra utt. Tas pats attiecās uz rusofobiju. Nav saprotams, kā var lamāt krievu tautu XX gs. otrajā pusē, ja tās pagātnē ir Puškins, Ļermontovs, Tolstojs, Dostojevskis utt. Metodoloģiskā problēma tautas dzīves analītikā sākās tad, ja nākas vērtēt jaunu tautu, kurai šodien nav tāds mantojums kā minētajiem vāciešiem, krieviem un tauta pašlaik nevēlās neko dzirdēt pat par to vērtīgo mazumu, kas tomēr eksistē tās kultūras mantojumā. Kā izturēties tādā gadījumā, ja tauta, bet pats trakākais – tās inteliģence, atzīst un ciena tikai masu kultūru, tautai nav „mazās tauta”, kura gribētu „lielo tautu” ievirzīt cienījamā līmenī? Kā izturēties tautas dzīves analītikā apstākļos, kad socializācijā dominē perversais,

vulgārais, primitīvais, sekla, neinteligents, nezinātniskais, amorālais? Kā vērtēt tautu, kurā nav cieņā godīgi un gudri cilvēki un tādi cilvēki tiek nežēlīgi nobīdīti malā un garīgi iznīcināti?

Norberta Eliasa idejas

Norberts Eliass (1897-1990) neatzina liberālās ideoloģijas atspoguļošanos socioloģijā, dominējot tieksmei visu „individualizēt”. T.Parsona pieeju viņš uzskatīja par zinātniski bezperspektīvu, jo nepalīdz izprast sociālos procesus un sabiedrības esamības likumsakarības. Eliass atzina, ka indivīds ir socializēts automātiski dzīvē. Sociologam ir jāpēta sabiedrība – attiecības starp indivīdiem. Šīs attiecības viņš dēvēja par „figurācijām”; zinātnei (socioloģijai) jānoskaidro „figurāciju” likumsakarības; „figurāciju” ilglaicīgs process ir „civilizācijas process”; civilizācija nav abstrakta totāla parādība. Eliass īpašu uzmanību velta paškontrolei; paškontrole ir virzošais spēks, nodrošinot sabiedrībā, valstī stabilitāti; civilizētības palielināšanās ir paškontroles palielināšanās, paškontroles mehānismu efektivitātes palielināšanās; paškontrole iznīdē sociāli bīstamas noslieksmes. Paškontroles attīstībā noteiktas funkcijas ir valstij, kurai ir monopols uz leģitīmu spēka pielietošanu, ja paškontroles līmenis ir zems, bīstams sabiedrībai; jo lielāka cilvēku mijiedarbība, jo lielāka paškontrole ir vajadzīga; paškontrole, valsts spēka pielietošana ir tendēta uz internalizēšanu – sabiedrības normu, vērtību atzīšanu, pielietošanu. „Figurācija” ir mijiedarbība starp indivīdiem un grupām kooperācijas, funkciju diferenciacijas veidā, kā arī tā ir cīņa par „dzīves izredžu” (eksistenciālās bāzes) monopolizāciju. Eliass bija K.Manheima (1893-1947) asistents; Eliass izmantoja Manheima jēdzienu „*freischwebende Intelligenz*” – brīvi „tvaikojoša” inteliģence, kurai ir svešas materiālās un ideoloģiskās intereses; minētais jēdziens ir vajadzīgs, jo cilvēks nav noslēgts sevī (*homo clausus*), bet vienots ar sabiedrību, kurā savukārt vienmēr eksistē noteiktas intereses, kuru varā nonāk atsevišķi indivīdi; Manheims un Eliass ļoti lielu uzmanību veltīja „konkurencei” – cīņai par „dzīves izredzēm” (eksistenciālo bāzi); Manheims lasīja referātu „Konkurences nozīme garīgajā sfērā”; Manheims tāpat kā Eliass kritizēja liberālismu; liberālisms tēlo „brīvību no vērtībām”, taču faktiski ir buržuāzijas vērtību paudējs. Eliass kritizēja pēckara amerikāņu socioloģijas atsacīšanos no vēsturiskuma, nevēlēšanos balstīties uz vēsturisko procesu loģiku un necenšoties noskaidrot tagadnes procesu vēsturisko horizontu. Eliass norādīja, ka pēc II Pasaules kara socioloģija zaudēja vēsturisko redzējumu. [Hipotēze: Varbūt tas ir saistīts ar eiropiešu vispārējā pagrimuma sākumu un palielināšanos; nespēja vēsturiski interpretēt materiālu liecina par vispārējā pagrimuma izpausmi zinātnē?] Eliasa konceptuālajā korpusā svarīga vieta ir cilvēku afektu struktūrai un afektu kontrolei (paškontrolei) vēsturiskā skatījumā; viņš analizēja afektus sabiedrības attīstības atsevišķās fāzēs; viņu interesēja afektu kontroles standarti un paraugi, to vēsturiskā mainība. Eliass analizēja cilvēcisko ekspresiju; to regulē paškontrole un ārējais spēks – ārējā piespiešana; tā visa rezultāts ir civilizētības pieaugums pretstatā barbarismam, atbrīvojoties no barbarisma.

Civilizācija

Atbildēt uz jautājumu „Kas ir civilizācija?” nav viegli, jo jēdzienu lieto dažādās nozīmēs un dažādos kontekstos. Tomēr zināmu kopsaucēju var atrast. Civilizācijas jēdziens ir pašapziņas apliecināšanas jēdziens. Ja cilvēki vēlas apliecināt savus sasniegumus, savu attīstības līmeni, savu ieguldījumu zinātnē, ekonomikā, tehnikā un tehnoloģijās, kā arī citās sfērās, tad viņi izsakās par civilizācijas panākumiem. Civilizācijas jēdziens pašapziņā ir vienots ar attīstības, progresu jēdzienu, kvalitatīvu panākumu, kad pret attīstību, progresu izturās kā pret teleoloģisku

nepieciešamību sasniegt noteiktu kvalitatīvu lēcieni, kas reizē būs liecība civilizācijas virzībai un pašapzinīgs fakts cilvēkiem. Civilizācijas jēdziena skaidrojumos noteikti jāņem vērā etniskā specifika, jo katra tauta var pret civilizāciju izturēties savādāk. Piemēram, vāciešiem civilizācija ir kaut kas otršķirīgs, raksturojot ārējos momentus cilvēku darbībā, uzvedībā un komunikācijā. Vācieši visu vērtīgāko apliecina ar kultūras jēdzienu. Savukārt franči dara pretēji. Frančiem patīk visu vērtīgāko raksturot ar civilizācijas jēdzienu. Špenglers principā neizdomāja neko jaunu, izsakoties par eiropiešu kultūras transformāciju civilizācijas līmenī. Jauns bija vienīgi tas, ka civilizācijas jēdzienu vācu interpretācijā viņš attiecināja uz visiem eiropiešiem.

Norieta varianti

Eiropiešu civilizācijas noriets būtiski atšķirās no citu civilizāciju/impēriju norieta tajā ziņā, ka eiropieši izmirst kā antropoloģisks fenomens – cilvēku rase. Eiropiešu civilizācijas norieta galvenais faktors ir demogrāfiskais faktors – dzimstības strauja samazināšanās un mirstības strauja palielināšanās. Demogrāfiskais faktors nebija galvenais faktors citu civilizāciju/impēriju norietam. Piemēram, antīkā civilizācija/Romas impērija, Osmaņu impērija, Krievijas impērija negāja bojā demogrāfiskā faktora dēļ. Vēsturē netiek runāts par dzimstības samazināšanos, civilizācijas/impērijas iedzīvotāju izmiršanu. Tiek runāts par garīgo degradāciju kā galveno faktoru. Turklāt garīgās degradācijas galvenais iemesls nebija rases/tautas/nācijas izmiršanas atskārsme, kas varēja mazināt dzīves tonusu, cilvēku gribu, garīgumu, pasionaritāti. Galvenais iemesls bija elites pagrimums – alkātīga mantkārība, varas kāre, intelektuālais seklums, amoralitāte, kam visam bija morāli eksistenciāla iedaba, velme monopolizēt eksistences avotus un palielināt savus ienākumus. Eiropiešu norietu turpretī sekmē rases izmiršanas atskārsme, apziņa par citu rasu dominēšanas sākumu uz planētas un arī eiropiešu dzīves teritorijā (Eiropā, Ziemeļamerikā). Šī atskārsme, saprotams, vispirms un galvenokārt ir pārņēmusi eiropiešu inteliģenci/eliti, kura atsakās risināt demogrāfisko problēmu un pat enerģiski atbalsta citu rasu masveida ieceļošanu Eiropā. Tiesa, eiropiešu elites degradācija vēl nav tik dziļa, lai pilnīgi nepretotos savam norietam. Šajā pretestībā jaunākais variants ir tēze „Eiropa ar diviem ātrumiem”. Tā ir vēlēšanās koncentrēt spēkus, atsevišķā federācijā apvienojot Eiropas lielākās un spēcīgākās valstis, jo atpalikušo valstu „inertums nedrīkst paralizēt visus”. Minētā jaunā tēze tiek attiecināta ne tikai uz ekonomiskās attīstības dažādajiem līmeņiem, bet arī uz migrācijas politiku, Rietumeiropas drošību.

Muļķa mentalitāte

Tā ir smalka tēma. Par muļķa mentalitāti nav viegli runāt, jo nav precīzi definējams sarunas priekšmets. Nav skaidri zināms, kurus drīkst nekļūdīgi dēvēt par muļķiem. Folklorā muļķis ir dzīvē veiksmīgs cilvēks un realizē visas savas ieceres. Tāpēc Šklovskis ieteica ļoti rūpīgi pētīt muļķu būtību. Flobērs par muļķiem asprātīgi atzina „brīvdomātājus”. Paruna rekomendē pret pakalpīgiem muļķiem izturēties ar lielāku piesardzību nekā pret ienaidniekiem. Katrā gadījumā viens ir skaidrs. Muļķis ir sociālais tips, un muļķim var būt liela sociālā loma. Muļķis ir sociālo procesu sastāvdaļa. Vēl ir viens stabils novērojums. Tikai muļķim nepatīk, ka viņu nosauc par muļķi. Tādā gadījumā muļķis agresīvi reaģē. Gudrs cilvēks parasti nereaģē, ja viņu nosauc par muļķi. Gudrs cilvēks var pat par to priecāties. Tātad viņos ir gudrība, kuru apskauž muļķis un savas mazvērtības iespaidā nolaupā gudru cilvēku. Gudrs cilvēks ar muļķi nekad nepolimizē. Uzskata, lai pats nekļūtu muļķis.

Mulķis vienmēr tiecās pēc polemikas, ja kāds viņu nodēvē par mulķi. Smalkajai tēmai noteikti ir ne tikai individuāla amplitūda, bet arī kolektīva (etniska, sociālās grupas) amplitūda. Arī par to nav viegli runāt, un zinātne gandrīz neko nav pateikusi.

Politika

Vai politika atgādina fitnesa zāli, kurā visi skrien, bet nekur neaizskrien? Vai politikai ir antropoloģiskās perspektīvas? Proti, cilvēciski eksistenciālās esamības ietekmēšanas iespējas. Noteikti var būt vēl citi jautājumi. Vai politika spēj panākt kompromisu starp publisko sfēru un intīmo sfēru – cilvēka eksistenciālajām vajadzībām? Labi ir zināms, ka politika tikai sakāpina izvēles nepieciešamību starp draugu un ienaidnieku cilvēka eksistences nodrošināšanā. Politika faktiski klusē par elementāras eksistences jautājumiem. Politikā parasti neeksistē tas, ko var dēvēt par cilvēka antropoloģisko reprezentabilitāti – sarunu par elementāro eksistenci. Politika spēj izteikties vienīgi par publisko sfēru. Praktiski – politikas publisko varu. Politika vienmēr tiecas kļūt autonoma - autonomā režīmā akcentēt savas varas funkcijas. Arī no cilvēkiem politika gaida autonomu izturēšanos, - cilvēkiem politika jāatzīst kā pats par sevi esošs pakļaušanas ierocis. Cilvēkiem nav jādebatē par politikas varu, bet tā jāpieņem kā autonomš faktors cilvēku dzīvē. Politikai piemīt ultimātīva apziņa. Politikas automātiskuma ambīcijas ir ultimātīvas ambīcijas.

Ekspansija

Planetārās ekspansijas politika (saimniekošanas veids) XX gs. beigās tika nosaukts par globālismu, kas nostiprinās globalizācijas dažādos (ekonomiskajos, komunikācijas u.c.) procesos. Globālisma pamatojumā tiecās izplatīt viedokli, ka globalisms ir cilvēces liktenis jau no XVI gadsimta. Pasaules sociāli ekonomiskā un teritoriālā struktūra esot piemērota globalizācijas procesiem. Par globālisma perspektīvām savā laikā daudz domāja un rakstīja Uļjanovs. Tas, ko šodien dēvējam par globālo kapitālismu, viņa terminoloģijā bija imperiālisms, kas pats sevi jau XX gs. sākumā bija iedzinis strupceļā. Attīstība vairs nebija iespējama. Iespējama bija vienīgi stagnācija vai revolūcija kā atjaunošanās veids. Par to rakstīja ne tikai Uļjanovs. Rakstīja arī Hards, Negrī, Sloterdaiks. Pēc II Pasaules kara imperiālisms, lai netraucēti varētu turpināt planetāro ekspansiju, noslēdza vienošanos ar plebejiem. Tā rezultātā mākslīgi tika konstruēta t.s. vidusšķira, kuru XX gs. beigās globālisms pats sagrava, alkātīgi turpinot globalizācijas procesus. Globālisma ekspansijas ceļā XXI gs. sākumā stājās monocentriskas valsts intereses, monocentriskajām valstīm apvienojoties reģionālos anklāvos, lai tajos realizētu savu ekonomisko politiku. XXI gs. sākumā pat globālisma apoloģēte ASV sāka sevi „piarēt” kā monocentrisku valsti un nosodīt alkātību globalizācijas procesos.

Vara

Varas analītikā diskutabla ir politiskā vara. Tā ir specifiska vara, un ne reti šo varu vēlas izdalīt kā īpašu varas veidu. Ne visi tam piekrīt. Tie, kuri nepiekrīt, saka, ka politiskā vara ir tas pats, kas valsts vara, jo valsts vienmēr ir politisks fenomēns. Politiskā vara un valsts vara ir sinonīmi. Politiskā vara tāpat kā valsts vara realizē vispār nacionālos uzdevumus. Var teikt: politiskās varas funkcijas veic valsts varas orgāni. Tiesa, PSRS un citur bija īpaša politiskā vara – PSKP vara, „partijas vara”. Taču tas tika demagoģiski noliegts. PSKP sludināja, ka vara pieder valsts varai – Augstākajai Padomei, Ministru Padomei. Atsevišķa tēma varas analītikā ir varas autoritāte. Šajā

ziņā var runāt par racionālu varu, kas balstās uz kompetenci, autoritāti. Tai pretēja ir iracionāla vara, kas balstās tikai uz spēku, voluntarismu. Vēl ir sastopama fobokrātija – baiļu vara, disciplīnu, kārtību, paklausību panākot iebiedēšanas ceļā. Vara nav dabas fenomens, bet sociāls un vēsturisks fenomens. Varu realizē cilvēki. Vara laika gaitā mainās. Iespējamās dažādas varas formas. Vara lepojās ar savu nākotni. Hitlers solīja vāciešu varas saglabāšanos tūkstošiem gadu. Arī PSKP daudz solīja sociālistiskās varas nākotnē. Vara ir narkotika, bez kuras politiķi nevar dzīvot un kuru viņi pērk no vēlētājiem par vēlētāju naudu. Ceļš no bagātības uz varu ir mazāk nosodāms nekā ceļš no varas uz bagātību. Vara izkropļo, bet varas trūkums izkropļo absolūti. Brīvība arī izkropļo, un absolūta brīvība izkropļo absolūti. Cilvēki vēlas dzīvot sabiedrībā, kura izjūt varas atbalstu. Katras varas sākums ir tauta, bet katra vara pie tautas vairs neatgriežas.

Tauta

Tautas spēku apliecina saimnieciskā aktivitāte, dzimstība, spēja aizstāvēt savas intereses. Raksturo arī tādu parādību klātbūtne kā narkomānija, alkoholisms, noziedzība. Tautas dzīvē likumi nelīdz, ja tautā nav nerakstītas uzvedības normas, tradīcijas, morālie un reliģiskie principi, kam visam ir lielāka reālā slodze nekā likumiem un varas autoritātei. Malka nedeg, ja bijusi ūdenī. Tauta micās uz vietas, ja dzīvo pati savos atkritumos un tās dzīvē visu nosaka tautas kriminālais slānis. Ļoti svarīgs moments tautas dzīvē ir demogrāfija. Tautas dzīve ir iekārtota tā, kā ir iekārtota ģimenes dzīve: jo lielāka ģimene, jo tā ir varenāka, spēcīgāka, rezultatīvāka.

Eksistenciālais fundamentālisms (2)

Cilvēces sociālās dzīves kārtības pirmais formāts bija komunisms: komunistiskā sadzīve, ģimenei/dzimtai eksistējot vienā būdā pie viena ugunsкура ar vienādu pieeju pārtikai un citām elementārām dzīves nepieciešamībām. Par to rakstīja Lafargs. Vissenākais formāts bija pirmatnējais komunisms, kurā valdīja matriarhāts. Pirmatnējo komunismu iznīcināja patriarhāts. Eshils „Prometējā” runā par sievietes milzīgo lomu, nodrošinot ekonomisko/materiālo vienlīdzību ģimenē/dzimtā. Pirmatnējais komunisms sāka deformēties tad, kad no dzimtas atšķīrās un sāka dzīvot savās mājās atsevišķas ģimenes. Tātad – pieauga iedzīvotāju skaits, sāka būtiski funkcionēt demogrāfiskais faktors. Jo lielāks iedzīvotāju skaits, jo lielāks ģimeņu skaits, jo plašāk nostiprinās privātīpašums (sava māja, zeme), jo asāk izvērsās eksistenciālais fundamentālisms – velme pēc iespējas labāk, lētāk, vērtīgāk nodrošināt savu dzīvi. Tādos apstākļos nav iespējama ne demokrātija, ne sociālisms un komunisms. Diskurs par demokrātiju, sociālismu un komunismu vēsturiski jau sen tapa demagoģiska izpausme, kurai ar dzīves realitāti nav nekā kopēja. Ja šodien mēs neredzam un neatzīstam demogrāfisko procesu jēgu un ietekmi uz cilvēku dzīves organizāciju, tad tas nenozīmē, ka šī jēga un ietekme nepastāv. Viegļāk ir pateikt, ka jēga un ietekme neeksistē nekā pacensties to atzīt.

Cilvēces visu pastāvēšanas laiku turpinās cīņa starp cilvēka dabu (mežonību) un cilvēka kultūru (civilizētību). Neviens nevar uzvarēt. Cilvēka mežonība (sliktie instinkti) vienmēr saglabājas viņa gēnos, un kultūra pret ģenētisko determinētību ir bezspēcīga. Kultūra var civilizēt cilvēku tikai relatīvi – uz kādu laiku, noteiktos apstākļos u.tml. Tātad ir kāds spēks, kas stāv pāri abiem fenomeniem – cilvēka dabai un cilvēka kultūrai. Šis spēks reizē ar cilvēka radīšanu radīja arī zooloģisko individuālismu (pirmatnējo mežonību) un tā visas vēsturiskās formas līdz šodienai (hibrīdkaram). Neko nelīdz politiskā pragmatika audzināšanā un skološanā. Bezspēcīga ir revolucionārā apgaismība gan speciālu ideoloģisko projektu veidā (PSRS), gan kā sociālās

filosofijas doktrīna (franču u.c. Apgaismība). Rietumu civilizācijā jauns zooloģiskā individuālisma uzbrukums ir t.s. finansu kapitālisms un „perestroika”, kas ir viena koka divi zari. Rietumu civilizācijā šodien ir zoosociums ar zooarhaiku centrā. Mūsdienų etoloģija dabā saskata altruisma iedīgļus. Dabā esot „cilvēciskā smalkuma” iezīmes. Taču principā uzvarēt cilvēka dabu ir naiva cerība, naiva demagoģija, pašapmāns, kuru sauc par humānismu. Čehovs izteicās par „līdzietības talantu”. Rainis filosofēja par altruismu (savu un citu cilvēku). Mazākuma līdzietība pret vairākumu (nabadzīgajiem) ir plaša tēma. Boļševiki (arī Rainis) aploloja proletariātu. Eseri – zemniecību. Pēcpadomju Latvijā varu sagrāba zooloģiski orientēta arhaiska „elite”, kura nav domāta varas realizācijai, bet domāta ir vienīgi laupīšanai.

Patriotisma kritēriji

Krievu kultūrā tādi vīri kā Čaadajevs, Igors Šafarēvičs, Aleksandrs Zinovjevs palīdz fiksēt patriotisma kritērijus. Visjaunākajos laikos tas kļūst aktuāli uz izslavēto patriotu Solžeņicina un Saharova patriotisma fona. Ņemot vērā Šafarēviča un Zinovjeva patriotismu, Solžeņicina un Sharova patriotisms pārvēršās pseidopatriotismā, patriotisma imitēšanā, patriotisma tēlošanā. Tā tas notiek tāpēc, ka Saharovs un Solžeņicins nomelnoja savu tautu un valsti kaut kādu merkantīlistisku apsvērumu dēļ. Saharovs aicināja Japānai atdot Kuriļu salas, koķetēja ar Rietumu neoliberāļiem. Viņš parakstīja slaveno vēstuli „31”, kurā tika nosodīta Šafarēviča eseja „Rusofobija”, tādējādi izdabājot ebrejiem. Solžeņicins drausmīgi izkropļoja Staļina laika vēsturiskos faktus, lai izdabātu Rietumiem. Kļūst skaidrs, ka īsts patriotisms nav savienojams ar savas tautas un valsts nomelnošanu, izpatikšanu citām zemēm un to ideoloģijai. Nav savienojams arī ar nekritisku attieksmi pret savas tautas un valsts vēsturi, darbību, rīcību. Tā teikt, nav savienojams ar tautas un valsts glaudīšanu pa spalvai. Tas ir ļoti svarīgi. Čaadajevs par to precīzi izteicās. Čaadajevs, Šafarēvičs un Zinovjevs krievu tautu un valsti nekad neglaudīja pa spalvai. Tādēļ viņu patriotisms pilnā mēra atbilst īsta patriotisma kritērijiem, kurus dzīvē realizēt nav viegli. Tauta un valsts mīl glaudīšanu pa spalvai. Sociālajā filosofijā šī kaite ir apskatīta plaši.

Antisistēma

Sociālo objektu (sabiedrības) antisistēmas iespējamību pamato loģika un dialektikas likumi. Uz sociālo objektu evolūciju attiecas loģikas normas un dialektikas likumi. Sabiedrības sociālā evolūcija var novest līdz antisistēmai – tik tikko minētās evolūcijas groteskam variantam. Sociālie objekti laika gaitā mainās; pie tam var izmainīties sev pretējā veidā. Sociālie objekti var iegūt pretējas īpašības tām īpašībām, kuras pastāvēja agrāk. Vietām var mainīties cēlonis un sekas. Viens un tas pats cēlonis var izraisīt savstarpēji pretējas sekas. Turklāt sociālo objektu virzībā visam ir savs mērs. To neievērojot, sociālais objekts var sabrukt un rasties sociālā objekta jauna kvalitāte. Uzskatāms piemērs antisistēmas ģenēzē ir LR sociālā objekta pieredze, kad noziegumu brīvība sekmēja antisistēmas rašanos, valsts sistēmu un valsts sociālo objektu pārvēršot antisistēmā ar antisistēmisku dzīves kārtību un mentalitāti. Vietējais sociālais objekts (latviešu sabiedrība) sāka eksistēt kā antisistēma.

Paranoja

Paranoja ir prāta aptumsums, ārprāts. Bet tas ir tāds prāta aptumsums un ārprāts, kuru nevajag sociāli izolēt – ievietot trako mājā. Paranoja var sadzīvot ar neparanoju, kas praktiski arī dzīvē

notiek. Tā teikt, normāliem, kritiski domājošiem un kritiski spriestspējīgajiem cilvēkiem līdzās dzīvo paranoiķi. Viņus no pārējiem atšķir kritiskums pasaules uztverē. Paranoiķis ir cilvēks bez kritiskuma pasaules uztverē. Tāpēc var būt šāda definīcija: paranoiķis ir cilvēks, kurš visu zina, kas notiek, kam jānotiek, kas būs pēc tam u.tml. Tātad paranoiķis ir viskompetentākais cilvēks jebkurā jautājumā. Paranoiķi ir dzīvojuši vienmēr. Paranoiķi, piemēram, ir zinājuši, ka pie visa vainīgi ir ebreji. Tagad paranoiķi zina, ka pie visa vainīgs ir islams. Ņemot vērā „balto” cilvēku straujo degradāciju, paranoiķu īpatsvars sabiedrības kopainā strauji palielinās un rodas jauns paranojas priekšmets. Piemēram, aizvadītajā laikā un tagad paranoiķi visā vaino Krieviju, krievus, Putinu. Internets izloloja jaunu paranoiķu „šķiru” – komentāru paranoiķus, kuri visu zina par visiem vislabāk. Nav grūti saprast, ka paranoja ir vienota ar etniskās attīstības līmeni, izglītību, audzināšanu, ideoloģiju un visa tā, kas cilvēkos veicina kritiskumu – kritisku attieksmi pret pasauli un kritisku attieksmi arī pašiem pret sevi – savu izpratnes līmeni, zināšanu līmeni utt. Paranoja ir individuālās attīstības aspekts - pašaudzināšanas, pašizglītības aspekts. Sprotams, kā parasti, individuālais aspekts iet roku rokā ar sociālo, kolektīvistisko aspektu. Sabiedrība var konstruktīvi ietekmēt paranojas ģenēzi un praksi. Vienīgi vispārējās un masveidīgās degradācijas, deģenerācijas apstākļos sabiedrība (izglītība, ideoloģija, audzināšana) kļūst arvien bezspēcīgāka paranojas ierobežošanā. Turklāt sabiedrības „instrumentus” (izglītību, ideoloģiju, audzināšanu) arī var daļēji vai pat pilnā mērā okupēt paranoja un paranoiķi.

Civilizācijas tematika

T.s. poētiskā semiotika (Tartu variantā) mīlēja pievērsties tam, ko var saukt par civilizācijas tematiku; proti, attiecīgajā vēstures periodā dominējošajām tēmām sabiedrības publiskajā diskursā. Katrā vēsturiskajā periodā ir prioritāras tēmas, kuras pulsē katru dienu un kuras apspriež radošā inteliģence, filistri, zinātnieki, politiķi, biznesmeņi. Rietumu civilizācijā XIX-XX gs. mijā sāka dominēt apokaliptiskā tematika. Sāka spriest par Rietumu civilizācijas un kultūras norietu un pagrimumu. Kā zināms, tas bija dekadences laikmets. Dekadences kulturoloģiskā ģenēze ir saistāma ar intelektuālās domas apokaliptisko ievirzi. XIX-XX gs. mijā apokaliptisko tematiku veicināja Rietumu cilvēka vilšanās progresā. Jau vairākus gadsimtus (Jaunajos laikos) Rietumu cilvēks dzīvoja ar fanātisku ticību progresam, kas spējot sistemātiski uzlabot dzīves labklājību. Minētajā gadsimtu mijā šī fanātiskā ticība strauji pārauga pretējā nostādņē; proti, sistemātisks progress nav iespējams, un progress vispār nodara lielu ļaunumu. XX-XXI gs. mijā civilizācijas tematika mainījās, kaut gan agrākā apokaliptiskā ievirze ne tikai saglabājās, bet kļuva vēl dzestrāka. Tāpēc var secināt vienīgi civilizācijas tematikas papildināšanos ar jauniem tematiskajiem atzariem. Pamatievirze saglabājās no XIX-XX gs. mijas perioda. Papildinājās, piemēram, ar tādiem tematiskajiem atzariem kā terorisms, ekonomiskā krīze, korupcija, hibrīdkarš, globalizācija, neoliberālisms, planetārā demogrāfiskā pāreja, vienpolārā un daudzpolārā pasaule, migrācija, fundamentālisms, radikālisma islamizācija, ģeopolitika, eirāzisms, finanšu kapitālisms, pakalpojumu ekonomika, patērēšanas sabiedrība, postkultūra, postcilvēki. Austrumeiropas iracionālās vēsturiskās transformācijas XX gs. beigās sekmēja tādas tematikas rašanos kā noziegumu brīvība.

Tirgus

Kapitālisma ekonomiskās izaugsmes pamatā ir 1) darba dalīšanas palielināšana un 2) tirgus paplašināšana. Tūlīt ir jāatgādina, ka tirgu nevar paplašināt bezgalīgi. Var paplašināt tikai Zemes

mērogā. Tāpēc kapitālisms agrāk vai vēlāk ir spiests rēķināties ar tirgus paplašināšanas iespēju izbeigšanos. Kad tas relatīvi ir noticis, kapitālismam ir iespēja imitēt tirgus izvēršanos. To var izdarīt, dodot naudu cilvēkiem viņu pirkjspējas palielināšanai. Tā tas notiek, dodot naudu uz parādu. Taču tas nav labākais variants, jo pirkjspēja pakāpeniski samazinās. Otrs variants ir sekojošais: dot naudu parāda (kredīta) atdošanai un radot iespēju no jaunā aizdevuma vēl kaut ko nopirkt. Taču arī šis variants nav labs. Visu laiku pieaug cilvēka parādi. Viņa ienākumi no darba var samazināties, nepalielināties. Tad sākas problēmas. Cilvēka parādi kļūst lielāki nekā viņa reālie ienākumi. ASV pašlaik parādi esot 120% no reālajiem vidējiem ienākumiem. 1981.gadā bija 60-65%.

Eksistenciālais fundamentālisms (3)

Cilvēku rīcība ir pretrunīga ne tikai eksistenciālā fundamentālisma jomā; tātad sarunā par dzīvības nodrošināšanas vitālajiem nosacījumiem (gaisu, ūdeni, pārtiku u.c.). Cilvēks vieglāk samierinās ar meliem par sevi nekā atzīt savu muļķību, stulbumu, nezināšanu, neprasmi, neprofesionālismu u.tml. Cilvēkam īpaši nepatīk dzirdēt par sevi zinātniski pierādītu kritiku, balstoties uz reāliem faktiem, novērojumiem. Var teikt, ka cilvēkā ir ideoloģiskās domāšanas primāts. Tāda priekšrocība (primāts) attiecās uz cilvēka kritiku un paškritiku, nevēloties pieļaut sevis kritizēšanu, kā arī nevēloties citiem izpaust paškritiskās atziņas. Ideoloģiskās domāšanas primāts cilvēkā nav vienīgais primāts. Vēl ir eksistenciālais egoisms un tā likumi: personīgo interešu aizsardzība, racionālais aprēķins sevis labā. Cilvēks ir sociālais hameleons. Viņš izliekās, ka nedomā tikai par sevi, bet domā par citiem – tautu, valsti. Cilvēka sociālā hameleona galvenais instruments ir morālā mīmikrija. Tam visam ir jānomaskē cilvēka dzīves galvenā jēga – labumu gūšana, kas notiek atkarībā no katra indivīda, tā teikt, eksistenciālā fundamentālisma potenciāla. Cilvēki nav vienādi. Katram cilvēkam ir savs tik tikko minētais potenciāls. Tas savukārt sekmē materiālo nevienlīdzību, kaut gan katrs cilvēks pats nosaka savu materiālo vajadzību apjomu un ne visiem šī vajadzība ir vairāk vai mazāk kvantitatīvi izvērsta vai alkātīgi hipertrofēta. Iespējams relatīvs askētisms. Jebkurā gadījumā cilvēkam ir jārēķinās ar sabiedrības lomu labumu sadalē. Labumu sadali nosaka sabiedrība, sociālā iekārta. Varas funkcija ir labumu sadales organizēšana, kontrole, sociālā taisnīguma nodrošināšana. Sabiedrībā vienmēr ir bijusi iekšējā cīņa par labumu sadali. To sauc par šķiru cīņu, sociālo cīņu.

Dialektika

Pārmetums, ka sociālie objekti (sabiedrības) tiek skatīti atrauti no loģikas, zinātnes metodoloģijas, dialektikas prasībām, var izrādīties pamatots. Uz sociālajiem objektiem patiešām ne reti lūkojās no pirmsloģiskā viedokļa. Loģikas līdzekļi salīdzinājums, atlase, vispārināšana, abstrahēšana, klasifikācija, jēdzienu definēšana, spriedumi, hipotēzes u.c. netiek pietiekamā mērā izmantoti. Dialektika ir sens intelektuālais sasniegums. Tā likumi 1) pretrunu vienotība un cīņa, 2) kvantitātes pāreja kvalitātē, 3) nolieguma noliegums ir cilvēces prāta senī darinājumi. XIX gs. dominēja Hēgeļa iedibinātā dialektikas ideālistiskās mistifikācijas metode, kuru nomainīja materiālistiskās vulgarizācijas metode. Dialektika var ļoti palīdzēt sociālo objektu izpratnē. Sociālie objekti laika gaitā mainās. Pie tam var izmainīties sev pretējā virzienā. Sociālie objekti ir daudzpusīgi; vienlaicīgi var būt dažādas īpašības; turklāt pretēja rakstura īpašības. Sociālo objektu likteni nosaka sociālie likumi. Sociālie likumi neeksistē atsevišķi, bet vienmēr eksistē savstarpējā saistībā kā noteikts kopums. Arī sociālie objekti ir savstarpēji saistīti. Vietām var mainīties sociālo objektu

cēlonis un sekas; viens un tas pats cēlonis var izraisīt pretējas sekas. Sociālo objektu attīstība notiek diferenciācijas formā; visam ir savs mērs; ja to neievēro, tad sociālais objekts var sabrukt vai rasties sociālā objekta jauna kvalitāte. Sociālo objektu izmaiņas ietekmē 1) iekšējie faktori un 2) ārējie faktori. Iekšējie faktori galvenokārt nosaka sociālo objektu kvalitatīvo attīstību; ārējie faktori galvenokārt nosaka sociālo objektu evolūciju. Sociālās evolūcijas teorijas agrāk akcentēja sociālo procesu stihiskumu, neplānotību, nekontrolējamību. Mūsdienās to vairs neakcentē, jo daudzi sociālie procesi tiek mākslīgi inspirēti, vadīti, kontrolēti. No zinātniskā ceļa sociālo objektu analīzē var novest šķiriskā orientācija, sociālās simpātijas, ideoloģiskais fanātisms, abstraktais humānisms, kad nefunkcionē subjektīvās neintralitātes princips. Tā notika ar Marksu. Viņš radīja nerelīģisku ideoloģiju, bet nevis zinātni. Viņa darbībā galvenā bija ideoloģiskā pieeja – īpašs domāšanas veids, salīdzinot ar zinātnisko domāšanas veidu un mietpilsonisko domāšanas veidu. Marksa darbībā sabiedrības zinātniskās analīzes un sabiedrības sociālās evolūcijas analīzes vietā nonāca ideoloģiskais diskurss ar konkrētiem ideoloģiskajiem mērķiem – sociālās iekārtas (sociālisma, komunisma) ideoloģisko projektu.

Cilvēks

Ja kāds saka, ka par cilvēku labāki ir atomi, elektroni, hromosomas, molekulas, dzīvnieki un citi objekti bez prāta, tad tā var izrādīties patiesība, jo šie objekti klusē: nemelo, nelielu, nelielās, nelamājās u.tml. Šie objekti nepastrādā dažādas muļķības. Piemēram, mūsdienu sociologu muļķības, izvērsot empīrisma teroru, kad organizē vienīgi socioloģiskās aptaujas, kurām principā nav nekāda zinātniskā vērtība un kuras var pamatīgi maldināt sabiedrību. Vēl var minēt vēsturnieku muļķības, nespējot saprast un izmantot vēsturiskuma abus veidus: 1) konkrētos notikumus, faktus un 2) konkrēto notikumu, faktu skatījumu vēsturiskajā kontekstā, evolūcijas kontekstā. Lielas muļķības sastopamas cilvēka izpratnē. Īpaši attiecībā uz cilvēka t.s. garīgo sfēru – cilvēka apziņu. Cilvēka apziņa ir domāšana, gars. Taču nekādi daudzi nevēlās atzīt, ka cilvēka apziņa arī ir materiāla: cilvēka smadzeņu darbība saistībā ar nervu sistēmas darbību. Cilvēka apziņas produkti „idejas” ir smadzeņu šūnu stāvoklis + materiālo zīmju komplekss. Apziņa ir vienota ar ķermeni, ārējās pasaules parādībām. Apziņas saturs ir tēli, domas, idejas. Apziņas „aparāts” ir smadzenes, nervu tīkli, jūtu orgāni. Šajā „aparātā” ietilpst arī zīmju „aparāts” – vidutājs starp reālo pasauli un cilvēku. Zīmju „aparātā” ietilpst ne tikai valoda. Var runāt par zīmju kultūru, kurā kopā ar valodu eksistē citas zīmes. Zīmju bagātība ir liela. Semiotika aptver nebūt visas zīmes.

Tauta

Tauta ir vēsturiska parādība; rodas no vairākiem etnosiem, kuru sākums var būt asinsradniecība. Tauta reizē ir bioloģisks veidojums un reizē ir sociāls veidojums, jo dzīvo saskaņā ar sociāliem likumiem. Tautas pazīmes ir 1) tautas sastāvs (vecuma grupas, šķiras utt.) un 2) tauta kā veselums ar noteiktu mentalitāti. Mentalitātes kritēriji ir tādi paši kā cilvēku mentalitātes kritēriji: intelekts, radošais potenciāls, drosme, uzņēmība, stingrība, labsirdība, tieksme uz nodevību un paniku, izturība, pašcieņa, sabiedriskums, atturība, organizētība. Tautai var būt sava sociālās organizācijas forma – valsts. Valsts iekārta tautas mentalitātes veidošanās procesā nav galvenais faktors, kā mēdz uzskatīt. Tas ir svarīgs faktors. Taču ne vairāk svarīgs faktors kā citi faktori – dabas apstākļi, tautsaimniecības raksturs, vēsturiskie apstākļi, mūsdienās teiktu – ģeopolitiskā pievilcība, reliģija, ideoloģija, kultūras mantojums, demokrātija kā ideoloģiskā norma. Rietumu tautu mentalitātes iezīmes: paaugstināta noslieksme uz individuālismu, augsts intelektuālais un radošais potenciāls,

spēja izgudrot, prakticismis, lietišķība, aprēķinātība, konkurētspēja, avantūrisms, zinātkāre, emocionālais vēsums, godkāre, pašcieņa, pašdisciplīna, pašorganizētība, etniskā pārākuma apziņa, menedžera dotības, jūtu savaldība, teatrālisms.

Tuvuma aberācija

Par aberāciju sauc novirzīšanos no normas. Novirzīšanos no normas var veicināt tuvums; respektīvi, pārāk tuva atrašanās attiecīgajai parādībai, neļaujot to precīzi fiksēt. Tādu aberāciju var dēvēt par tuvuma aberāciju. Tā attiecās uz Rietumu civilizācijas un kultūras norietu. Cilvēki nespēj pa īstam uztvert norietu. Iemesli ir zināmi. Viņi atrodas civilizācijas un kultūras ne tikai tuvumā, bet procesā. Viņi ir šīs civilizācijas un kultūras autori, līdzdalībnieki, aktīvi subjekti. Tas, pirmkārt. Otrkārt, civilizācijas un kultūras noriets nekādi neatsaucās uz viņu eksistences nosacījumiem. Viņi turpina ēst, dzert utt. Civilizācijas un kultūras noriets neatņem cilvēkiem eksistenciālos līdzekļus. Treškārt, atrašanās procesā cilvēkiem neļauj sasaskatīt kopējo ainu. Viņi atrodas pārāk tuvu civilizācijai un kultūrai. Šis tuvums traucē uztvert parādību un tendenču vēsturisko kontekstu, traucē zināt un respektēt civilizācijas un kultūras virzību iepriekšējos gadsimtos, pakāpeniski novedot līdz visjaunākā laika līmenim.

Demogrāfijas virtuves elementi

§ Mūsdienu cilvēki ir iemācījušies uztvert no Saules sistēmas miljardiem gaismas gadus attālas galaktikas radiosignālus, kas turpinās dažas milisekundes; taču cilvēki nolaiz rokas demogrāfiskās pārejas izskaidrojumā, baidoties atsaukties uz kosmiski enerģētiskiem procesiem un to ietekmi uz dzimstības nenormālo pieaugumu planētas noteiktās zonās.

§ Maltusu dēvēja par „klerikālo demogrāfu”. Viņš bija mācītājs Olberi pilsētiņā.

§ Līdz XIX gs. planētas iedzīvotāju skaits esot bijis mazāks par vienu miljardu. Viens miljards esot sasniegts 1830.gadā. Pēc 100 gadiem, 1930.g., jau bija divi miljardi. 12 gados (1975.-1987.g.) planētas iedzīvotāju skaits palielinājās par vienu miljardu.

§ Ar jēdzienu „demogrāfiskais optimisms” apzīmē ideoloģisko pozīciju, bet nevis reālo kāpumu dzimstības ziņā.

§ Demogrāfisko sprādzienus kopš XIX gs. sākuma izskaidro ar mirstības samazināšanos (!?).

§ Tradicionāla ir demogrāfijas saistīšana ar sociālajiem apstākļiem; saka arī to, ka nabadzības funkcija ir liela dzimstība (Āfrikā u.c.).

§ Par demogrāfiju vispār sāka interesēties tikai XIX gs.beigās; jēdziens „demogrāfija” stabili noformējās zinātnē un izglītībā tikai pēc II Pasaules kara.

§ Markss iedzīvotāju skaitu saistīja ar darbu; cilvēku skaita pieaugums izmainot darba dalīšanu, veicina ražošanas paplašināšanu, produkcijas sadali utt.

Tradicionālisma tēzes

§ Tas, ko vienā vārdā var dēvēt par tradicionālismu, ir ļoti svarīgs filosofiski konceptuālais un ideoloģiski morālais veidojums. Tradicionālisms aptver galvenās nostādnes par cilvēku, sabiedrību, morāli, garīgumu utt. Tradicionālisms paskaidro, kādam ir jābūt cilvēkam un kā cilvēkam ir jādzīvo, lai attaisnotu savu cilvēcisko būtību. Tradicionālisms ir vēsturiski universāls morālais, tikumiskais, garīgais fenomens. Tradicionālisma nostādnes attiecās uz cilvēces vēstures

visiem laikmetiem. Īpaši aktuālas ir tajos laikmetos, kad tradicionālisma normas tiek apšaubītas, neievērotas, ciniski izsmietas un tāpēc tradicionālisms ir spiests konfrontēt ar antitradicionālismu, kā tas notiek mūsdienu laikmetā. Tradicionālisma atmiņa ir Rietumu civilizācijas un kultūras norieta galvenais morāli tikumiskais satelīts.

§ Tradicionālisms ciena universālu (metafizisku) skatījumu uz pasauli. Tāds skatījums koncentrējas metafiziskā doktrīnā, aptverot cilvēces visu kosmosu, cilvēces universālo esamību.

§ Tradicionālisms cilvēkus daļa divās daļās: 1) ar „kodolu” un 2) bez „kodola”; proti, ar vai bez garīguma. Valda tendence no cilvēka pasaules izmest metafizisko līmeni, atstājot tikai empīriski traktēto ķermeņa līmeni un apziņas līmeni; gars, metafiziskā līmeņa balsts, tiek izmests; empīriski traktētā apziņa nevar pastāstīt par garu; arī dvēseli nevar izprast empīriski; tradicionālismā dvēsele ir galvenais cilvēka lepnums.

§ Bergsonam intuīcija bija jutekliskā intuīcija; tradicionālismā intuīcija ir intelektuālā intuīcija, kas nav iespējama bez metafizikas. Tātad – būtības.

§ Tradicionālisms pievienojās Empedokla u.c. viedoklim, ka Visumā valda mīlestība un naidis. Abi universālajā esamībā izraisa virpuļvētras.

§ Antitradicionālisms ir ārpazīgais regress pretstatā intelligentajam regresam, ar kuru tradicionālisms ir spējīgs uzturēt dialogu; ar ārpazīgo regresu dialogs nav iespējams. Ārpazīgajā regresā valda tādas nenormālas izpausmes kā postmodernisms, neoliberalisms, šarlatānisms, arhaizācija, politikorektums, plurālisms, postcilvēks, postkultūra, cilvēktiesības, iracionālisms, degradācija, deģenerācija. Intelligentajā regresā valda tādas relatīvi pieciešamas izpausmes kā materiālisms, pozitīvisms, kapitālisms, liberālisms, psihoanalīze, racionālisms.

§ Tradicionālisms lielu vērību velta cilvēka iniciācijai – iesvētīšanai; ievadīšanai, tā teikt, cilvēka kārtā; iniciācijas procesā cilvēks kļūst īsts cilvēks; viņš ir iesvētīts par cilvēku; iniciācija ir rituāls, ceremonija, cilvēkam pārejot jaunā statusā – cilvēciskuma statusā, īsta cilvēka statusā. Iniciācijas rezultātā cilvēka garu tuvina cilvēciskuma tradīcijai; tātad tam garīgajam kompleksam, kas ir cilvēciskuma pamatā; iniciācijas trūkums cilvēku atstāj kaut kādā zemākā līmenī, kurā neeksistē tuvinājums cilvēciskajai tradīcijai.

§ Antitradicionālismam iniciācija nav vajadzīga. Rietumu ļaudis ļoti ātri zaudēja tradicionālisma pasaules uztveri; tās vietā stājās samākslotība, izkropļotība, falsifikācija.

§ Racionālisms cilvēkā iznīdēja jebkuru transcendentālo iemaņu skatīties uz pasauli un sevi. Racionālismu ieviesa un nostiprināja protestantisms. Renesanses humānisms arī bija racionālisma vēstnesis. Cilvēks tika orientēts uz ķermeni, prātu, ignorējot garu, dvēseli. Sāka dominēt jutekliskais, ārējais. Kvalitātes vietā akcentēja kvantitāti; apsveica vienveidību, unifikāciju.

§ Starp izkropļošanu un sabrukšanu ir liela atšķirība; izkropļošana ir daudzveidīga un it kā nemanāma; sabrukšana ir vienveidīga un tūlīt pamanāma.

§ Rietumu cilvēku mentalitātes izkropļošanā stadijas: humānisms > racionālisms > mehānicisms > materiālisms > kvalitāte.

§ Frāzes no tradicionālisma apoloģētu literatūras: 1) Sātans ir Dieva pērtiķis, izliekās par kaut ko citu, maskējās, slēpjās, imitē, nodarbojās ar demagoģiju – haoss esot liela kārtība. 2) *Vilgus vult decipi* – pūlim patīk būt piekrāptam. 3) *Ergo decipiatur* – tātad būsime piekrāpti.

§ Lietu un parādību falsifikācija kā laikmeta pazīme; viss sākās ar valodas falsifikāciju.

§ Antitradicionālisms veicina nespēju atšķirt garu no dvēseles; psiholoģija izsakās par zemapziņu, bet nerunā par virsapziņu; tiek jaukts psihiskais un garīgais; sašaurinās cilvēku intelektuālais horizonts; sabrūk cilvēku garīgā harmonija.

§ Tradicionālisms kritizē mūsdienu zinātņi, kurai cilvēks vispirms ir ķermenis, kas apveltīts ar psihiku un piedalās sociālajos procesos; zinātne gara darbību attiecina uz psihiku, kuras

objektivizācija ir māksla, reliģija utt. Zinātne gara pētniecību neatzīst: gars un garīgās zināšanas nevarot būt zinātnes priekšmets; zinātne tiecās valdīt pār dabu, tāpēc zinātnes fani ciena praktiskās zinātnes, kuras izstrādā tehnoloģijas dabas izmantošanai.

§ Tradicionālisma laikmetā cilvēki paļāvās uz reliģiju, mākslu, valdību, filosofiju. Mūsdienās to vairs nevar darīt.

§ Savā dziļākajā būtībā cilvēks ir metafiziķis; cilvēks tiecās pēc būtības, galvenā, patiesā. Mūsdienās arī metafizika neder.

§ Demokrātijā, autokrātijā vai citā iekārtā nav hierarhijas principa, kas saskaņo garīgās pilnveidošanās un garīgās pilnības dažādos līmeņus.

§ Kultūras katrs institūts sevī ietver sava sociuma zīmogu; dzīvot sabiedrībā un būt brīvam no sabiedrības nav iespējams.

§ Reliģija, ideoloģija balstās uz jūtām, kaut gan jūtu koncentrācija kādā virzienā var būt tikai īslaicīga. Reliģija, ideoloģija to ņem vērā. Tāpēc izmanto regulāru aģitāciju un propagandu.

§ Prāta kaislībām, dvēseles kaislībām, gara kaislībām impulsi nāk no universāla informācijas lauka. Tā raksta tradicionālisma autori. Prāta kaislības rada zinātni, mākslu, filosofiju, izziņu vispār; arī reliģiju, ideoloģiju.

§ Freids pret cilvēkiem sāka izturēties kā pret dzīvniekiem. Tas Rietumu ļaudīm iepatikās. Pirms tam tāds dzīvniecisks naturālisms un materiālisms nebija pazīstams.

§ Cilvēka būtības centrs ir galva, bet būtības tēls ir seja.

§ Tradicionālisma pieeja cilvēka pasaulei ir metafiziskā pieeja, izstrādājot noteiktu metafizisko doktrīnu.

§ Rietumu civilizācijas kritikā tradicionālisms izsakās par vispārējo orientāciju. Rietumu civilizācija esot orientēta uz aktivitāti, aktīvu darbību, uzvedību, komunikāciju. Nav orientēta uz vērošanu, bet ir orientēta uz pozitīvām zināšanām, empīriski apstiprinātām lietām, individuālajiem panākumiem, drošību, komfortu, baudu, izklaidi, glābšanos. Turpretī tradicionālismā cilvēka dzīves mērķis ir atbrīvošanās, bet nevis glābšanās. Mērķis ir atbrīvošanās no saviem sliktajiem instinktiem, sliktajām velmēm u.tml. Tradicionālismā nav runas par pašrealizāciju, pašapliecināšanos; tradicionālisms mākslā vēlas kaut ko jaunu, nebijušu; tradicionālismā zināšanām ir sintētiski universāls raksturs; zināšanas sevī ietver arī darbību; netradicionālismā zināšanām turpretī ir analītisks raksturs; zināšanas ir saskaldītas pa zinātnisko disciplīnu aizgaldiem un tūlīt tiek pielietotas darbībā – labākas nākotnes celtniecībā.

Tahogēnā atsvešinātība

Izmantojot sengrieķu „*tachos*” (ātrums), jēdziens „tahogēns” apzīmē ātruma palielināšanos kādā procesā. Savukārt par tahogēno atsvešinātību var runāt sakarā ar atsvešinātības pieaugumu no tradicionālās pasaules uztveres un tradicionālās dzīves kārtības, pieaugot ātrumam virzībā uz haosu, katastrofu. Tahogēnā atsvešinātība liecina par pagātnes pieredzes nerespektēšanu, cenšoties pēc iespējas vairāk ģenerēt inovācijas; jo vairāk inovāciju, jo vairāk atmirst pagātnes mantojums. Tahogēnā atsvešinātība ir iespējama vienīgi prāta sabrukuma laikā, kad valda bezprātīgs iracionālisms un bezprātīgais iracionālisms lielā ātrumā izvēršās arvien plašāk un plašāk.

Progress

Rietumu civilizācijā viens no pirmajiem pret progresu vērsās Ruso 1750.g. darbā „Pārdomas par zinātnēm un mākslām”. Pret progresu vērsās Niče, Haidegers, Klagess un daudzi citi. Rietumu

intelektuālajā dzīvē no XIX gs. beigām izveidojās divdomīga aina: no vienas puses utopiska, samākslota, demagoģiska progressa filosofija, bet no otras puses civilizācijas pagrimuma filosofija, visos grēkos vainojot arī progresu.

Doma un filosofija

Pret filosofijas vēsturi var izturēties kā pret domu attīstības vēsturi, balstoties uz Pasaules Gara attīstības loģiku (Hēgelis). Filosofija kultūrā pārvalda visu informācijas lauku. Filsofs nav prāta virtuozs, bet gan prāta likumdevējs; filsofs domā Visuma likuma vārdā; filsofs zina, ka eksistē tāds likums, kaut gan nezina, kur tas atrodas un kāds tas ir konkrēti. Domai ir forma. Doma un forma ir divi modusi vienam informācijas laukam. Doma tiek publiskota tikai pēc tās noformēšanas formā. Tas notiek ar valodas palīdzību – jēdzieniem. Domai ir gaismas ātrums; nav zināms tikai tas, kur doma atrodas. Varbūt doma eksistē Zemes informācijas laukā – noosfērā. Idejas ir starpnieki starp domu un tās noformējumu formā. Platons teica, ka idejas atrodas „gudrā vietā”. Tagad saka, ka idejas ir apziņas fantomi.

Eksistenciālais fundamentālisms (4)

Cilvēka dabu nosaka 1) eksistenciālā pamatminimuma nepieciešamība (uzturs, apģērbs, mājoklis) un 2) t.s. dabiskie instinkti – a) mantrausība, b) konkurēšana, c) plātīgums, d) varaskāre. Tātad sava veida divi līmeņi cilvēka būtībā. Abi līmeņi summējās, formulējot katra cilvēka eksistenciālā fundamentālisma doktrīnu – dzīvei nepieciešamo principu kopumu. Pats galvenais ir tas, ka šī doktrīna organiski nosaka cilvēka iesaistīšanos sabiedriskajās attiecībās. Citiem vārdiem sakot, nosaka cilvēka aktivitāti, uzvedību, velmes līdzcilvēku kolektīvā. Šī aktivitāte, uzvedība, velmes izpaužas divējādi: 1) veidojot konkurēšanas attiecības ar līdzcilvēkiem un 2) veidojot savstarpējās palīdzības un pašupurēšanās attiecības ar līdzcilvēkiem. Katrs cilvēks potenciāli (teorētiski) var apliecināt abus attiecību veidus, gan sīvi konkurējot ar pārējiem līdzcilvēkiem, gan viņiem palīdzot un upurējot sevi citu labā. Katram cilvēkam nākas ņemt vērā, ka pasaulē valda intereses, bet nevis taisnīgums. Ne vienmēr ir sastopams vislabākais variants, kad intereses tiek adoptētas taisnīgumā, bet nevis taisnīgums tiek pakļauts interesēm. Visbiežāk diemžēl prioritārās ir intereses, kurām kalpo taisnīgums. Konkurences mērķis vienmēr ir līdzvērtības likvidēšana; respektīvi, priekšrocības iegūšana. Principā konkurence nav pretrunā ar taisnīgumu. Taisnīgumam ir vajadzīgi taisnīgi apstākļi. Tas ir svarīgākais taisnīguma nodrošināšanā. Ja konkurencē ir nodrošināti taisnīgi apstākļi, tad pret konkurenci nevar izturēties negatīvi. Vienmēr ir jāņem vērā, ka taisnīgums nav atkarīgs no pasaules uzskata, valsts iekārtas, ideoloģijas, filosofijas, zinātnes, reliģijas. Taisnīgums ir atkarīgs no kultūras, cilvēkus pieskaņojot dzīves videi un galu galā spējot ģenētiski ietekmēt cilvēku dabu – cilvēku saprātu abos minētajos aktivitātes izpausmes veidos.

Asimetrija

Zemes iedzīvotāju dažādu etnisko formāciju attīstības asimetrija ir acīmredzams fakts. Austrālijas aborigēni ir palikuši akmens laikmeta cilvēkveidīgo būtnu apziņas līmenī. Latvieši ir palikuši viduslaiku dzimtcilvēku apziņas līmenī, bet rietumeiropieši iemanījās būvēt atomreaktorus enerģijas iegūšanai; krievi iemanījās sūtīt cilvēkus kosmiskajos ceļojumos; ķīnieši izveidoja „planētas fabriku”. Asimetriju nosaka daudzi dabiskie faktori: klimats, ģeogrāfiskā vide, augu un dzīvnieku valsts izmantojamība cilvēku vajadzībām. Noteikti ir vēl citi dabiskie faktori, par kuru

ietekmi uz cilvēku attīstību prātoja jau senie grieķi un citi senie domātāji. Arī mūsdienās par to prāto filosofi, zinātnieki. Vienīgi mazāk prāto par to, kas vēl ietekmē etnisko formāciju attīstības asimetriju. Toinbijs kādreiz ironizēja par „kosmiskā joka upuriem”; Gumiļevs izsauca filistru lamas sakarā ar ideju par pasionārajiem grūdieniem, kuri ilgst 1-5 gadus Zemes šaurā joslā 200-300 km apjomā, šajā joslā veicinot etnisko attīstību. Pasionāros grūdienus izraisa variabls kosmiskais apstarojums šaurajā joslā. Par Gumiļeva idejām tagad nīrgājās tikai neglābjami obskuranti. Taču tajā pašā laikā par kosmisko ietekmi uz etnisko formāciju attīstību joprojām zinātne izsakās atturīgi. Asimetrijas izskaidrojumi dabisko faktoru kontekstā nepārlicina. T.s. trimdas latvieši pateiks, ka Kanādā ir tādi paši dzīves apstākļi kā Latvijā. Taču viens ir kanādiešu attīstības līmeņa atbalss ekonomikā, bet pavisam kaut kas cits ir latviešu attīstības līmeņa atbalss ekonomikā.

Kanoni

Kultūrā un socializācijā (kas, protams, ietilpst kultūrā) kanoniem vienmēr ir ļoti būtiska loma. Tas ir tāpēc, ka kanons ir paraugs, mēraukla, norma, ideāls; tas, kas ir obligāts; tas, kas ir vispārpieņemts; kanons var būt dogma, noteikums, uzstādījums, ko ir noteikusi ideoloģija, reliģija, vara; kanons mākslā regulē formu – kompozīciju, sižetu, tēlu interpretācijas variantus. Kanonu realizācija tiek dēvēta par kanonizāciju – dzīves izpausmju ietveršanu kanonā, dzīves īstenības uztveri un skaidrojumu no attiecīgo kanonu viedokļa, atbilstoši attiecīgajiem kanoniem – obligātajiem likumiem, normām, noteikumiem. Par kanonizāciju reliģijā sauc pieskaitīšanu pie svētajiem. Taču tāda kanonizācija (pieskaitīšana pie svētajiem) notiek ne tikai reliģijā. Masu kultūra bez kanonizācijas nav iespējama. Masu kultūras produkcija kļūst masveidīgi izmantota vienīgi pateicoties kanonizācijai, masu auditorijai iedvešot priekšstatu par attiecīgās produkcijas kanonisko vērtību. Bet ne tikai masu kultūra nav iespējama bez kanoniem un kanonizācijas. Nav iespējama socializācija vispār. Socializācijā, procesā, kura gaitā cilvēks apgūst savas sabiedrības sociālās normas un kultūru kopumā, nemaz nevar iztikt bez kanoniem un kanonizācijas. Socializēt, panākt, lai kāds cilvēks socializētos (sabiedriskotos), nav iespējams bez kanoniem un kanonizācijas. Tāpēc ļoti svarīgs moments socializācijā ir socializācijas orientācija. Socializācija var orientēties uz dažādiem kanoniem – zinātniskajiem, racionāli pragmatiskajiem, masu apziņai piemērotiem primitīviem kanoniem, mākslinieciskajiem, morāli tikumiskajiem, reliģiskajiem, ateistiskajiem, sociālisma, liberālisma, nacionālajiem, transnacionālajiem utt. Inteliģence, kura tradicionāli formē, vada un kontrolē socializācijas procesu, ir atbildīga par sociālizācijas orientāciju. Inteliģence izvēlās un realizē noteiktu orientāciju socializācijas procesā. Tādējādi izpaužas inteliģences vadošā loma (misija) sociālajos kolektīvos – tautā, nācijā, civilizācijā.

Resentment

„*Resentment*” angļu valodā nozīmē dusmas, aizvainojumu. Krievu zinātnieki tagad lieto anglicismu – *ресентимент*. Iespējams, tāpēc, ka jēdziens pašlaik ir aktuāls sociālajā filosofijā un to nākas operatīvi adaptēt dzimtajā valodā. Ar šo jēdzienu raksturo Rietumu mūsdienu sabiedrības noskaņojumu. Faktiski veselu garīgo kompleksu, kas sastopams sabiedriskajā apziņā. Latviešiem adresētajā vislabākajā svešvārdu vārdnīcā minētais jēdziens neietilpst. Rietumu filosofiskajā domā „*rizentments*” (tāda ir fonētiskā transkripcija angļu-latviešu vārdnīcā, kaut gan labāk būtu veidot anglicismu „*risentments*”, ko uzdrošinās turpmāk darīt) apzīmē cilvēka pašsajūtas/pašapziņas, prāta noskaņojuma kompleksu. Tādu jēdziena izmantojuma tradīciju

iedibināja Nīče, Šēlers. Komplekss sastāv no skaudības, greizsirdības, ļaunprātības, ļaunprātīga revanšisma, ļaunprātīgām atmiņām, atriebības kāres. Tas ir komplekss, kas sāk cilvēkā funkcionēt, kad viņš sevi salīdzina ar citiem cilvēkiem un objektīvi ir spiests sevi novērtēt zemāk nekā citus cilvēkus, bet nav gatavs to atzīt ne sev, ne citiem. Tas ir slimīgs, saindēts, nervozs, uzbudināts, satraukts pašsajūtas un prāta noskaņojuma komplekss. Cilvēks atrodās frustrācijas stāvoklī, jo cilvēkam ceļā uz pašapmierinātību ir stājušies reāli šķēršļi – citu cilvēku objektīvais pārkums. Nepatikamo iekšējo spriegumu izraisa bezizejas atskārsme. Cilvēks apzinās, ka viņam nav iespējams izmainīt objektīvo situāciju, un viņā uzbango mazvērtības, bezspēcības apziņa, vēlēšanās atriebties stiprākajiem, gudrākajiem, izglītotākajiem, labāk audzinātajiem, zinošākajiem, talantīgākajiem, slavenākajiem, morāli cēlākajiem, sabiedrībā autoritatīvākajiem utt., u.tml. Risentments ir sociālo un profesionālo statusu konkurences elements. Risentmenta aģenti (mazvērtības saindētie indivīdi) vēlas izmainīt statusu hierarhiju, cenšoties nokļūt augstākā statusā, kaut gan reāli tas nevar notikt attiecīgā cilvēka neadekvātās kvalitātes dēļ. Risentmenta aģenti var būt, protams, ne tikai atsevišķi cilvēki. Risentments var izpausties sociāli kolektīvā rakursā kā etniskās identitātes īpašība. Risentments var pārklāt visu etnosu, ja tas apzinās savu nepilnvērtību salīdzinājumos ar citiem etnosiem. Risentmenta pārņemtie indivīdi un etnosi nevar sasniegt konkrētus mērķus, bet var gūt vienīgi simbolisko revanšu, kas izpaužas 1) demagoģiskas polemikas organizēšanā (apoloģētiskā retorikā) un 2) publiskās represijās (reāli: citu nolamāšanā). Vārdu sakot, risentmenta aģenti var vienīgi savu ienīsto konkurentu (tas var nezināt, ka ir konkurents kādam) retoriski nošaut. Bet īstenībā risentments neko nevēlās panākt. Vēlās tikai noniecināt labākos, vērtīgākos. Turklāt risentments parasti ir īpatni tēmēts. Teiksim, kareivis apskauž nevis ģenerāli, bet apskauž seržantu. Cilvēks apskauž kaimiņu, kura dzīve faktiski nav nemaz labāka kā risentmenta aģenta dzīve. Vietā ir atcerēties latviešu deportāciju sarakstu veidošanu, kurā dominēja „kaimiņi”. „Kaimiņi” ir latviešu denunciaciju galvenie objekti.

Demokrātiskais ideālisms

Laiku pa laiku sabiedriskajā domā tiek uzkurināta ideoloģiskā konstrukcija, kuru var dēvēt par demokrātisko ideālismu. Konstrukcijas pamatā ir ideālistiska attieksme pret demokrātiju. Respektīvi, tieksme idealizēt īstenību. Īstenība grozās ap demokrātijas konceptu. Tiek idealizēta demokrātija. Rietumu civilizācijā demokrātiskais ideālisms ideoloģiski tiek musināts aizvadītajos apmēram 25-30 gados. Tas ir globālisma demagoģijas laiks, globālo finanšu afēru laiks. Šajā laikā dominē ASV centieni pārvaldīt pasauli. Tas ir vienpolārās pasaules iedibināšanas laiks. Tātad planetārā totalitārisma laiks jeb globālisma totalitārisma laiks. Šajā laikā rodas Pasaules Purvs, kā globālismu dēvē Dugins. Demokrātiskais ideālisms kalpo kā ideoloģisks aizsegs minētajam totalitārisma, cilvēkus zombējot ar stāstījumu par demokrātijas vajadzību, demokrātijas pastāvēšanu, demokrātijas neaizstājamību u.tml. Demokrātijas reālā likvidācija tiek aizplīvurota ar demokrātijas slavināšanu – demokrātisko ideālismu.

No prof. Kļosova pasaules

- Āriji ir cilvēki, kuri runāja āriju grupas valodās (irāņu, indoirāņu) III-II g.t.p.m.ē. Āriji ir tie paši indoeiropieši, kā viņus dēvē arheologi, valodnieki.
- Svastika ir āriju ornamentālā zīme.
- „Baltī” ir kabineta termins. To radīja Kēnigsbergas universitātes prof. Georgs Nesselmans. Agrāk baltu apzīmēšanā lietoja terminu „letto-lietuvieši”.

- Baltu un slāvu valodas nošķirās pirms 3400 gadiem. Tā uzskata valodnieki.
- Slāvi Baltijā ir R1a gaplogrupa.
- Lietuviešiem ir 38% R1a, 42% N1c1.
- Latviešiem ir 40% R1a, 38% N1c1.
- Gaplogrupa N1c1 izgāja no Urāliem pirms 4000 g.; Latvijā un Lietuvā nonāca I g.t.vidū p.m.ē.; Somijā nonāca tajā pašā laikā. Pārgāja indoeiropiešu valodā.
- DNK testēšana vīriešiem. Divi rādītāji: 1) gaplotips – skaitļu kopa, kas ir personiskais numurs „DNK pasē”; 2) gaplogrupa – grupas raksturojums, nosakot gaplotipa vēsturisko piederību: dzimte, vēsturiskā cilts.
- Vīriešiem ir DNK –Y hromosoma; sievietēm nav; sievietēm ir „mitohondriālā DNK”.
- Tēvs nodod Y hromosomu tikai dēliem; māte nodod „mitohondriālo DNK” gan dēliem, gan meitām.
- Katram vīrietim Y hromosomā ir sava mutācijas aina.
- Gaplogrupa nav identiska etnosam; etnoss nav identisks gaplogrupai.
- Āriju migrācija ir gaplogrupas R1a migrācija; šī gaplogrupa radās Centrālajā Āzijā pirms apm. 20 000 gadiem.
- Valodnieki uzskata, ka indoeiropiešu valodu sākums ir Anatolijā, Balkānos.
- R1a ienāca Eiropā no Dienvidsibīrijas caur Irānu, Anatoliju; nonāca Balkānos pirms apm. 10-9 t.gadiem; no Balkāniem migrēja uz Krievijas meža stepes zonu, Vidusāziju, Dienvidurāliem, Irānu, Indiju.
- Āriju izejas gaplogrupa R1a-Z645 izveidojās apm. pirms 5500 gadiem.

Pasionaritāte

L.Gumiļova mācību var dažādi vērtēt. Netrūkst kritiķu, noliedzēju. Taču visi lieto viņa jēdzienu „pasionaritāte”. Lieto arī noliedzēji. Vismaz tāds ir radies priekšstats zinātniskajā publicistikā un zinātniskajos darbos. Kas ir pasionaritāte? Kas ir pasionāriji? Gumiļova izskaidrojums ir transcendentāls. Pasionāriji ir indivīdi, kuri ir apveltīti ar spēju no ārējās vides izmantot vairāk enerģiju nekā nepieciešams eksistencei un šo enerģiju (respektīvi, enerģijas pārpalikumu) izmantot apkārtējās vides transformācijai. Šo spēju sauc par pasionaritāti. Pasionaritāte atsaucās uz uzvedību un psihi. Enerģiju intelektuālajai, psihiskajai darbībai ir grūtāk fiksēt nekā enerģiju fiziskai darbībai. Pasionaritāte nav attiecināma uz bioloģiskajiem instinktiem. Pasionaritāte izmanto biosfēras enerģiju, par kuru rakstīja Vernadskis. Gumiļovs atsaucās uz Vernadski. Tā ir bioķīmiskā enerģija biosfērā. Vernadskis runāja par enerģiju, kas balsta dzīvo organismu pastāvēšanu un attīstību. Vernadskis šo enerģiju sauca par „dzīvās vielas enerģiju”. Biosfērā šī enerģija nav vienmērīgi izplatīta; cilvēki šīs enerģijas izmantošanas rezultātā rīkojās intelektuāli saprātīgi, apdomīgi, sociāli atbildīgi, mērķtiecīgi. Gumiļovs rakstīja, ka šī enerģija uz Zemes stiepjas noteiktās joslās tūkstošiem kilometrus. Šajās joslās rodas „superetnosi”; 1.gs. radās goti, slāvi, dāki, judeji-olusīrieši; 6.gs. radās arābi. To saka Gumiļovs. Gumiļovs lieto jēdzienu „pasionārā indukcija”. Tā tiek apzīmēta masu noskaņojuma un masu uzvedības izmaiņas pasionāriju ietekmē. Pasionāriju misija ir glābt tautu no pagrimuma, organizēt un vadīt revolūciju, sacelšanos u.tml. Bet tas jau ir Gumiļova fanu viedoklis.

Špenglera u.c. idejas

- Špenglers: Rietumu kultūra sākās ap 900. g.; uzplaukums XV-XVII gs.; pagrimums sākās XVII-XIX gs.; noriets (gala beigas) sākās ap 1900.g. Pirms katras kultūras ir senatne; kultūru nomaina civilizācija, kas eksistē 200-300 gadus; katra kultūra ilgst apm. 1500 gadus; tā uzskatīja arī Daņilevskis.

- Špenglers: kultūras/civilizācijas ir neatkarīgas viena no otras; [mūsdienās tam grūti piekrist; mūsdienu zinātne atzīst totālu kultūru/civilizāciju mijiedarbību, savstarpējo saistību; jaunākais piemērs – globalizācija]; Špenglers kultūru/civilizāciju salīdzina ar dzīvo organismu: piedzimst...nomirst. Tā rīkojās daudzi – Toinbijs, Daņilevskis, Gumiļovs u.c. Neviena mūža fāze neatkārtojās; vēsturiskie procesi ir neatgriezeniski; pilnā mērā atklāt dzīvi var tikai intuitīvā izziņā; vēsturi var izziņāt intuitīvā izziņā; katra kultūra ir garīga individualitāte, kas izpaužas katrā attiecīgās kultūras formātā.

- Vai tikai Rietumu pasaulē pašlaik pastāv divas civilizācijas – cilvēku civilizācija un postcilvēku civilizācija? Vai liberāļu civilizācija ir postcilvēku civilizācija? Atbildē jāņem vērā sekojošais. Liberāļi šodien netic personības pašvērtībai un suverenitātei; galvenā sociālā vērtība faktiski ir valsts, bet nevis cilvēks; valstij ir jākalpo globālajiem spekulantiem; liberāļi nevairās savu interešu realizācijā izmantot migrantus/migrāciju, nacistus, teroristus, dažāda tipa cilvēciskās padibenes; postcilvēku civilizācija (ja to atzīstam) ir civilizācija, kuras centrā ir nauda, finansu tirgus; tai nav vēlēšanu (elektorāta) un nodokļu maksātāju; postcilvēki paši ir akcionāri, tāpēc nav ne no viena atkarīgi; vienīgie šķēršļi postcilvēku civilizācijai ir 1) tirgus izsmeltība uz Zemes; 2) makroreģionu veidošanās; Soross tāpēc esot teicis: „Mūzika ir beigusies, bet viņi vēl dejo!”.

- Ciešanas kā industrija mūsdienu sabiedrībā; ciešanas kā vizītkarte; ciešanas kā ģenerējošais spēks informācijas plūsmai.

- Himēriskums: meli + blēdīšanās kā uzvedības stereotips; agresija pret cilvēkiem, faktiem, patiesību.

- XIX-XX gs. mijā Rietumu intelektuāļi izjuta nepieciešamību cilvēku apziņā saskatīt un veicināt jaunu pavērsienu – jaunu pasaules uzskatu; N.Rērihs – „enerģētiskums”, „augstākais garīgi enerģētiskais princips – kosmisms”; pasaule sastāv no enerģētiskām struktūrām; cilvēks ir „kosmo-socio- cultus” struktūra; kosmisko spēku faktors tautu, civilizāciju, cilvēces liktenī.

- Bet kādu nepieciešamību izjūt Rietumu intelektuāļi XXI gs. sākumā, domājot par cilvēku, civilizācijām, cilvēci?

Divas kultūras = divas civilizācijas

Ļoti izplatīts ir viedoklis par antīkās kultūras turpināšanos eiropēiskajā jeb Rietumu kultūrā, kas pastāv mūsdienās. Par Rietumu kultūras sākotni un pamatu uzskata antīko kultūru. Tāds viedoklis dominē izglītībā, sabiedrības masu apziņā. Filosofijā, zinātnē ir savādāk. Īpaši kultūras filosofijā. Ne visi Rietumu domātāji atzīst antīkās kultūras kontinuitāti Rietumu kultūrā. Viņi saskata divas dažādas kultūras, respektīvi, arī divas dažādas civilizācijas. Antīkā kultūra/civilizācija būtiski atšķirās no tās kultūras/civilizācijas, kas radās Eiropā pēc Romas impērijas sabrukuma.

Krasu atšķirību saskatīja Špenglers. Tas atspoguļojās viņa teorijā par faustisko kultūru (Rietumu) un apollonisko (antīko, īpaši seno grieķu) kultūru.

Lasot Špenglera grāmatu, apolloniskās kultūras portretu var izveidot no atsevišķu antīkās kultūras parādību raksturojuma. Apolloniskā dvēsele neieredzēja tālumu, bezgalību, nenoteiktību; matemātika bija bez telpas jēdziena, fizika bija bez spēka jēdziena, literatūra bija bez tēla iekšējās dzīves atveidojuma. Dievi ir konkretizēti: mājas dievi, lauku dievi, pilsētu dievi u.c. Antīkā māksla nepazīna tālumu, horizontu kā estētisko tēlu; zīmējumos nav kalni, mākoņi, horizonts; dominē

melnā, dzeltenā, sarkanā, baltā krāsa; nav zilās un zaļās krāsas, bez kurām nevar atveidot dabu. Tēlniecība radīja tikai izolētus ķermeņus; sejās nav garīguma, garīgās bezgalības kā tas ir Ticianam, Rembrantam. Apolloniskā dvēsele pazīst tikai individualizētu (viena cilvēka) telpu, bet ne kolektīvu telpu; nepazīst likteņa tāli, laika tāli, telpas tāli. Mākslas darbos nav ēnas, zvaigznes; dominē mūžīga gaisma bez laika norādes; nav saprotams, vai ir rīts, diena, vakars, nakts. Apolloniskā kultūra ir kultūra bez dinamikas, vēstures, tieksmes pēc bezgalības; valda ķermeniskums, statiskums, kustības pabeigtība.

Kā raksta Špenglers, antīkā pasaule neapzinājās savu miršanu. Tā ir būtiska atšķirība no mūsdienām, jo Rietumu pasaule apzinās savu bojāeju. Rietumu pasaule iet bojā apzinīgi, apzinoties (izbaudot) katru jauno pagrimuma pakāpi.

Antīkā kultūra/apolloniskā kultūra tāpat kā jebkura kultūra bija nolemta vientulībai. Kultūru likteņi vienādi, bet katras kultūras dvēsele ir specifiska. Tāda bija arī antīkā kultūra Špenglera koncepcijā.

Kad kultūra noriet civilizācijas stadijā (kaila tehnicisma kundzībā) šajā stadijā dzimst jauna kultūra, kurai nav nekādas intereses par veco kultūru. Tas attiecas arī uz mūsdienām. Postcilvēku postkultūrai nav nekādas intereses par cilvēku kultūru; pagātnes mantojuma atklāta un ciniskā noliegšana ir postmodernisma viena no galvenajām nostādnēm.

Faustiskā dvēsele nostiprinājās no X gadsimta reizē ar romāņu stilu. Špenglera ieskatā X gadsimts ir eiropēiskās jeb Rietumu kultūras sākuma laiks.

Rietumu kultūra krasi atšķiras no antīkās kultūras – apolloniskās dvēseles. Rietumu kultūrā valda faustiskā dvēsele. Tajā galvenais ir tāluma ilgas un bezgalīgas telpas izjūta.

Šajā sakarā var uzdot ķecerīgu jautājumu: „Vai tāluma ilgas un bezgalīgas telpas izjūta nav „migrantu” mantojums Rietumu kultūrā?”. Nav noslēpums šodienas rietumeiropiešu etnoģenētiskais raibums, kas radās barbaru etnosu ieceļošanas rezultātā Romas impērijas teritorijā. Rietumu kultūru/faustisko dvēseli būtiski nosacīja barbaru genofonds. Un, lūk, šajā genofondā, kas lielā mērā nāca no bezgalīgi plašām stepēm, varēja saglabāties tāluma ilgas un bezgalīgas telpas izjūta.

Bezgalīgas telpas apjūsmotāji bija Dekarts, Kants. Ja apolloniskais suverēno indivīdu kults radīja politeismu, tad faustiskais bezgalības kults radīja monoteismu. Faustiskums ir bezgalīga vientulība bezgalīgajā bezgalībā; monoteisma arhitektūras virziens gotika ir traukšanās uz bezgalību.

Faustiskais portrets vienmēr ir autoportrets. Tieksme pēc savas garīgās pasaules izpratnes Rietumu kultūrā XVIII gs. izvērtās dienasgrāmatu, vēstuļu, autobiogrāfiju, grēksūdžu modē. Kā zināms, XX gs. tas izvērtās apziņas plūsmas metodē Rietumu romānos, kurus atdarināja arī piemums (A.Bels). Kontrasts ar mūsdienām (XXI gs. sākumu) ir milzīgs. Mūsdienīgais garīguma nihilisms smejas par vēstuļu, dienasgrāmatu žanriem. Apziņas plūsmas metodes izmantojums notiek eksaltētā, primitīvā un vulgārā veidā. Ne velti šodienas literatūrzinātnieki izsakās par literatūras nāvi.

Špenglera ieskatā faustiskā kultūra pagrīda civilizācijā no XIX gadsimta. XX gs.sākumā, par ko varēja spriest 1936.gadā mirušais Špenglers, Rietumos jau valdīja civilizācija.

Civilizācijas domātāji jau bija Šopenhauers, Nīče ar savu cīņu pret dabu, viņa intelektuālismu, dzimumdzīves mīlestību kā bioloģisko interešu objektu. Civilizācijā faustiskās dvēseles bezgalīgā trauksme, tāluma ilgas pārvērsās bioloģiskās evolūcijas kaislībās, sociālisma varas kārē, vairākuma gribā. Kanta intelektuālajā pasaulē vēl bija kosmiskums un metafizika. Ne velti Špenglers nedaudz atzina Kantu, cienot Gēti.

Civilizācijas ģenēzē kardināla loma bija ateismam. Ateisms faktiski ir civilizācijas pamats, dziļākā būtība. Ateisma rezultātā mirst mitoloģiskā apziņa, mirst mīts, izšķīst simboliskā māksla, metafizikas vietā stājas ētiskais racionālisms, prakticism, dzīves mehanizācija, darvinisms, sociālisms. Civilizācijā brīvība, gars, personība, daiļrade tiek pretstatīta pragmatiskai nepieciešamībai, rentablam izdevīgumam, objektu pasaulei, kurā valda ļaunums, alkātība, ciešanas, verdzība, naid, nesaticība. Sociālisms kļūst sabiedriskā racionālisma galējā pakāpe. Civilizācija ciena pedantismu bez radošas dzīvības, gara atraisītības, dvēseles pulsācijas.

Civilizācijā izdomātais un aktīvi realizētais kapitālisms balstās uz racionālismu, kas nekalpo cilvēkiem, bet kalpo sistēmai un ekspluatācijai, galu galā XX gs. beigās sevi novedot līdz iracionālajam kapitālismam (skat. grām. „Iracionālā kapitālisma gramatika”).

Mūsdienu civilizācijas līmenī, iracionālā kapitālisma līmenī, sabrūk Rietumu kultūras lepnums – sabrūk privātīpašums. Sāk valdīt kredītu vara, viss pieder bankām; transnacionālo un citu korporāciju īpašnieki ir nomaskējušies akciju, īpašuma daļu tīklos un nav noskaidrojami.

Iracionālajā kapitālismā emocionālās faktūras centrā ir nauda, baudas, parvērņu lumpeniskie prieki. Ne tikai maģistrālās partijas, bet reāli visas partijas kalpo iracionālajam kapitālismam.

Iracionālais kapitālisms tēlo atsacīšanos no ideoloģijas. Patiesībā šī demonstratīvā atsacīšanās jau pati par sevi ir noteikta ideoloģija. Tai ir katastrofālas sekas, jo tā ir sociāli nevērtīga ideoloģija un neļauj izstrādāt un realizēt sociāli vērtīgu ideoloģiju. Nekas tā nebremzē sabiedrības attīstību kā labas ideoloģijas trūkums, apvienojot un mobilizējot cilvēkus.

Iracionālajā kapitālismā sabrūk arī tāds faustiskās kultūras/Rietumu kultūras komponents, principā – dzinējspēks, kā elite. Vēsturisko procesu moderators tradicionāli ir elite (plašāk – inteliģence). Tagad tas tā vairs nav. Moderators kļūst nauda un baudas. Ja arī elite formulē konstruktīvus sociālos priekšlikumus, tad tos tūlīt noslāpē naudas un baudas fani (galvenokārt – postcilvēki).

Politiskās teorijas

Rietumu civilizācijā plašāka interese par politikas teorētiskajiem risinājumiem sākās pēc II Pasaules kara. Saprota, politikas teorija interesēja daudzus filosofus (piem., Kantu) un zinātniekus arī agrāk. Taču tās politiskās teorijas, kuras joprojām ir aktuālas un kalpo kā katalizators politoloģiskajā domā, ir radušās pēc II Pasaules kara. Pastāv divas politiskās teorijas (paradigmas). 1) Politiskajā darbībā viss ir atkarīgs no universāliem morāles principiem. Tos ne reti dēvē par vispārcilvēciskajiem principiem. Tie atsaucās gan uz valstu iekšpolitiku, gan uz ārpolitiku – starptautiskajām attiecībām. Politikas veidotās tiesību normas respektē universālos morāles principus. Šo teoriju mēdz dēvēt par politiskā ideālisma teoriju jeb paradigmu. Tā reāli izpaudās Nāciju Līgas veidošanas gaitā pēc I Pasaules kara. ASV prezidenta Vudro Vilsona politiskā doma un konkrētie politiskie piedāvājumi bija tipisks politiskā ideālisma paraugs. 2) Otra politiskā teorija (paradigma) ir politiskā reālisma teorija jeb paradigma. Par šīs teorijas pamatlicēju uzskata Hansu Morgentauvu (1904-1979). Viņa izstrādātā politiskā teorija balstījās uz priekšstatiem par cilvēka dabas īpašībām. Politiskās rīcības pamatā esot cilvēka īpašības. Pasaule nav pilnīga; arī cilvēks nevar lepoties ar pilnību, viņa darbību nosaka viņa cilvēciskās dabas vajības; nosaka ne tikai labas tieksmes, bet arī sliktas tieksmes. Visu nosaka cilvēka intereses – pragmatiski materiālās un garīgi ideālistiskās intereses. Politika ir cilvēku interešu aizstāvēšana ar politiskajiem līdzekļiem. Var būt individuālās intereses un nacionālās (tautas, valsts) intereses.

Ideoloģijas anihilācija

Latviešu inteliģences lepošanās ar iespēju dzīvot bez ideoloģijas un iespēju neveidot valstisko ideoloģiju ir eksplicīta latviešu inteliģences tumsonība. Tas ir atklāti izteikts (eksplicīts) apliecinājums obskurantismam. Latviešu inteliģence pēcpadomju gados ir darījusi visu, atradinot tautu no ideoloģijas, tautā izskaužot priekšstatu par ideoloģijas nepieciešamību un ideoloģijas vitālo misiju tautas mentalitātes formēšanā. Latviešu inteliģences ideoloģiskais nihilisms faktiski ir ideoloģiski preparēts surogāts. Tas liecina par latviešu inteliģences ļoti dziļo sociālo neizglītību, kā arī bezatbildīgo attieksmi pret inteliģences klasisko uzdevumu tautas garīgajā pilnveidošanā. Latviešu inteliģences ideoloģijas anihilācija ir turpinājums iepriekšējām latviešu nevērtīgās inteliģences kaislībām, kļūstot karojošā ateisma, materiālisma, šķiru cīņas, kompartijas dievināšanas, proletāriskā intencionālisma, „perestroikas” afēras enerģiskiem adeptiem. PSRS izglītībā, īpaši augstākajā izglītībā, ideoloģijai bija veltīta 1/3 daļa no mācību satura. Latviešu inteliģence savā laikā pašaizliedzīgi piedalījās padomju ideoloģijas iemiesošanā padomju cilvēku apziņā. Latviešu inteliģencei principā ir pazīstama ideoloģijas loma. Tāpēc latviešu inteliģences atsacīšanās pēcpadomju laikā piedalīties ideoloģiskajā darbā ar savu tautu, kuru būtu iespējams ideoloģiski bagātināt vispārcilvēcisko normu un vērtību garā, ir nacionālā nodevība, kas baisi atsaucās uz latviešu tautas cilvēcisko kvalitāti. Pēcpadomju laikā latviešu tauta, protams, tiek ideoloģiski formēta (zombēta). Taču tiek ideoloģiski formēta neoliberālisma un postmodernisma garā, kas var veicināt vienīgi latviešu tautas vispārējo degradāciju un deģenerāciju, ar ko tagad tiekamies katru dienu mediju stāstos par latviešu stulbumu un nelietībām.

Nacionālais kauns un tā hierarhija

Iespējama tāda izpausme, kuru var dēvēt par nacionālo kaunu. Tas pirmkārt un galvenokārt ir kauns par savu valsti un tās cilvēcisko kontingentu, kurš ir vainīgs nacionālā kauna izraisīšanā. Tas vienmēr ir kauns uz citu valstu un citu tautu/nāciju fona. Tas var būt kauns reģiona, kontinenta, civilizācijas, cilvēces mērogā. Nacionālais kauns var izpausties dažādā veidā. 1) Politiskais kauns; tas ir kauns par valsts politisko iekārtu, kura krasi kontrastē ar citu valstu politisko iekārtu un kura spilgti apliecina politiskās domas un gribas atpalcību. Piem., krievu aristokrātiskās inteliģences kāda daļa kādreiz kaunējās par Krievijas monarhistisko valsts iekārtu, kas atšķīrās no Rietumeiropā sastopamās buržuāziskās demokrātijas valsts iekārtas. 2) Militārais kauns; tas ir kauns par valsts izraisīto karu un tajā skaitā Pasaules karu. Šis kauna veids Eiropā/pasaulē vispazīstamākais ir vāciešiem. 3) Ideoloģiskais kauns; tas ir kauns par valsts varas realizēto ideoloģiju; proti, ideoloģisko diktatūru. Šis kauna veids bija raksturīgs padomju cilvēkiem; ideoloģisko apsvērumu dēļ radās disidentu kustība, emigrācija. 4) Ekonomiskais kauns; tas ir kauns par valsts ekonomisko atpalcību, salīdzinot ar kaimiņu valstīm un valstīm ar līdzīgiem nosacījumiem ekonomiskajai attīstībai. 5) Tumsonības kauns; tas ir kauns par tautas vispārējās attīstības zemo līmeni, kas ir radies tautas garīgā inertuma rezultātā. 6) Kriminālais kauns; tas ir kauns par noziegumu brīvību savā valstī. Šis kauna veids ir sastopams Austrumeiropā pēc sociālisma sistēmas sabrukuma un kriminālo valstu izveidošanās. Nacionālā kauna specifika ir tā, ka nav iespējams izveidot kauna veidu zināmu hierarhiju, jo nacionālo kaunu var izraisīt dažādi kauna veidi un sabiedriskajā apziņā tie funkcionē vienā līmenī. Piemēram, vienā līmenī var funkcionēt gandrīz visi minētie kauna veidi, izņemot militāro kaunu un daļēji arī tumsonības kaunu. Stabīlāka aina rodas kauna veidu vēsturiskajā hierarhijā. Piemēram, mūsdienās Krievijā acīmredzot pirmajā vietā ir kriminālais kauns. PSRS laikā pirmajā vietā bija ideoloģiskais kauns, cara laikos – politiskais kauns.

Cinisma avoti

Vienas paaudzes divu ļoti gudru cilvēku (intelektuāļu) Pjēra Burdjē (1930-2002) un Gintera Grasa (1927-2015) 1999.gada TV ierakstītajā sarunā dominē bezatbildības tēma. Runa ir par valdošās kārtas (politiķu, biznesmeņu, masu mediju īpašnieku) bezatbildību ne tikai savas valsts sabiedrības priekšā, bet visas cilvēces priekšā. Tā ir sociālā bezatbildība un cilvēciski morālā bezatbildība, kas reāli sākas, pateicoties izteikti vienaldzīgajai attieksmei pret sabiedrības vajadzībām un pret valsti kā sabiedrības aprūpētāju, aizstāvi u.tml. Abi intelektuāļi bezatbildības sākumu Rietumu civilizācijā saskata 80.gados. Viņu saruna stimulē pārdomas par cinisma avotiem. Bezatbildība iet kopsoļi ar cinismu, kas, domājams, ir primārais. Cinisms (izaicinoši nicīga izturēšanās un nekaunīga savu mērķu sasniegšana ar antisociālām un amorālām metodēm) sekmē bezatbildību. Cinisms ir tikumiskā īpašība; respektīvi, mentāli dziļāka īpašība nekā bezatbildība, kas var būt cinisma sekas noteiktos apstākļos, kad atbildība netiek pakļauta stingrai kontrolei un atbildība tādējādi ātri izvērsās bezatbildībā. Cinismu realizē inteliģence, jo, manuprāt, nav vēlams lietot jēdzienu „elite” (politiskā elite, ekonomiskā elite, finansu elite, mediju elite u.tml.). Elite var būt tikai viena veida elite; proti, intelektuālā elite, sevī apvienojot intelektuālo varenību ar morāli tikumisko varenību. Elites pamats nav tikai prāts, bet arī morāle, kas izpaužas atbildībā par sava prāta risinājumiem. Cinisma pārstāvjiem pietrūkst morāli tikumiskais komponents, kas vēsturiski ne reti pietrūkst inteliģencei. To lieliski apliecina Krievijas vēsture (inteliģences fenomena autore), kad inteliģence, rupji sakot, savāra ziepes un izvairās no atbildības par savām aplamībām eksaltētajās rūpēs par tautu, valsti. Cinisms (bezatbildība) sākas, kā jau tika minēts, 80.gados. Pirms tam kapitālisma valdošā kārtā izjuta zināmu atbildību pret tautu, valsti, arī cilvēci. Tāpēc ļoti svarīgs ir jautājums par cinisma avotiem. Kāpēc 80.gados Rietumos radās cinisms un tā satelīts bezatbildība? Avoti noteikti ir vairāki: 1) demogrāfiskie apstākļi („baltās” rases izmiršana un pašsaglabāšanās instinkta uzplūdi, valdošajai kārtai (inteliģencei) atsakoties no kolektīvajām interesēm un vajadzībām); 2) parvēniju ieplūšana valdošajā kārtā finansu kapitālisma rezultātā. Kā zināms, neoliberalisma, globalizācijas fani ir finansu kapitālistu slānis (praktiski – jauna paaudze) bez morāliem principiem un sociālajām interesēm. Parvēniji ir arī sociālā darvinisma atklāti sludinātāji

Varas inteliģence

(Sakarā ar piedāvāto dalījumu 1) tautas inteliģencē un 2) varas inteliģencē.)

Varas inteliģences portretu nosaka varas inteliģences pamatbūtība – oportūnisms un konformisms. Aktuāla ir likumsakarība: jo netīrāka vara, jo netīrāka varas inteliģence. Aktuālas arī citas likumsakarības: mulķis vislabāk saprot mulķus; nelietis atzīst tikai otra nelieša nelietību u.tml. Tik tikko minētās likumsakarības visprecīzāk formulētas tautas folklorā (parunās) un izcilu personību aforismos. Mūsdienās varas inteliģences ģenēzē un funkcionēšanā milzīga loma ir medijiem, kuri savām vajadzībām (reitingiem) „uzpiarē” varas inteliģences piemērotākos eksemplārus („sabiedrībā pazīstamos cilvēkus”). Padomju laikā savām vajadzībām inteliģences piemērotākos eksemplārus „uzpiarēja” VDK. Saprotams, arī ar masu komunikācijas līdzekļu palīdzību. Taču bija arī citas formas. Piem., zinātniskās, profesionālās, mākslinieciskās karjeras mākslīga veicināšana. Reizē šie eksemplāri kļuva par varas inteliģences simboliem, etaloniem. Praktiski VDK „uzpiarētie” indivīdi veica divas funkcijas: demonstrēja inteliģences (visbiežāk t.s. radošās inteliģences) lojalitāti padomju varai un izpildīja VDK noteiktus slepenus uzdevumus. Varas

inteliģences portreta sagatavošanā obligāti ir jāņem vērā vairāki nosacījumi: 1) jo talantīgāks cilvēks, jo idejiski patstāvīgāks cilvēks; 2) jo lielāka personība, jo mazāka šīs personības velme sadarboties ar varu; 3) jo izcilāka personība, jo mazākas izredzes no tās sagaidīt pakļautību varai, žurnālistiem, speciālajiem dienestiem, politiskajām partijām. Ne velti, piemēram, talantīgas, lielas, izcilas personības šodien atbaida žurnālistus. Mūsdienās žurnālisti komunicē tikai ar totālām niecībām, pelēcībām un viduvējībām, kurām nav nekādu cerību iegūt cieņu, apbrīnu, reputāciju attiecīgajā profesionālajā, mākslinieciskajā, zinātniskajā korporācijā. Mūsdienās žurnālistiem, plašāk – varai, nav vajadzīga tautas inteliģence – īstā inteliģence. Kas ir īsts inteliģents? Īsts inteliģents ir radītājs, radoša būtne, cilvēks, kas tiecās pēc patiesības; tas ir racionāls, konstruktīvs cilvēks; reizē arī jūtīgs, atbildīgs cilvēks; noteikti apzinīgs cilvēks un savas sirdsapziņas vergs; viņš nevairās kalpot citiem, būt apgaismotājs, atbrīvotājs, nosodītājs; īsts inteliģents ir kritiskās domāšanas adepts, oportūnisma un konformisma ienaidnieks, kā arī mietpilsonības, primitīvisma, vulgaritātes, šķebīgas sentimentalitātes ienaidnieks. Bet kas ir varas inteliģence? Varas inteliģence ir diametrāli pretēja īstai (tautas) inteliģencei. Varas inteliģence ir varas bezierunu kalpone, veidojot klerku, ierēdņu, „ekspertu”, birokrātijas, masu kultūras produkcijas autoru un tirgotāju kontingentu. Tas ir kontingents, kura galvenā bagātība ir talanta, gudrības un godīguma deficīts.

Subetnoss

Prof. Pēteris Zeile: “Līdz ar tagadējo Latgali un latgaļu reiz apdzīvoto Vidzemi, veidojās nākamās Latvijas pamats, kodols, kas devis tautai, zemei, valstij tās nosaukumu un nacionālā karoga krāsas. Līdz 16. gs. beigām tikai tagadējās Latgales un Vidzemes iedzīvotājus sauca par latviešiem, latvjiem (pārējo novadu iedzīvotāji bija kurši, zemgaļi, sēļi, lībieši). [...] 16. gs. beigās latgaļi joprojām tiek saukti par latviešiem, un viņu apdzīvotais areāls – pēc Rusova – aptver areālu no Ludzas apvidiem austrumos līdz Dolei un Rīgai – rietumos. Pārējos baltu cilšu iedzīvotājus Rusovs sauc par kurzemniekiem un sēļiem. [...] Lai rastu apzīmējumu savam katoliciskajam, no pārējās Latvijas ilgstoši nošķirtajam novadam, Francis Kemps 20. gs. sākumā ieviesa jēdzienu “Latgale” un “latgalietis”, uzskatīdams tos par vecās latviešu tautas un zemes alternatīviem nosaukumiem. Šiem jēdzieniem bija latvisks pamats, skanējums, un tie tika pretstatīti poļu ieviestajam un krievu lietotajam Inflantijas un inflantiešu jēdzienam. Diemžēl, Latgales, latgalieša nosaukums vēlāk nereti ieguva tālumniecisku, provinciālu, zemes malas un gala skanējumu un nozīmi. Pamatetnoss vērtās subetnosā”.

Dominējošais tips

Katrā sabiedrībā un katrā laikmetā ir kāds dominējošais cilvēciskais tips, kuru ciena, atdarina, propagandē un kuru pretstata citiem cilvēciskajiem tipiem, tos kritizējot, noniecinot, necienot, izsmejot. Dominējošais tips funkcionē cilvēciskās darbības, uzvedības un komunikācijas visās sfērās: zinātnē, mākslā, saimnieciskajā darbībā, politikā, izglītībā, medicīnā, masu komunikācijas līdzekļos utt. Dominējošā cilvēciskā tipa pamatā ir noteiktas intelektuālās, izglītības, morālās, komunikatīvās, profesionālās īpašības. Šīs īpašības attiecīgajiem indivīdiem (potenciālajiem dominējošajiem tipiem) sniedz iespēju ātri un efektīvi pielāgoties sava laika kultūras noskaņojumam. Izdzīvošana kultūrā vienmēr ir aktīva pielāgošanās noteiktam kompleksam - domāšanas tipam, noteiktai visdažādāko vērtību (estētisko, ētisko, sociālo, politisko) skalai. Šo kompleksu pamatā formē t.s. oficiālā ideoloģija. Ideoloģija sabiedrībā mainās. Tāpēc mainās arī dominējošais cilvēciskais tips. Būtiska loma ir sabiedrības reakcijai, tiekoties ar t.s. oficiālo

ideoloģiju, kuru virza valdošā kārtā. Piemēram, valdošās kārtas virzītā neoliberalisma ideoloģija sabiedrībā sekmē dažādu reakciju, kaut gan, protams, stingri formē noteiktu dominējošo cilvēcisko tipu – neoliberalisma fanu. Rietumu civilizācijā pašlaik neoliberalisma fans ir dominējošais cilvēciskais tips. Tas tiek pretstatīts citiem cilvēciskajiem tipiem. Valdošās kārtas oficiālā ideoloģija propagandē tikai neoliberalisma fanus. Sprotams, sabiedrības kādai daļai tas nav pieņemams. Šī sabiedrības daļa dominējošajā cilvēciskajā tipā nesaskata nekā vērtīga. Neoliberalisma fani esot slinki, infantili, pastulbi, vāji izglītoti galvenokārt jaunāko paaudžu pārstāvji, kuri cer uz vecāku un valsts palīdzību, sevi uzskata par galvenajiem uz Zemes, mēdz būt paši pederasti vai pederastu atbalstītāji. Pati lielākā nelaime ir tā, ka šodienas dominējošais tips liecina (faktiski – atgādina) par cilvēkam piemītošo iekšējo entropiju – garīgā sabrukuma tendenci. Tāpēc šodienas dominējošā cilvēciskā tipa analītiskā aktuāli ir tādi jēdzieni kā degradācija, deģenerācija, debilizācija un šo procesu izteiktas dinamikas konstatācija.

Laikmets

Laikmetu raksturo ne tikai tas, kas tajā notika. Laikmetu raksturo arī tas, kas tajā nenotika. Piemēram, Rietumu civilizācijas mūsdienu laikmetu spilgti raksturo tas, ka eiropēdi atsacījās dzemdēt bērnus. Tātad laikmetā nenotika dzimstības pieaugums. Šis bēdīgais nenotikušais process ļoti spilgti raksturo mūsdienu laikmetu. Bet ne tikai laikmetu raksturo tas, kas nenotika. Arī cilvēks vairāk domā par to, kas ar viņu varēja notikt, bet nevis tik daudz domā par to, kas ar viņu ir noticis. Laikmets ir pozitīvo un negatīvo tendenču repertuārs, izdomas un muļķību repertuārs, pagātnes un nākotnes savijums, notikušā un nenotikušā konfrontācija.

Neoliberalisma agresija

Neoliberalisma politikas un ideoloģijas agresija mūsdienu pasaulē ir ļoti liela. Tā ir tik liela, ka ar šo agresiju zinātniski teorētiskā un zinātniski publicistiskā kritika netiek galā. Netiek galā tāpēc, ka pēc II Pasaules kara neoliberalisms ir kļuvis valdošās kārtas instruments politikā un ideoloģijā. Īpaši rezultatīvi tas ir noticis t.s. finansu kapitālisma periodā no 70.gadiem, kad Rietumu finansiālajā segmentā ienāca jauna paaudze – t.s. globālistu paaudze. Šī paaudze savu alkātību, iracionālo kapitālismu, sociālo bezatbildību un sociālo cinismu no 80.gadiem maskē ar neoliberalismu, to grandiozi zombējot pasaules sabiedrībā. Kapitālisms sevi nosauca par neoliberalismu, kaut gan pareizākais nosaukums ir iracionālais kapitālisms, jo gan sociālisms, gan kapitālisms XX gs. nogalē atklājās kā Apgaismības projekta neizdevušies bērni. Protams, pats galvenais ir tas, ka finansu varai izdevās panākt neoliberalisma demagoģijas apsēstu indivīdu politisko varu daudzās valstīs, kā arī savās rokās pārņemt planētas mediju sfēru. Neoliberalisma iespējas saglabāt politisko varu uzskatāmi izpaudās Francijā prezidenta vēlēšanās 2017.g.maijā. Par prezidentu kļuva tipisks neoliberālists – sintētisks tēls, algoritms, marionete, finansu elites ieliktenis, valsts robežu likvidētājs, nacionālās vēstures un nacionālās identitātes likvidētājs, globalizācijas dievs, migrācijas haosa atbalstītājs, progressa dievinātājs, pederasts. Rietumu civilizācijā politiskā vara (reizē arī garīgā vara) pieder neoliberalistiem. Tas atsaucās uz iespēju kritizēt neoliberalismu. Rietumu civilizācijā ir intelektuālie spēki (un tajā skaitā akadēmiskajās aprindās), kas ir spējīgi kritizēt un reāli kritizēt neoliberalismu, to atzīstot kā regresu, kas ideoloģiski tiek pasniegts kā progress. Taču viņu kritika nav simetriska neoliberalistu ideoloģiskajai un politiskajai agresijai. Viņu kritika nespēj konkurēt ar neoliberalistu tehniskajām iespējām un zombēšanas paņēmieniem masu komunikācijā. Turklāt neoliberalisti nav saistīti ne ar

kādām morālajām normām. Tāpēc viņu darbībā valda nekaunība un meli neierobežotā apjomā. Liela loma ir tādām neoliberalisma ideoloģiskajam palīgkomponentam kā postmodernismam; reāli – postmodernistiskajam obskurantismam

Sirdsapziņa

Sirdsapziņa attiecās uz emocionālo un tikumisko sfēru. Sirdsapziņa ir prāta un jūtu apvienojums tikumības vārdā. Nav vienots viedoklis par sirdsapziņas izcelsmi. Dominē divi viedokļi: 1) iedzimta īpašība un 2) kultūras (sociālās vides) attīstīta īpašība. Sirdsapziņas prakse arī nav viendabīga. Sirdsapziņas gradāciju un pielietojumu nosaka pats indivīds. Taču dziļa ietekme var būt attiecīgajā sabiedrībā valdošajai attieksmei pret sirdsapziņu; sirdsapziņas autoritāte un reputācija mēdz būt dažāda sociālajos kolektīvos. Sirdsapziņas prakse ir ļoti pamatīgi atkarīga no sabiedrībā funkcionējošām struktūrām un nostādnēm, kuras var ieinteresēt cilvēkus būt godīgiem un visu darīt saskaņā ar savu sirdsapziņu. Šīs struktūras un nostādnes ne tikai stimulē satraukumu par sirdsapziņas izmantošanu, bet arī atbalsta un kāpina šo satraukumu. Cilvēki saprot, ka viņiem ir jārikojās maksimāli saskaņā ar savu sirdsapziņu. Ja tas tā nenotiks, tad sekos noteikts nosodījums. Dotās struktūras un nostādnes tradicionāli veido valsts ideoloģija, panākot sabiedrības dzīvi saskaņā ar sirdsapziņu.

Kolektīvais

Sastopama virkne parādību, kurām var būt kolektīvs raksturs. Tās ir parādības, kuras raksturo zināmus sociālos kolektīvus. Tajā skaitā var raksturot visu tautu. Protams, tās ir abstrakti izprastas parādības, jo reāli dabā neeksistē un abstrakti summējās no atsevišķām individuālajām parādībām, kuras reāli eksistē dabā. Taču abstraktā formātā traktētās parādības var palīdzēt labāk izprast tos sociālos fenomenus, kuri uzrāda kolektīvas iezīmes. Piemēram, var palīdzēt labāk izprast tādu sociālo fenomenu kā tautas mentalitāte. No XX gs. 80.gadiem socioloģijā ir pazīstams jēdziens „kolektīvais intelekts”. Par kolektīvo intelektu un tā izpausmēm nākas runāt tajos gadījumos, kad kolektīvs (kāda sociālā vienība) atrod labāku lēmumu nekā ir labākais individuālais lēmums dotajā kolektīvā. Skaidrs, ka tas viss ir nosacīti (abstrakti). Labāko kolektīvo lēmumu noteikti arī formulē kāds konkrēts indivīds, bet nevis „kolektīvs”. Vienīgi šis individuālais lēmums var izrādīties labāks nekā citi iepriekšējie individuālie lēmumi un izraisīt ilūziju par „kolektīvā intelekta” klātbūtni vislabākā lēmuma pieņemšanā. Jēdzienu „kolektīvais intelekts” ieteica Ņūdžersijas zinātnieki. Jēdziens, domājams, vislabāk var kalpot kā metafora sabiedrības darbības atspoguļošanā. Interese par kolektīvo prātu, kolektīvo apziņu ir bijusi vienmēr. Emīls Dirkeims 1912.gadā rakstīja par cilvēka loģiskās domāšanas atkarību no sabiedrības, kas intelektuālajā ziņā ir daudz augstākā pakāpē nekā atsevišķs indivīds ar savu intelektuālo pakāpi. Herberts Velss izteicās par „pasaules smadzenēm”. Vladimirs Vernadskis ieviesa jēdzienu „noosfēra” – cilvēces prāts kosmosā. Iespējami arī tādi vairāk vai mazāk metaforiski risinājumi kā kolektīvais racionālisms, kolektīvā loģika, kolektīvais tikumiskums, kolektīvā komerciālā loģika, kolektīvā konformisma loģika, kolektīvā reitingu loģika, kolektīvo intelektuālo vērtību birža.

Kolaboracionisti

Svešvārds (no fr. *collaborationiste*) „kolaboracionists” latviešu svešvārdu vārdnīcā tiek skaidrots kā dzimtenes nodevējs, kas sadarbojās ar okupantiem. Taču paši franči vārdu „*collaboration*”

(sadarbība) lieto plašākā nozīmē, raksturojot sadarbību ar kaut ko sliktu un nepieņemamu. Burdjē par kolaboracionistiem sauca zinātniekus, kuri sadarbojās ar žurnālistiem, nebaudoties zaudēt idejisko (zinātnisko, akadēmisko) brīvību un sākot kalpot mediju uzspiestajai ideoloģiskajai pozīcijai. Mūsdienās mediju vara drausmīgi apdraud zinātnes iespēju saglabāt neatkarību. Mūsdienu medijiem ir izdevies savā varā pakļaut daudzus zinātniekus. Zinātnieku aprindās mediju vara ir masveidīga. Var jautāt: „Cik latviešu zinātnieku pašlaik nesadarbojās ar medijiem un ir gatavi to nekad nedarīt?”. Tas noteikti būtu retorisks jautājums. Žurnālisti ir ieinteresēti sava medija reitinga kāpinājumā. Viņi tāpēc nekautrējās izmantot visus iespējamus līdzekļus un paņēmienus. Tajā skaitā atsaukšanos uz demokrātiskumu, izmantojot zinātniekus it kā demokrātiskā zinātnisko teoriju izplatīšanā sabiedrības masās. Centieni kāpināt reitingu demokrātijas vārdā ir izteikti negodīga rīcība. Reitings ir komerciālās pasaules elements, bet nevis demokrātijas elements. Žurnālisti bieži izmanto sociologus, kuri organizē sabiedriskās domas aptaujas. Pati par sevi sabiedriskās domas aptauja ir naīva demokrātijas deformācija un naīvu demokrātisko jūtu izplatīšana savtīgos nolūkos. Sabiedriskās domas aptauja balstās uz maldīgu ieskatu it kā visiem cilvēkiem var būt viedoklis par visu kaut ko uz pasaules. Tiek uzspiesta doma it kā visi cilvēki ir spējīgi ražot viedokļus. Sabiedriskās domas aptaujas balstās uz demagoģiju it kā visi viedokļi ir svarīgi un katrs viedoklis ir svarīgs. Zinātnieku sadarbība ar žurnālistiem mūsdienās ir izvērtusies zinātnieku profesionālā nodevībā, atsakoties no savas identitātes un misijas, autonomijas un akadēmiskās brīvības. Mūsdienās mediju saimniekiem ir izdevies panākt teorētisko zināšanu, faktiski – zinātnes, angažētību. Zinātne pati pie tā ir vainīga. Rietumu inteliģence un tajā skaitā akadēmiskā inteliģence XX gs. 80. gados pati brīvprātīgi pārņēma finanšu kapitālisma alkātīgo spekulantu psiholoģiju, loģiku, sociālo lomu, zinātniskajā darbībā atzīstot vienīgi tūlītēju izdevīgumu un ieviešot pat akadēmiskajā pasaulē visdažādākos reitingus, sākot ar citēšanas statistiku un beidzot ar studiju programmu reitingiem, kā arī pasniedzēju reitingiem. Rietumu akadēmisko aprindu intelektuālā uzvedība strauji pārvērtās politiskajā uzvedībā, kad galvenās intereses koncentrējās ap naudu, slavu medijos, reitingiem.

Etniskā renesanse

XXI gs. globālo sociālo problēmu analītiķi saskata etnisko renesansi – masu interesi par etnisko identitāti. Etniskā renesanse ir starptautiskā tendence. Iespējams, tā ir savdabīga pretreakcija globalizācijai, kas sevī ietver etnisko nivelēšanu. Cits iemesls – „baltās” rases izmiršana, kas arī var kāpināt interesi par etnosu/tautu kā izmiršanas novēršanas līdzekli, kolektīvi pievēršoties demogrāfiskā stāvokļa uzlabošanai. Vēl viens iemesls etniskai renesansei var būt neoliberālisma uzbrukums, akcentējot galēju individuālismu, kad indivīds tiek tik pamatīgi „individualizēts”, ka zaudē pamatus zem kājām un tauta/etnoss tiek izvēlēts kā aizsardzības līdzeklis. Tas saskan ar etnosa/tautas misiju kā psiholoģisko kopību, palīdzot cilvēkam 1) orientēties pasaulē un iegūt informāciju par pasauli, 2) saņemt dzīves vērtības un 3) vispār aizsargāt cilvēku sociāli un fiziski. Etniskai renesansei acīmredzot var būt tikai paliatīvs vēriens, – etniskā renesanse var būt tikai daļējs risinājums, pagaidu līdzeklis. Nākas stipri šaubīties, vai demogrāfiskā pāreja var tikt pārvarēta, ierobežota ar etniskās renesanses projektu. Tāpat nākas šaubīties par etniskās renesanses spēju uzvarēt neoliberālisma enerģijas galveno dzinēju alkātību un egoismu. Neoliberālisms cilvēkos strauji iznīdē taisnīguma, patiesības, līdzietības un īstenības dziļas izpratnes spēju, talantu. Pat vēlēšanos dzīvot „ar galvu”. Empātija kā fundamentāla nacionālā iezīme strauji izzūd neoliberālisma morālajā atmosfērā. Cilvēkos izzūd spēja un vēlēšanās iedziļināties citu cilvēku pārdzīvojumos, problēmās. Cilvēks nevar paļauties uz citu cilvēku atbalsta. Praktiski tas nozīmē,

ka nevar paļauties uz etnosa/tautas atbalstu. Etniskā renesanse netiek galā ar tādām problēmām kā attiecīgās tautas morāli psiholoģiskie arhetipi personīgās labklājības, bagātības vairošanas, egoistisko impulsu jomā. Etniskā renesanse nevar pilnā mērā atdzīvināt kolektīvisma instinktus – kolektīvisma kā dzīves jēgas izpratni. Kolektīvisma instinktu apklusina egoistiskais instinkts.

Limitētā refleksija

Refleksijas mēdz būt dažādas. 1) Tā teikt, ikdienišķais variants: apcere, pārdomas, domu un pārdzīvojumu izvērtējums, ko cilvēks realizē nepārtraukti. 2) Filosofiskais un zinātniskais variants: teorētiskās darbības veids, savas rīcības un tās likumsakarību izzināšana un formulēšana. 3) Psiholoģiskais variants: cilvēka pašizziņa, savu pārdzīvojumu, sajūtu un pārdomu uztveršana un apcerēšana. Refleksiju limits pastāv otrajā variantā. Plašākā nozīmē drīkst teikt, ka mūsu teorētiskā darbība ir limitēta, piemēram, demogrāfijas jautājumos; konkrēti – demogrāfiskās pārejas izskaidrojumā. Saskarsmē ar atbildi par demogrāfiskās pārejas iemesliem mūsu intelektuālie resursi ir nepietiekami. Aiz refleksijas robežām ir demogrāfiskās pārejas izskaidrojums. Izprotam sinerģijas klātbūtni – cilvēces sinerģiju (pašorganizācijas principu). Bet tas arī viss. Cilvēces sinerģiju (pašorganizāciju) noteikti ietekmē vēl kaut kāds spēks, kas meklējams kosmosā. Šis spēks ir cilvēces sinerģijas metafiziskais avots un tajā skaitā demogrāfiskās pārejas metafiziskais avots. Bet to mēs nevaram droši apgalvot. Varam dalīties vienīgi ar konceptuāli mistiskām refleksijām – sava veida kosmisko konspiroloģiju.

Substancionālās prasības

Attieksme pret idejām, principiem, tēzēm, uzskatiem, atziņām var būt dažāda. Var būt divi varianti. Pirmkārt, attieksmi var nosacīt funkcionālās prasības; tas nozīmē, ka viss tiek pieskaņots parādību un procesu mainīgajai konjunktūrai, konkrētām materiālistiskām, pragmatiskām vajadzībām. Piemēram, neoliberalisma vajadzībām. Otrkārt, attieksmi var nosacīt substancionālās prasības; tas nozīmē, ka viss tiek pieskaņots parādību un procesu būtībai, patiesības vajadzībai, bet nevis kaut kādiem ārējiem aprēķiniem. Piemēram, garīgumam un morālajai stabilitātei cilvēkos.

Nianses

§ Cilvēku un dzīvnieku koncentrācijas pieaugums vairo agresiju: cilvēku un dzīvnieku savstarpējo naidīgumu. Respektīvi, planētas iedzīvotāju skaita grandiozais pieaugums vairo cilvēces iekšējo spriedzi, kā sekas var būt t.s. civilizāciju konflikti, kari, terora akti, atsevišķas slepkavības, reliģiskais genocīds, dzimstības samazināšanas slepenās programmas, planētas iedzīvotāju skaita slepenās programmas utt.

§ Katrā gadsimtā karos iet bojā 4% - 1% no planētas iedzīvotājiem.

§ Jaunākais epistemoloģiskais atklājums: zināšanas ir atkarīgas no to „nesēja”, kā arī ārējās vides, kura ietekmē zināšanu ieguvu (pētījumus).

§ Tīri analītiskas zināšanas nav iespējamās; pozitīvisms ir prāva ilūzija; jaunākajos laikos sākās intuīcijas atzīšana, subjektīvisma klātbūtnes atzīšana izziņas procesos; sākās jauns gnozeoloģiskais laikmets, kas ir nosaukts par postneklasiskās zinātnes laikmetu.

§ Katra jauna parādība ir attiecīgās sistēmas atbilde pēc noteiktu apstākļu izveidošanos, kā rezultāts ir jaunā parādība.

§ Egocentrisms ir entropijas izpausme sociālajā dzīvē.

§ Līdzsvarots stāvoklis un līnijisks process ir tikai pārejas momenti nelīdzsvarotajā un nelīnijiskajā pasaulē.

§ Prognoze vienmēr balstās uz ekstrapolāciju – parādības daļas/fragmenta/elementa novērošanā iegūto secinājumu attiecināšana uz visu parādību. Tāpēc galvenais ir jautājums, ko ir vērts ekstrapolēt.

§ Zinātne par pašorganizāciju tiek dēvēta dažādi: Vācija – sinerģētika (Hagens); Francijā – disipatīvo struktūru teorija (Prigožins); ASV – dinamiskā haosa teorija (Feigenbaums); Latīņamerikā – autopoēzes teorija (Maturano); Krievijā – sinerģija vai nelīnijiskā dinamika (Kurdjumovs).

§ Sinerģētika ir zinātne par stabilu nelīdzsvarotību; attīstību kā nelīdzsvarotības saglabāšanas funkciju.

Humānisms

Eiropā humānisma koncepcija no X-XI gs.; ieviesa arābi, kuriem humānisms bija tas pats, kas ateisms; humānisms nostiprinājās Itālijā XIV-XV gs., bet XVI gs. izplatījās/nostiprinājās visā Eiropā; XVII-XVIII gs. humānisma ideoloģija sasniedza kulmināciju franču apgaismības projektā. Humānisma 3 fundamentāli postulāti (demagoģija): 1) cilvēks ir fiziski un garīgi pilnvērtīga būtne; cilvēks dabā ieņem privilēģētu stāvokli, aicināts būt dabas saimnieks un izmantotājs; 2) katrs cilvēks ir mikrokosmos; 3) cilvēka prāts ir spējīgs pārveidot Dieva radīto pasauli, padarot to skaistāku (tēze bija oriģināla agresija pret reliģiju, jo humānisms kļuva ateisms ne tikai arābiem, bet arī eiropiešiem).

Socioloģiskas refleksijas

- Mūžsenā problēma: cilvēks piedzimst brīvs, taču visu mūžu nodzīvo kā vergs, kādam pakļaujoties, kaut gan var tēlot brīvu cilvēku. Otrā mūžsenā problēma: cilvēki piedzimst vienlīdzīgi, nodzīvo mūžu nevienlīdzīgi.

- Kants: prāts nav vajadzīgs, lai cilvēks apmierinātu savas dabiskās vajadzības; prāts ir vajadzīgs, lai izveidotu kultūru; kāds prāts – tāda kultūra. Kultūru nosaka cilvēka apziņa, emocijas, griba, intuīcija, instinkti.

- No XVI gs. eiropiešu saimnieciskajā darbībā izpaudās tirgus paplašināšanas nepieciešamība, ko var uzskatīt par ekonomiskās globalizācijas sākumu.

- XX gs. sākumā uz planētas bija tikai četras ekonomiskās sistēmas: britu, vācu, amerikāņu, japāņu; PSRS faktiski bija vācu sistēmas filiāle. Pēc II Pasaules kara uz planētas saglabājās divas sistēmas: amerikāņu un PSRS; pēc 1988.gada palika tikai viena sistēma – amerikāņu, kura tiecās saimniekot uz visas planētas, tādējādi pamatot lietojot globalizācijas jēdzienu.

- Sociālajā politikā katrai tautai ir savas noslieksmes; bet tā tas bija senāk, kad interkulturālajai komunikācijai vēl nebija tik dziļas sekas etnosu garīgajā asimilācijā; interkulturālās komunikācijas laikmetā tautu sociālās prasības vienādojās. Tas attiecās arī uz attīstības ideālu, kurš senāk katrai tautai bija savādāks; ne visas tautas vienādā mērā interesējās par attīstību, progresu. Evolūcijas un progresīvas attīstības ideja ir Jauno laiku izdomājums, kad „Bībeles mentalitāte” pārveidojās „tirgoņu mentalitātē”, kurā dominē nepārtraukti augšupejošas pasaules izjūta, prasība, akceptēšana. Ķīnieši neatzina progresā ideju; viņu ieskatā tehnoloģiskie atklājumi nekļūst labākas dzīves garantis. Progresā ideoloģija ir Rietumu civilizācijas (eiropiešu) auklējums. Viduslaikos Rietumos vēl nebija koncepts „bērnība”. Pret bērniem izturējās tāpat kā

pret visu pārējo vecumu cilvēkiem. Progresā ideoloģija radīja bērnības konceptu. Tas notika XVII gs. labākas nākotnes vārdā.

- Līdz XIX gs. vidum cilvēcē nevar konstatēt progresu dzīves kvalitātē, uzturā, fiziskās veselības rādītājos, mūža vidējā ilguma pieaugumā. Gluži pretēji: XIV-XVIII gs. pilsētnieki bija visnabadzīgākie, visizsalkušākie, visslimīgākie, visneilgāk dzīvojošie cilvēki. Pilsēta kā progresīvas dzīves telpa nostiprinājās tikai XX gs.

- Cilvēces vēsturiskajā kopainā ir vairākas tendences, kuras apliecina noteiktu pieaugumu: 1) tehniskā varenība pieaug; 2) cilvēku skaits pieaug; 3) sociālās organizācijas komplicētība pieaug.

- Darvinisma pamatojums ir dīvains, loģiski pretrunīgs: 1) izdzīvošanu nodrošina piemērošanās, 2) taču piemērošanās kritērijs ir panākumi izdzīvošanā.

- Dzīves apstākļu uzlabošanās (kultūra) uzvarēja Darvina izslavēto dabisko izlasi. Taču tas nozīmē, ka samazinās cilvēku dzīvotspēja. Garantējot visu bērnu izdzīvošanu, uzkrājas ģenētiskā krava, kurai ir eksponenciāls raksturs. Tā rezultātā katra jaunā paaudze virzās kā bioloģiski mazāk piemērota dzīvei – ar mazāku dzīvotspēju. Tāpēc katra jaunā paaudze ir vēl vairāk atkarīga no mākslīgās vides (kultūras). Lai izdzīvotu, nepieciešama arvien mākslīgāka dzīves vide. Respektīvi, nemitīga palīdzība (medicīna u.c.) un šīs palīdzības modernizācija.

- Sociālās organizācijas komplicētība prasa noteiktu intelektuālo līmeni; sociālās organizācijas komplicētības pieaugums prasa intelektuālā līmeņa pieaugumu. Tas nozīmē zināšanu pieaugumu, spēju izprast cēloņu-seku procesus, darbības-atbildības mēroga pakārtotību, darbības-slavas vai soda attiecības, mērķa uzturēšanu, emociju kontroli, ilglaicīgu programmu plānveidīgu izpildi, valsts darbinieku spēju sevi identificēt ar dažādām sociālajām grupām, izprotot to velmes, vajadzības, prasmi pacietīgi gaidīt ilglaicīgu programmu rezultātu.

- Racionālās domāšana prioritāte veicināja cilvēka un dabas harmonijas izzušanu; cilvēki kļuva cietsirdīgāki, bezdvēseliskāki, agresīvāki gan viens pret otru, gan pret dabu.

- P.Sorokins: visas lielās morāles sistēmas ir nostiprinājušās katastrofālos laikmetos. Vai tas attiecas arī uz mūsdienām? Vai eiropiešu katastrofa (izmiršana, debilizācija) dzemdēs jaunu lielu morāles sistēmu? Vai tā būs postcilvēku morāles sistēma?

- Plaša starp tehnoloģiju (spēku) un psiholoģiju (gudrību) palielinās. Taču tajā pašā laikā tehnoloģija bez psiholoģijas nav iespējama. Tehnoloģiju rada cilvēka gudrība. Kāpēc tiek runāts par plašas palielināšanos? Vai tas attiecas uz cilvēku masu nespēju tikt līdz ar savu gudrību tehnoloģijas attīstībai?

Planētas demogrāfija

v Līdz XX gs. 30.gadiem planētas iedzīvotāju skaita pieaugumu nodrošināja eiropieši. 1800.gadā viņi bija 22% no planētas iedzīvotājiem, 1930.gadā – apmēram 30%. 2050.gadā paredzēts – 10% (tikai katrs desmitais cilvēks uz planētas būs eiropiešs).

v Dzimstību veicināja tehnoloģiju attīstība, bet nevis pretēji – it kā dzimstības pieaugums stimulēja izdomāt jaunu tehnoloģiju.

v Kosmisko faktoru ietekme uz bioenerģētiskajiem un sociālajiem procesiem principā netiek apšaubīta. Bet tas notiek vienīgi hipotētiski abstraktā līmenī.

v Demogrāfiskais stāvoklis kā tehnoloģiju un psiholoģijas attiecību parametrs.

v Speciālisti zina par kosmosa enerģijas paisuma izmantošanu ķīniešu stratēģiskajā domāšanā un īpaši nākotnes plānošanā; kosmosa enerģijas paisumu ir jāprot izmantot savā politikā; tāds esot ķīniešu viedoklis.

Diahronija

Mūsdienās Rietumu civilizācijas bojāejas laikmetā spilgti izpaužas diahronijas trūkums; proti, loģiski secīgas virzības trūkums, kad parādības un procesi savā vēsturiskajā virzībā pakāpeniski sasniedz jaunu kvalitatīvu un kvantitatīvu līmeni. Teiksim, pret cilvēces evolūciju ir pamats izturēties kā pret diahronisku parādību. Senatnē valdošo mežonību un mīta lomu cilvēku apziņā pakāpeniski nomainīja civilizētība ar logosu cilvēka apziņā, kad ar jēdzienu „logoss” vienā vārdā apzīmē cilvēka apziņas stāvokli, kura struktūrā ietilpst jēdzieni, kategorijas, definīcijas, domas, slēdzieni, sakarības, pamati, principi, cēloņi, argumentācija, pierādījumi, pētījumi, hipotēzes, teorijas, metodes, likumi, zinātne, sapratne, prāts, vārds, teikums, izteikums, izklāsts, runa, saruna, patiesība. Tādējādi jēdziens „logoss” apzīmē to visu, kas tradicionāli asociējās ar cilvēka normālu intelektuālo darbību, balstoties uz veselo saprātu, loģiskumu, racionalitāti, zināšanām utt. Logosa pretmets ir mīts, kas ir izdomājums, nostāsts, kas neatbilst patiesībai. Tiek uzskatīts, ka mīts cilvēka evolūcijā bija visnenākais apziņas saturs. Cilvēks garīgi pilnveidojās un laika gaitā mītu apziņā nomainīja logoss. Turpretī mūsdienās nākas konstatēt logosa izzušanu, un logosa vietā atkal sāk dominēt mīts, kas liecina par atgriešanos mežonībā un kolektīvās bezapziņas sfērā, ko savā laikā analizēja Jungs. Mežonība ir sava veida sociālās kolektīvās bezapziņas sfēra, kurā valda arhetipi, mīti. Sociālās kolektīvās bezapziņas sfēras pretmets ir sociālā logosa sfēra, kad sabiedrisko apziņu nosaka logoss, bet nevis arhetipi un mīti, kā tas ir sociālās kolektīvās bezapziņas sfērā. Protams, tagad mēs zinām, ka cilvēces vēsturē sabiedriskajā apziņā mīti un arhetipi nekad nav pilnā mērā izzuduši. Sabiedriskajā apziņā vienmēr ir eksistējusi sociālās kolektīvās bezapziņas sfērā kopā ar sociālā logosa sfēru. Citiem vārdiem sakot, sabiedriskā apziņa vienmēr ir sastāvējusi no patiesības (logosa) un himēriskuma (nerealizējamās fantāzijas augļiem). Tātad runa var būt tikai par dominēšanu, prioritāti, tendenciozitāti, kad zināmā laika posmā un zināmos sociālajos apstākļos priekšroka ir patiesībai vai himēriskumam. XX gadsimtā eiropiešu kontingentā sociālā logosa sfērā strauji nostiprinājās hēdonisms, jutekliskums, materiālisms, izturoties pret īstenību no baudas, emocionāli jutekliskas, labuma un izdevīguma viedokļa. Par sociālā logosa sfēras degradāciju Rietumos rakstīja daudzi zinātnieki (sociologi) un filosofi. Savukārt XX gadsimta beigās uzmanība tika pievērsta sociuma fundamentālai kvalitatīvai metamorfozei; respektīvi, pagrimumam. Logosa inflācija kļuva ikdienišķa izpausme. Mūsu gadsimta sākumā nācās atzīt postcilvēku ģenēzi, apliecinot diahronijas trūkumu.

Alarmisms

Jēdziens „alarmisms” cēlies no franču valodas (*alarmisme* –trauksme). Jēdzienu lieto sociālo procesu raksturojumā, kad zināmiem notikumiem nākas pievērst īpašu uzmanību, jo tie sabiedrībā var izraisīt lielas grūtības un draudīgas sekas. Jēdziens populārs bija XX gs. 70.gados sakarā ar t.s. pasaules globālo problēmu fiksāciju Romas kluba analītiskajos pārskatos. Trauksmi izraisīja ūdens, pārtikas produktu nepietiekamība, dabas piesārņošana, cilvēku lielā dzimstība. Alarmisms kā sociāla parādība ir radniecīgs citām sociālajām parādībām. Piemēram, pesimismam un t.s. pasaules skumjām (*Weltschmerz*; *mal du siecle*). Pesimisms ir mūžsena izpausme, sastopama Bībelē - Vecajā derībā (Ekliziasts, II, 17). Buda bija pesimists; pesimisti bija Seneka, romantisma literāti Bairons, Leopardi, Šatobriens, Missē, Heine u.c. Pesimisms ir viens no eiropiešu filosofiskās domas galvenajiem novirzieniem, pret Eiropas/Rietumu civilizāciju/kultūru izturoties ļoti kritiski. Zināma kvintesence šajā ziņā ir Špenglera slavenā grāmata, piedāvājot

bioevolūcionistiskas metaforas. M.Vēbers pesimistiski bēdējās par kapitālisma izkropļošanas birokratizācijā un patērēšanas hēdonismā. Ilja Mečņikovs rakstīja par pesimisma izplatību jaunatnes aprindās. Eshatoloģiska retorika bija izplatīta Eiropā viduslaikos. XXI gadsimtā pesimisms uzplaukst, jo Rietumu civilizācijas/kultūras stāvoklis vairs nav tikai krīzes spazmātiska epizode, bet neapšaubāma bojāejas liecība. Nevar būt runas par krīzi kā ciklisku korekciju pasaules ekonomikas un politikas strukturālajā disproporcijā. Tiekamies ar kaut ko intriģējošāku un fundamentālāku. Jēdzienu „pasaules skumjas” izdomāja vācu rakstnieks Žans Pols 1810.gadā. Tas ļoti iepatikās literāri radošiem cilvēkiem.

"Kosmiskie joki"

Par cilvēkiem kā „kosmiskā joka upuriem” rakstīja Toinbijs. Kosmisko faktoru ietekme uz bioenerģētiskajiem un sociālajiem procesiem principā netiek apšaubīta. Bet tas notiek vienīgi hipotētiski abstraktā līmenī vai humoristiskā formā. Gumiļevs etniskos „pasionāros grūdienus” arī izskaidroja kā kosmiskās iedarbības rezultātu uz Zemes. Tāda svētīga iedarbība varot ilgt 1-1,5 gadus un skar Zemi šaurā joslā (200-300 km). Kosmiskā apstarojuma rezultātā rodas pasionāru populāciju grupa, kura enerģiski pārkārto savu dzīvi. Sastopams viedoklis, ka kosmiskās iedarbības cikla beigas reizē ir arī Rietumu civilizācijas beigas.

Toinbija pieeja (1)

Civilizācijas bojāejas iemesli: 1) mazākuma (elites) radošo spēku pagrimums; 2) vairākums (tauta) pārtrauc brīvprātīgi atdarināt mazākumu (eliti); 3) sociālās vienotības sabrukums (elite atraujās no tautas; tauta nemācās no elites un neklausā eliti). Svarīgs iemesls ir iekšējā nestabilitāte. Civilizācijas bojāejas 3 fāzes: 1) civilizācijas lūzums, 2) civilizācijas sapūšana, 3) civilizācijas izzušana. Civilizācijas bojāejas laikā ir četrā veida cilvēki, kuri visi dzīvo zināmu ilūziju varā: 1) arhaisti – vēlas atgriezt pagātņi; 2) futūristi – vēlas ar spēku saglabāt tagadni; 3) vienaldzīgie; 4) reliģiskie glābēji – liek visas cerības uz Dievu.

Pašapmāna ideoloģija

Tikai metafiziska svētība var iedegt gara uguni jauniem elites varoņdarbiem. Elites pašapmāna ideoloģija (pašiedvesma, kas balstīta uz pašapmānu) faktiski iznīcināja ugunsgrāvu, kas elitei ir vajadzīgs savas misijas pilnvērtīgai realizācijai. Elites degradācija ir pašas elites sev noorganizētās degradācijas rezultāts. Vai kādreiz (piem., XVIII gs.) pašapmāna ideoloģija tika izvēlēta apzināti jeb tā ieviesās, nostiprinājās un vērsās plašumā, kā arī ieguva sev kategoriskā imperatīva autoritāti, neapzināti? Vai ir vajadzīgs šāds jautājums? Domāju, nav vajadzīgs. Pašapmāna saturs toreiz bija un joprojām ir „skaists”, „humāns”, „cilvēcisks”. Tas patika un patīk elitei. Elite tajā nesaskatīja neko draudīgu perspektīvā, ko šodien mēs saskatām. Piemēram, kas varēja kādreiz būt draudīgs apgaismības projektam, cilvēktiesību projektam XX gadsimta pirmajā pusē, individuālisma filosofijai XVIII gadsimtā, kad individuālisma filosofija sludināja maksimālu gādību par cilvēku un cilvēks tika pasludināts par dzīves galveno vērtību? Tāds retorisks jautājums attiecās arī uz racionālismu – racionālisma dievināšanu. Neviens nevarēja no elites toreiz zināt, ka „prāta baznīca” (lieliskais racionālisms) nodzēsīs ugunsgrāvu pašā elitē, kad racionālisms ir veicinājis elites vitalitātes zudumu, kad racionālisms visu izvērta pragmatismā, materiālismā, merkantilismā (sīkumainā aprēķinā) un aizmigloja skatu uz metafiziku, to nostumjot prāta un gara dzīves

perifērijā. Nevienš nevarēja zināt individuālisma filosofijas rūgtās sekas; piem., jo lielāka individualizācija, jo grūtāk kaut ko izdarīt visa sociuma labā. Individualizācijas maksimālais rezultāts pašlaik ir sociālais haoss - sociuma procesu haotizācija, kad cilvēkus spēj apvienot tikai kāds ienaidnieks. Tikai vēršanās pret kādu ienaidnieku mazina individualizācijas fanātismu un ir iespējama kolektīva darbība; kopīgais ienaidnieks superindividualizētajiem eiropiešiem kļūst kaut kāds kopīgs „projekts”. Individualizācijas filosofija neveicina kalpošanu cilvēkiem – tautai, valsts nācijai. Tā vien liekas, ka eiropieši nemaz nevēlās mainīt līdzšinējo līmeni, kad krustā sisti par palīdzību cilvēkiem ir tikai divi – Prometējs un J.Kristus.

Evolucionisms

No XVIII gs. beigām Rietumu antropoloģija (humanitārā doma) bībeliskajam baznīcas kreacionismam (dzīvo dabu skaidro kā Dieva radītu) centās pretstatīt evolucionismu, kas ieviesās astronomijā, ģeoloģijā, fizikā, ķīmijā, bioloģijā; arī sociālajā un kultūras antropoloģijā, kuru V.Ostvalds XX gs. sākumā ieteica apvienot kulturoloģijā. 1768.gadā skotu filosofs Ādams Fergusons rakstīja, ka cilvēce evolucionē; evolucionēšana notiek, pārejot no vienas stadijas uz otru stadiju šādā variantā: mežonība – barbarisms – civilizācija. Evolucionisma izmantošanai bija sliktas sekas. Izziņas un izpratnes procesi tika vienkāršoti, primitīvi shematizēti; marksisms jūsmoja par evolucionismu, jo tas bija gaismas stars baznīcas izplatītajā tumsā. Evolucionisma kulminācija kļuva darvinisms. Evolucionisms atsacījās no metaforizācijas saskarsmē ar neformalizējamu materiālu. Principā apgūt, apdomāt neformalizējamu materiālu var tikai ar metaforu palīdzību. Piemēram, šodienas demogrāfisko pāreju nākas metaforizēt, jo pamatā nespējam to izskaidrot. Ar spēju metaforizēt cilvēks atšķiras un, cerams, vienmēr atšķirsies no gudrām mašīnām; cilvēka metaforiskā valoda atšķiras no mašīnu valodas. Evolucionisms pamatīgi apslāpēja metafizikas enerģiju, metafizikas vajadzības izpratni kā zināšanu transcendentālo avotu. Cilvēki sāka kaunēties no metafizikas – tieksmes izprast būtību un pievērsties tam, kas nav formalizējams sausā racionāli loģiskā konstrukcijā. Metafizikas nostumšana malā neļauj intelektuāli, emocionāli, garīgi balstīties uz parādību, tradīciju, procesu, tendenču pirmsākumiem.

Individuālisms (1)

Mūsdienās par individuālismu sauc morāles principu, kā arī socioloģisko un ētisko mācību, kuras pamatā ir indivīda autonomija, absolūtas brīvības un absolūtu tiesību atzīšana sabiedrībā, indivīda interešu pretstatīšana sabiedrības interesēm. Šajā vārdnīcās lasāmajā definīcijā ir daudzi zemūdens akmeņi, kā arī viltīga demagoģija. Piemēram, ko nozīmē „absolūta brīvība” un „absolūtas tiesības”? Viltīga demagoģija ir indivīda interešu pretstatīšana sabiedrības interesēm. Tāpēc individuālismu dēvē par profanāciju – izkropļošanu, sagrozīšanu, primitivizēšanu, kas patiesībā ir necienīga izturēšanās pret cilvēku, ideoloģiski devalvējot cilvēka cienījamību, nozīmīgumu. Individuālisms ir sagrāvis tradicionālo kognitīvo struktūru attiecībā pret cilvēku. Individuālismu var uzskatīt par Rietumu civilizācijas sabrukuma lielāko iemeslu un Rietumu cilvēku lielāko nelaimi, uzkurinot eiropiešos piezemētākās, primitīvākās cilvēciskās īpašības, kuras ir pretrunā un kaitīgas jebkādam patiesam garīgumam un patiesam intelektam. Individuālisms neatzīst intelektuālo intuīciju un metafiziskās zināšanas, izraisa intelektuālo anarhiju – pašmērķīgas oriģinalitātes tendenci. Individuālismā attīstās ideju, zināšanu personalizācija, pierakstot idejas, zināšanas sev, kas nebija iespējams tradicionālajā civilizācijā. Individuālismā eksistē patiesības noliegšana, patiesības vietā prioritāti piešķirot empīriskam, pragmatiskai lietderībai. Jaunajos

laikos Rietumu intelektuālajā domā nostiprinātajā karteizismā (cenšanās racionālistiski traktēt dabu un domāšanu) atspoguļojās laikmetā valdošā tieksme visu racionalizēt dabā un cilvēka domāšanā. Individuālisma izpausme reliģijā ir protestantisms, kas laika gaitā radīja „viedokļu plurālismu”; proti, doktrīnu, ka katra cilvēka viedoklis ir jāuzklausā pat tad, ja tas nebalstās uz zināšanām. „Brīvais kriticismš”, „kriticisma plurālisms” patiesībā stimulē liekulību, melus, demagoģiju, zombēšanu, nepatiesības izplatīšanos, reliģijā veicina sektantismu – katrs drīkst izveidot savu sektu!? Individuālisms uzbūvēja amorālisma platformu, jo arī morāles normas tiek traktētas no „plurālisma” pozīcijām. Individuālisms nostiprināja individuālistisko fantāziju laikmetu, kurā zināšanām vairs nav nekāda loma.

Socioloģiskie novērojumi

§ Politiskās domāšanas līmenis ir adekvāts domāšanas tipam attiecīgajā laikā; tāpēc sociālā sfēra, politiskā sfēra ir sekundāra; primārā ir garīgā sfēra; tajā skaitā metafizikas vieta garīgajā sfērā, spējot domāšanu orientēt uz visbūtiskākajiem, ideāli abstraktajiem, jautājumiem. Vara, īsta vara, vienmēr nāk no „augšas”; tād no garīgās varas, kura sankcionē politisko varu; citi varianti ir parodijas.

§ Vēsturē sociālā haosa avots ir cilvēku vienlīdzības (t.i., vienādības) fetišizēšana, kas, protams, ir liela viltība, ideoloģiskā demagoģija, neņemot vērā katrā cilvēkā iedzimto individuālo specifiku un tās nosacīto cilvēku nevienlīdzību (nevienādību).

§ Jēdziens „vienlīdzība” Rietumu sabiedriskajā apziņā nostiprinājās XVIII gs. pateicoties jēdziena hipnotizējošajai iedarbībai, kas saskanēja ar ļaunu masu uztveres līmeni – prasību pēc „humāniem” jēdzieniem un humānām domas konstrukcijām. Jēdziens „vienlīdzība” tāpat kā citi jēdzieni citos laikos neradās spontāni, pašiniciatīvi. Jēdziens saskanēja ar sabiedrības idejisko noskaņojumu. Jēdziens kalpoja tā laika elitei konfrontācijā ar baznīcu, tās diktatūras vietā vēloties ieviest „demokrātiju” un „demokrātiskumu” attieksmē pret cilvēku. Par modīgo dogmu „vienlīdzība” diskusijas nenotiek tāpat kā diskusijas vienmēr nenotiek par jebkurām modīgām dogmām. Diskusijas netiek pieļautas. Jēdziena apzīmētais koncepts tiek pasniegts kā absolūta patiesība, cilvēkos izraisot sentimentālu reakciju un demokrātiskas ilūzijas. Jēdziens „vienlīdzība” viegli pārvar terminoloģiski kritisko saprotamības/nesaprotamības robežu, tāpēc masām ir ātri uztverams un strauji ieviešas sabiedrības kolektīvajā domāšanā. Cilvēkiem patīk dabas dotās hierarhijas noliegšana un būt visiem „vienlīdzīgiem”. Tas kāpina pašapziņu, pašvērtību.

§ Demokrātijas ideoloģiskais pamatojums ir neloģisks. Tauta nevar būt vienlaicīgi „vadāmais” un „vadītājs”. Taču „vadītāji” (elite) tautai iestāsta, ka tauta pati valda, un tauta tam labprāt tic. Neloģiskuma retušēšanai tika izdomāta „vispārējā balsošana”, balsotāju „vairākuma” ticība, ka balsotāju „vairākums” valda, kaut gan šo balsotāju „vairākumu” „mazākums” (elite) var viegli vadīt sev vēlamā virzienā.

§ Masu psiholoģija liecina, ka mentālās reakcijas, kuras rodas pūlī apvienotiem indivīdiem, izpaužas kolektīvās psihozes formā un atbilst viszemākajam intelekta līmenim, kāds sastopams pūlī esošajiem indivīdiem.

§ Demokrātiskā (t.i., pseidodemokrātiskā) egalitārā tendence izlīdzinoši, nolīdzinoši atzīst principu, ka visiem cilvēkiem jādod vienādas tiesības un iespējas. Tajā skaitā vienādas tiesības un iespējas nepiedalīties sabiedrības labā veltītos pasākumos. Egalitārā tendence sasauca ar individualizācijas tendenci, kas dzīvē izraisa asus konfliktus starp cilvēkiem, kuri vēlas darboties sabiedrības labā un cilvēkiem, kuri nevēlas to darīt un nav spējīgi sevī izvēlēties kompromisu

kolektīvo interešu vārdā. Tādējādi sociālo interešu ceļā ir stājies gan egalitārisms, gan individuālisms, katrs savā veidā spējot attaisnot savu nevēlēšanos darboties sabiedrības labā.

§ Demokrātiskuma ideoloģija tiecās noliegt elites ideju un varas esamību; demokrātija tiek pretstatīta aristokrātijai, kas etimoloģiski nozīmē „labāko vara”, „elites vara”; praktiski demokrātija balstās uz kvantitāti, bet aristokrātija balstās uz kvalitāti; īsta elite var būt tikai intelektuālā elite; aristokrātija asociējās ar intelektuālo eliti; buržuāzija asociējās ar parvēniju „eliti”. No sociālā haosa vienīgais glābšanās ceļš ir intelektuālisma atdzīvināšana, radot intelektuālo eliti.

Materiālisma civilizācija

Jēdziens „materiālisms” radās nesen, to izdomāja Leibnics, kurš dzīvoja XVII-XVIII gs. mijā. Mūsdienās ir sastopams atvasinājums „materiālisma civilizācija”, to attiecinot uz pragmatisko pieeju dzīvei, izziņai, zinātnei, vispārējo orientāciju uz reāliem fenomeniem. Šajā civilizācijā pragmatisms tiek saukts par veselo saprātu; tiek atzītas tikai jutekliski iegūtās zināšanas. Valoda, kas vienmēr liecina par domāšanas tipu, neatzīst metaforas, tēlainu stilistiku. Naidīgi izturās pret tiem, kuri pasaules uztveres pragmatizācijā saskata pašapmānu. Nav pieņemama atziņa, ka pragmatisms veicina vienaldzību pret patiesību, kas nav iespējama bez metafizikas. Materiālisma civilizācijā dzīves centrā ir ražošana, komercija, finanses, politika. Pret cilvēkiem izturās, ņemot vērā viņu materiālo stāvokli. Cilvēku dzīves kritērijs ir materiālā labklājība. Materiālisma civilizācijā ir sastopams „vēsturiskais materiālisms”. Tā pamatā ir tēze, ka cilvēces vēsture ir ekonomiskā vēsture, kā arī šķiru cīņas vēsture. Materiālisma civilizācija ir Rietumu civilizācija, kuru melīgi dēvē par kristiānisma civilizāciju, Bībeles civilizāciju, kaut gan eiropiešu civilizācijā jau vairākus gadsimtus valda antirelīģiska apziņa, materiālistiski, bet nevis reliģiski, orientēta apziņa. Rietumu materiālisma civilizācijā dominē pašapmāns, kam ir ideoloģisks, politisks, savtīgs mērķis. Lai sasniegtu šo mērķi, Rietumu materiālisma civilizācijā kalpo masu komunikācija, masu ideoloģiskā zombēšana, meli, demagoģija. Tas, ar ko lepojās materiālisma civilizācija, ir pagrimuma, norieta, bojāejas cēlonis, sākot ar racionālismu, progresu, individuālismu, demokrātiju un beidzot ar brīvu izvēli dzemdēt vai nedzemdēt bērnus. Materiālisma civilizācijā valdošā garīgā atmosfēra ir veicinājusi Rietumu ļaužu alkas pēc prozelītisma: jaunas ticības, faktiski sektantisma, pieņemšanu vai jaunas politiskās, filosofiskās, ekonomiskās mācības pieņemšanu un aklu dievināšanu. Prozelītisms faktiski ir kulta, elku pastāvīga nepieciešamība, kad garam, prātam un dvēselei nepārtraukti ir vajadzīgs kaut kāds jauns vispārējās dievināšanas un pielūkšanas objekts. Visjaunākajos laikos tādi objekti kļūst homoseksuālisti, perversiju autori „mākslā”. Prozelītisms dara aklus: cilvēki nav spējīgi apjēgt savu kaislību infernālo raksturu. Prozelītisms kā intelektuālais un morālais debesskrāpis materiālisma civilizācijā kļūst savdabīga bāka jūras krastā, norādot ceļu uz elli. Materiālisma civilizācijā nav vietas metafiziskajai doktrīnai, kas atbalsta vienīgi garīgumu, tīru domu, ideju, tēzi, teoriju bez praktiskā labuma radīšanas, kā doktrīna aptverot visu dzīvi, visas realitātes, esamības formas un atbalstot vienīgi tīru intelektu.

Cilvēktiesības

Cilvēktiesības ir spēcīgs arguments polemikā par daudziem jautājumiem. Tik spēcīgs, ka ne reti pārvēršas klajā demagoģijā. Noteikti nākas nošķirt cilvēktiesības kā ideoloģijas sastāvdaļu un cilvēktiesības kā dzīves morālo prasību, normu, vērtību. Cilvēktiesības kā ideoloģijas sastāvdaļa reālajā dzīvē devalvē cilvēktiesību humāno būtību. Rietumu neoliberalisma ideoloģija

cilvēktiesības ir pārvērtušas par marķieri, fiksējot piederību Rietumu civilizācijai it kā citās civilizācijās nedzīvotu cilvēki un uz viņiem neattiektos cilvēktiesības. Rietumu civilizācijā cilvēktiesības nāca masveidā modē XX gs. 70.gados sakarā ar dzimumu līdztiesības problemātikas uzkurināšanu. Cilvēktiesības vienmēr ir bijušas aukstā kara ierocis. Tā tas bija Rietumu un PSRS aukstā kara laikā, tā tas turpinās tagad Rietumu rusofobijā, kā arī attieksmē pret Ķīnu, Ziemeļkoreju un citām zemēm, ja nepieciešams kritizēt to iekšpolitiku. ASV, pasaulē visietekmīgākā ģeopolitiskā aģentūra, cilvēktiesību retoriku izmanto savu planetāro interešu realizācijā. Cilvēktiesības kā analītiskā shēma tiek izmantotas pasaules valstu politisko iekārtu kvalificēšanā saskaņā ar amerikāņu priekšstatiem par valsti un pilnā mērā ignorējot nacionālo specifiku valstiskuma jomā. Savukārt Rietumeiropā aizvadītajos dažos gadu desmitos cilvēktiesības ir spēcīgs arguments polemikā par minoritāšu tiesībām. Praktiski – migrantu tiesībām. Cilvēktiesības tika sasaistītas ar multikulturālisma politiku. Nesen Rietumeiropā nāca modē politiskā tēze par multikulturālisma politikas izgāšanos Vācijā un citur. Protams, tā ir melīga tēze, jo multikulturālisma politika Rietumos pastāvēja tikai uz papīra un politiķu runās. Nevar izgāsties tas, kas nekad nav reāli bijis. Katrā ziņā nepieciešamība nošķirt cilvēktiesības kā ideoloģijas sastāvdaļu un cilvēktiesības kā dzīves morālo prasību, normu, vērtību rada visdažādākos izkropļojumus. Tiek apliecināts, ka pasludināt tiesības un praktiski izmantot pasludinātās tiesības nebūt nav viens un tas pats. Neoliberālisma ideoloģija par cilvēktiesībām krasi kontrastē ar cilvēktiesību praksi Rietumu zemēs. Katrā valstī vienmēr atradīsies kādas intereses, kas ir valstiski, nacionāli, politiski, ekonomiski, militāri svarīgākas par cilvēktiesību interesēm.

Konceptuālisti

Globālo sociālo problēmu analītiku veido cilvēki, kurus var dēvēt par konceptuālistiem. Viņi ir konceptuālo zināšanu demiurgi – radošais elements. Tā tas atspoguļojās gan šodienas problemātikas konceptuālajā apstrādē, gan nākotnes konceptuālajās prognozēs. Piemēram, nākotnes prognozēs svarīga ir konceptuālā atziņa par kultūras spējīgumu. Gaišas perspektīvas būs vienīgi tad, ja kultūra nākotnē būs spējīga līdzvērtīgi dot 1) jaunas tehnoloģijas, 2) nodrošināt humānismu un 3) mesianismu. Kultūrai ir jābūt spējīgai līdzvērtīgi nodrošināt minētos labumus. Nedrīkst neeksistēt līdzvērtība starp jaunajām tehnoloģijām, humānismu un mesianismu (kultūras spēju glābt, palīdzēt cilvēkiem). Lieta ir tā, ka mūsdienu nelaimju cēlonis ir minētās līdzvērtības izžušana. Kultūrā priekšplānā izvirzījās jaunās tehnoloģijas. Kultūrā īpaši jaunās informācijas tehnoloģijas (JIT) izjauca nepieciešamo līdzvērtīgumu. JIT izjauca 1) tirgus ekonomiku (seno, tradicionālo) un 2) cilvēka apziņu, jo internets, sociālie tīkli rada mozaīkai līdzīgu pasaules ainu; cilvēku apgūtais izziņas materiāls ir bez vienotības, sistēmiskās uztveres, izpratnes, interpretācijas. No kultūrā nepieciešamās līdzvērtības katra savā veidā atdalījās arī humānisms un mesianisms. Abi labumi zaudē savu jēgu. Nav vairs īsti skaidrs, vai pasaule (kultūra) eksistē priekš peļņas jeb priekš cilvēka. Valsts ir pārstājusi rūpēties par cilvēkiem, sabiedrības vajadzībām. Valsts izvairās no sociālā mesianisma funkcijas. Valsts piekāpjās transnacionālajām korporācijām, kurām nav nekādas intereses par humānismu un mesianismu. Bizness ir kļuvis spēcīgāks par valsti. Bizness rada jaunas tehnoloģijas, nedomājot par „liekajiem cilvēkiem” jauno tehnoloģiju ieviešanas rezultātā. Par viņiem nedomā arī valsts, kura agrāk centās harmonizēt jauno tehnoloģiju ieviešanu ar „lieko cilvēku” nodarbinātības iespējām. Varas inteliģence piekāpjās agresīvajiem filistriem, kas veido finansu afēristu un politiķu gados jaunu cilvēku kontingentu.

Analītiskais ezoteriskums

Mūsdienu globālo sociālo problēmu analītikā un tajā skaitā planetāri ģeopolitiskajos projektos ir sastopams ezotēriskums tāpat kā ezotēriskums ir sastopams dažādu reliģiju interpretācijas kontekstā. Mūsdienās ir vairāki intelektuālās domas virzieni, kurus spilgti pavada ezotēriskums – apslēptu, slepenu, vienīgi izredzētajiem domātu un izprotamu konstrukciju klātbūtne. Tā tas, piemēram, ir t.s. integrālajā tradicionālismā, t.s. debess politikā, eirāzismā. Iemesls ir zināms. Tas ir visām ezotēriskajām konstrukcijām kopējs; proti, planetārā mēroga analītikai un plānošanai ir vajadzīgs kosmoloģiska vērīena pasaules uzskats, kas var būt tikai ezotēriski mistisks. Ģeodēziskā mistika (Šambalas mistiskā valsts) sastopama jezuītu ezotērikā. Vāciešu slavenās Ananberes pasaules kundzības pamatojumā milzīga loma bija ezotēriskai mistikai par āriešu (nordisko) rasi, kā arī tibetiešu mūku ezotērikai, mandalas simboliskajai zīmei. Jūdaismā ir ezotēriska mācība kabala, kas radās XII gs., bet populāra kļuva no XVI gs. Tikai izredzētie ir spējīgi saprast Toras tekstu. Kosmiski mistisks mērogs ir ne tikai kabalistiem, bet arī ķīniešu daosiem. Visjaunākie (2017.g.) ķīniešu globalizācijas projekti „Vienotā likteņa tautu sadraudzība” un „Lielais tējas ceļš” sakņojās senos ezotēriskos priekšstatos. Kosmisko fenomenu enerģētikas loma tiek akcentēta t.s. debess politikā, kuru ir izveidojuši it kā ļoti racionāli cilvēki – Krievijas armijas (PSRS) izlūkdienesta augstākie virsnieki. Viņi balstās uz ķīniešu ezotērisko pasaules uzskatu, kas atspoguļojās šodienas Ķīnas valsts politikā. Viņi, piemēram, savu analītiķu un prognozes veido, ņemot vērā Zivs zvaigznāja ēras nomainīšanos ar Ūdensvīra zvaigznāja ēru, kad pāreja noslēdzās 2014.gadā. Viņi pašlaik saskata uz planētas sešus ievērojamākos konceptuālos centrus: 1) vindzori+rotsildi; 2) Vatikāna jaunais ordenis; 3) Vatikāna vecie ordeņi – Maltas, Teitoņu; 4) sufiji; 5) drakoni – ķīnieši ar savu „lielās vienotības laikmetu”; 6) netokrāti – hasidi, sapņojot par Lielo Eirāziju.

Bruks

Arthur Moeller van den Bruck (1876-1925) jau 1923.g.rakstīja: "Liberālismā tautas atrod savu nāvi". Cilvēks, kurš visu mūžu ieteica kaut ko savienot, sintezēt. Sākot ar savu uzvārdu, kas oriģināli sastāv no divām daļām: tēva uzvārda (Moeller) un mātes uzvārda (van den Bruck). Prūšu valsts veidošanā viņš rekomendēja apvienot sociālismu un nacionālismu, neieredzot demokrātiju, liberālismu un ebreju marksismu; ASV viņam bija civilizācija, kapitālisms, PSRS - kultūra, sociālisms; 3.Reiham vajadzēja sintezēt civilizāciju un kultūru, liberāli industriālas civilizācijas vietā veidot vispārēja skaistuma un harmonijas valsti; viņu uzskata par nacionālsociālisma pamatlicēju (Hitlers slavēja viņa darbus, kaut gan Bruks Hitleru neuzskatīja par gudru cilvēku un nesadarbojās ar viņu), kā arī konservatīvās revolūcijas ideologu; konservatīvā revolūcija viņam arī bija sintēze: nacionālisma un konservatīvisma sintēze. Viņš ir 3.Reiha (jēdziena, politiskā termina) autors, savā grāmatā ideoloģiski deklaratīvi raksturojot 3.Reiha idejisko jēgu.

Gara aristokrātija

(была весна 1912 года)

«Перед экзаменами в саду была устроена сходка. На нее созвали всех гимназистов нашего класса, кроме евреев. Евреи об этой сходке ничего не должны были знать. На сходке было решено, что лучшие ученики из русских и поляков должны на экзаменах хотя бы по одному предмету схватить четверку, чтобы не получить золотой медали. Мы решили отдать все

золотые медали евреям. Без этих медалей их не принимали в университет. Мы поклялись сохранить это решение в тайне. К чести нашего класса, мы не проговорились об этом ни тогда, ни после, когда были уже студентами университета. Сейчас я нарушаю эту клятву, потому что почти никого из моих товарищей по гимназии не осталось в живых. Большинство из них погибло во время больших войн, пережитых моим поколением. Уцелело всего несколько человек».

К.Г. Паустовский, «Аттестат зрелости»

Dotais teksts ir ļoti interesants dažādā ziņā. 1) Runa ir par 1912.gadu. Tātad citu laikmetu, salīdzinot ar mūsdienu laikmetu. Runa ir par laikmetu pirms I Pasaules kara, kad Krievijas impērijā dzīva bija aristokrātija ar savu slaveno gara aristokrātiju, kura bija raksturīga ne tikai aristokrātiem, bet arī jaunajai buržuāzijai, kuras ētoss vēlējās līdzināties „tīrās” aristokrātijas ētosam. Mūsdienās gara aristokrātija noteikti ir sastopama. Taču mūsdienās, ģenētiski centrētajās plebejiskajās (proletāriskajās, neseno dzimtcilvēku) aprindās, gara aristokrātija tomēr ir ļoti vāji pazīstama gan teorētiski, gan praktiski. 2) Uzmanība pievēršama „tehnoloģijai” – pašai cēlajai idejai, lēmumam neizpaust vienošanos; zvēresta konsekventai izpildei. 3) Interesants ir jautājums par ebreju gara aristokrātijas praksi attiecībā pret krieviem; īpaši zinot šodienas ebreju attieksmi pret savu dzimteni Krieviju un tās tautu – krieviem. 3) Katrā ziņā teksts ir laba ilustrācija tām garīgajām, morālajām izmaiņām, kuras ir notikušas ar hominīdiem aizvadītajos apmēram 100 gados.

Vārds

Ja lietai nav nosaukuma, tad lieta neeksistē. Mēs nevaram savā apziņā fiksēt lietu, ja tai nav vārda. Bez vārda nekas nevar notikt mūsu apziņā. Tas, ko filosofiski dēvē par dzīves īstenību, mūsu apziņā figurē kā valoda – vārdi. Mūsu apziņā vārds kļūst teurģisks līdzeklis, spējot nodrošināt lietu uztveri. Taču vārds ietekmē ne tikai mūsu apziņu, bet arī dzīves īstenību. Vārds paver iespēju abstrahēt dzīves īstenību, to pārveidot, piemēram, konceptuālā ansamblī, vispārinot dzīves īstenības materiālu. Bez vārdiem nav mūsu apziņa. Var teikt: bez vārdiem mēs neeksistējam, jo bez apziņas mēs nejutamies „dzīvas radības”. Ne velti Nīče teica „Mēs – filologi”. Patiesām mēs visi esam filologi. Mums ir mīlestība uz vārdu (lat. *philologia* – mīlestība uz vārdu).

Pašapmāns

Eiropiešu garīgo pasauli Jaunajos laikos var vērtēt kā pašapmāna garīgo pasauli. Tās centrā ir pašapmāna filosofija, politika, ideoloģija, kurai jāiedvesmo eiropiešu masās, inteliģencē, elitē pašapmāna saturs un formas. Uz pašapmānu ir balstīta apgaismības doktrīna, individuālisma un humānisma doktrīna, demokrātijas un liberālisma doktrīna, cilvēktiesību un globalizācijas doktrīna, protestantisma un komunisma doktrīna. Eiropieši sev iestāsta to, kas faktiski ir maldīgs, demagoģisks, viltots, nevērtīgs, bezperspektīvs. Iestāsta to, kas pašus novirza no pareizākā ceļa un tā vietā liek dzīvot mākslīgi konstruētu ilūziju atmosfērā bez īsta garīguma un cilvēciski adekvātas darbības, uzvedības un komunikācijas. Pašapmāna rezultātā visa dzīve kļūst anomālija. Jauno laiku un tajā skaitā mūsdienu eiropiešu pašapmāna filosofijā, politikā, ideoloģijā iederas šāds vārdu krājums: paš aizsardzība, paš apkalpošanās, paš apmierinātība, paš apziņa, paš ār stēšanās, paš attīrīšanās, paš cieņa, paš iedvesma, paš ierosme, paš kritika, paš labums, paš mērķis, paš palāvība. Eiropiešu garīgās pasaules raksturojumā iederas šādi salikumi: sublimācija-pašsublimācija (cilvēka zemāko tieksmju enerģijas pārvēršana augstākā psihiskajā enerģijā); suģestija-pašsuģestija; manipulācija-pašmanipulācija (tendencioza faktu sagrozīšana); fabrikācija-

pašfabrikācija (radīt viltojumus, neatbilstību patiesībai); falsifikācija-pašfalsifikācija; farizeji-pašfarizeji (liekuļi, svētuļi); fascinācija-pašfascinācija (apmānīšana, apburšana, valdzināšana); fetišisms-pašfetišisms (dievināšana, nekritiska cieņa); fikcija-pašfikcija (uzdot par faktu). Refleksijas par pašapmāna grandiozo lomu eiropēdu garīgajos procesos Jaunajos laikos ierosina integrālā tradicionālisma mācība, kaut gan tiešā veidā tajā netiek runāts par pašapmānu (netiek lietots šis vārds).

Prioritāte

Kam ir jābūt prioritātei, veidojot valsti, nodrošinot valstiskuma pastāvēšanu un vēloties valstī pārvarēt krīzi? Kas ir galvenais spēks, bez kā nav iespējami minētie procesi? Kas ir primārais un tādējādi kam ir jābūt prioritātei? Sākums ir cilvēki un tas cilvēku kopums, uz kuru var attiecināt jēdzienu „tauta”. Pēc tam seko atziņa, ka tautā apvienotajiem cilvēkiem ir katram pašapziņa un šajā pašapziņā ir noteikti priekšstati par valsti, valstiskumu un valsts krīzi. Individuālā pašapziņa summējās tautas pašapziņā. Tas ir abstrakts summējums, bet reāli sastopams veidojums, jo tautas kolektīvā pašapziņa var izpausties, piemēram, kolektīvā gribā. Tālāk nākas zināt, ka tautas pašapziņa ir dvēseles un gara sfēra, kas raksturo attiecīgo tautu. Ne velti angļu, franču, viduslaiku latīņu valodā ir vārds „*identification*”. Ar šo jēdzienu apzīmē to pašu, ko mēs līdz šim saucām par pašapziņu – atsevišķu indivīdu un tautas pašapziņu. Pašapziņa jeb identifikācija ir tāpatības konstatēšana, kaut kā pazīšana, atpazīšana, process, kurā cilvēks savās jūtās, domās un darbībā apzināti vai neapzināti pārņem cita cilvēka raksturīgākās īpašības vai arī mēģina tās attēlot, izspēlēt. Tāds ir dotā svešvārda „identifikācija” skaidrojums. Zinot, ka pašapziņa ir dvēseles un gara sfēra, ir fiksējama prioritāte, veidojot valsti, nodrošinot valstiskuma pastāvēšanu un vēloties valstī pārvarēt krīzi. Loģiski, ka prioritātei ir jābūt garīgajam, lai nenonāktu konfliktā ar pašapziņu, kas, atkārtotju, ir dvēseles un gara sfēra. Savukārt garīgajam un kolektīvi garīgajam ir jābūt augstākajam svarīgākajos procesos, kad, piemēram, 1) garīgais ir augstāks par materiālo, 2) sabiedrības intereses ir augstākas par individuālajām interesēm, 3) taisnīgums ir augstāks par likumu, 4) kalpošana sabiedrībai ir augstāka par naudas, mantas iegūšanu, 5) vara ir augstāka par privātīpašumu un ideālais variants ir tad, kad vara apvieno vienā varas subjektā garīgo varu, militāro varu un laicīgo varu. Garīgā prioritāte ir aktuāla arī valsts krīzes pārvarēšanā, kad ir radikāli jāmaina ideoloģija, lai vēlamajā virzienā ietekmētu tautas pašapziņu (cilvēku dvēseles un gara sfēru). Jaunajā ideoloģijā ir jāveic 1) jēdzienu maiņa, lai izmainītu dzīves jēgu, 2) jāmaina rituāli un 3) jaunā ietērpā jāformulē nākotnes mērķis.

Internacionalizēšana

Internacionalizēšanu cilvēku līmenī iesāka tāds liberālisma variants kā marksisms un īpaši marksisms-ļeņinisms ar saviem internacionālisma projektiem pasaules proletariātam. Proletariāts tika uzskatīts par starptautisku fenomenu; proletariāta tauta (latvieši sociālās izcelsmes ziņā ir ideāla proletariāta tauta) tika orientēta uz sadarbību, savstarpēju palīdzību starp tautām. Katram proletārietim bija jābūt internacionālistam. No 1864.gada tika izveidotas četras „Internacionāles” kā starptautiskās asociācijas sociālistisko vai komunistisko partiju mērķu sasniegšanai. 1919.-1943.g. pastāvēja PSRS pārzinātā „Kominterne” – komunistisko partiju apvienība. Proletariāta internacionalizēšanai milzīgs pārbaudījums bija I Pasaules karš. Katras valsts proletariāts tomēr priekšroku deva nacionālajām savas valsts interesēm. Vienīgi Krievijas boļševiki proletariātu aicināja nekalpot savai valstij un rekomendēja nacionāli nodevīgu izturēšanos – bēgt no dienesta

armijā. Dezertieri bija arī latviešu strēlnieki, kuri pameta fronti Daugavas krastos un devās palīgā Ļeņinam, Trockim u.c. Izjuka strēlnieku deklarētā misija – aizsargāt Tēvzemi. Latviešu strēlnieki kļuva Tēvzemes nodevēji, paklausot Ļeņina solījumam Latvijai dot brīvību, kas arī faktiski notika, jo boļševiku Krievija deva latviešiem neatkarību, kaut gan pēc Pilsoņu kara latviešu nacionālā nodevība turpinājās jaunā veidā – daudzi strēlnieki palika Maskavā un citur, lai aktīvi iesaistītos „komunisma celtniecībā”. Padomju laikā Maskavas latviešus uzskatīja par „visīstākajiem latviešiem”, principā Tēvzemes nodevējus latviešu tautā gratulējot visaugstāk. Pēc II Pasaules kara no proletariāta internacionalizēšanās tehnoloģiju pārņēma Rietumu buržuāzija, izveidojot transnacionālo korporāciju internacionalizēto inteliģenci, kura būtībā arī ir Tēvzemes nodevēju banda, jo neaizstāv savas valsts intereses. Šī banda ir neoliberālisma un postmodernisma apdullinātu indivīdu kasta, Rietumu izglītības, sabiedrisko organizāciju fondu bērni. Viņi pārējos apsaukā par izolacionistiem, valstiski represīvajiem, kā arī lūzeriem u.tml.

Regress (1)

Rietumu neoliberālisma paradigmā homoseksuālismam un citām dzimumdzīves deviācijām ir konkrēta antropoloģiskā misija. Tā ir nelegāla, atklāti nedeklarēta misija. Taču tā nav arī liels noslēpums. 1972.gadā Romas klubs savā pirmajā ziņojumā konstatēja dzimstības strauju pieaugumu uz planētas. Tolaik jau bija sākusies demogrāfiskā pāreja, un „krāsainajās” rasēs dzimstība nenormāli pieauga līdz apm. 2000.gadam. Dzimstības samazināšanai Romas klubs un citi „pasaules valdnieki” izvēlējās homoseksuālisma propagandu. 1973.gadā ASV homoseksuālismu izsvītēja no slimību saraksta un atzina kā normu. 1990.gadā kā normu atzina Vispasaules veselības aizsardzības organizācija. 70.gados homoseksuālismu sāka propagandēt postmodernisma „filosofija” un „māksla”: M.Fuko, F.Merkurijs, E.Džons, M.Džeksons. Viņi tika speciāli „piarēti” Rietumu medijos, akadēmiskajā vidē, jaunatnē utt. 1989.g. Dānijā pirmo reizi reģistrēja viendzimumu pāra laulību. Mērķis sagraut ģimeni. 2017.g. jūnijā pat Vācija oficiāli atzīst viendzimumu laulības.

Nesaderība

Savdabīgi Rietumu kultūras neapskaužamo likteni izprata sociālais filosofs Leo Štrauss (1899-1973). 1952.gadā lekcijā viņš izsacījās par draudiem „Rietumu tradīcijai”, kā viņš dēvēja klasisko (antīko) mantojumu un tā turpināšanās iespējas Eiropā, kad kultūra sastāv no diviem elementiem – ebreju elementa un seno grieķu elementa. Viņa ieskatā tie ir divi nesaderīgi elementi, divas nesaderīgas saknes „Rietumu tradīcijai”. Ebreju elementa centrā ir ticība, seno grieķu elementa centrā ir filosofija. Starp ticību un filosofiju pastāv antagonisms. Abi elementi saka, ka cilvēkam ir vajadzīgs tikai kaut kas viens. Tikai katram elementam šis „kaut kas viens” ir savs. Bībele (ebreji) saka, kas tas viens ir mīlestība. Filosofija (senie grieķi) saka, ka tas viens ir brīva izziņa. Rietumu kultūras vēsture ir permanenta hronika, cenšoties izvēlēties kompromisu vai sintēzi starp abiem principiem – mīlestību un izziņas brīvību. Filosofija nevēlas kļūt ticības kalpone; ticība nevēlas kļūt filosofijas kalpone. Rietumu kultūras politiskā vēsture atbilst seno grieķu elementam. Politikas mērķis ir brīvība un impērija (vara ir nenoteikts fenomens, tāpēc labāk ir runāt par brīvību un impēriju kā jebkuras politikas būtību).

Individuālisms (2)

Protestantismam no XVI gs. ir milzīga loma jaunas garīgās sistēmas radīšanā, centrā izvirzot individuālistu, kā arī pakāpeniski uzkurinot mācību par demokrātiju, kas kādreiz Aristoteļa ieskatā bija vissliktākā valdības forma. Individuālisma virzība vienā pajūgā ar demokrātiju aizsāka eiropiešu pašapmāna kampaņu, kas, piem., XX gs. otrajā pusē papildinājās ar tādiem pašapmānīgiem projektiem kā cilvēktiesības, tolerance, politkorektums, uzskatu plurālisms. Protestantismā indivīds pats veido savas attiecības ar Dievu bez starpniekiem. Indivīdam uzticētā reliģiskā patstāvība ātri izvērtās ateismā. Indivīdam dotā patstāvība vienmēr slikti beidzās arī citos dzīves prakses segmentos. Piem., uzskatu plurālisms ir izraisījis totālu anarhiju cilvēku zināšanās, attieksmē pret vērtībām (zinātniskajām, mākslinieciskajām). Protestantismu var uzskatīt par plebeju sacelšanos pret sociuma kvalificēto daļu – eliti, intelektuāļiem, izglītotiem cilvēkiem vispār. Individuālisma un demokrātijas fetišizēšana ir izraisījusi sociuma nekvalificētās daļas kolosālas ambīcijas un agresivitāti pret visu, kas neatbilst plebeju izpratnei, zināšanām, gaumei, morālei utt. Protestantisma aizsāktā individuālisma kultu no XX gs. otrās puses aktīvi turpina neoliberālisms ar savu liberālās demokrātijas, liberālās modernizācijas projektu. Šis projekts izraisa indivīda kardinālu atrautību ne tikai no sabiedrības, bet arī no garīguma, ģimenes, kultūras tradīcijām, cilvēces vispār. Apzināti musinot homoseksuālistu un dažādas seksuālās perversijas, neoliberālisms indivīdu atrauj arī no dzimtes piederības; faktiski no cilvēciskuma vispār, kā rezultātā rodas jauns hominīda tips – postcilvēks. Neoliberālisma ideoloģijā dominējošā individuālisma slavināšana ir novedusi pie Eiropas savdabības zuduma, eiropiešu intelekta zuduma, domas zema līmeņa, kad eiropietis pats ir uzzīmējis savu karikatūru. Eiropa kļūst arvien stulbāka, piesūcās ar postmodernisma smirdoņu, zaudē valstisko suverenitāti, atļauj ieplūst migrantiem, kuriem var piedāvāt vienīgi savu morālo un intelektuālo pagrimumu. Tas viss ir individuālisma kulta rezultāts pēc ideoloģijas, audzināšanas un skološanas realizētās cilvēku dezorientācijas, panākot cilvēku pareizo priekšstatu zudumu pašiem par sevi un savas dzīves jēgu.

Stratifikācijas radikālisms

§ XIX gs. Rietumu civilizācijā radikāli mainījās sociālā stratifikācija: 1) noslēdzās buržuāzijas ģenēze, apliecinot sevi kā patstāvīgas sociālās pašapziņas subjektu ar savu valstiskumu; 2) sākās un izvērtās plašumā proletariāta ģenēze, iegūstot sociālo pašapziņu; 3) nostiprinājās t.s. masu cilvēku, vidusmēra cilvēku, vienkāršo cilvēku, parasto cilvēku sociālais fenomens, kļūstot teorētiskās domas priekšmets. Radikālās sociālās izmaiņas nosacīja eiropiešu straujā dzimstība XIX gs., pirmkārt un galvenokārt radot jauna tipa fenomenus – masu kultūru, masu komunikāciju, „masu cilvēkus”. Rietumu civilizācijā pirmo reizi nācās sastapties un analītiski pievērsties izteiktām masu parādībām.

§ XX gs. t.s. masu cilvēks kļuva dzīves galvenais varonis un prioritārā persona ar savu kultūras formātu – masu kultūru, kā arī valstiskumu – sociālisma iekārtu. XX gs. otrajā pusē proletariāts kā šķira izšķīda t.s. vidusšķirā, kura savukārt degradējās (lumpenizācijas procesā) XX gs. beigās. XX gs. beigās proletariāts zaudēja savu valstiskumu. XX gs. nogalē buržuāzijā izdalījās atsevišķs strats – jaunburžuāzija, kas veidojās no finansu afēristiem un transnacionālo korporāciju klerkiem, akcionāriem. Visu XX gs. saglabājās un faktiski progresēja masu kultūra, izvērsoties kā masu kultūras produkcijas industrija. Masu komunikācija XX gs. beigās degradējās (monētārisma procesā), kļūstot par biznesa patstāvīgu nozari.

§ XXI gs. sākumā Rietumu civilizācijā konstatējama jauna tipa hominīdu strauja ģenēze – postcilvēku ģenēze. Intelektuālā, morālā, kognitīvā plaša starp cilvēkiem un postcilvēkiem kļūst arvien platāka, apliecinot divu dažādu saprāta līmeņu pastāvēšanu, kad postcilvēku apziņas saturs

un loģika pilnā mērā nesaskan ar cilvēku apziņas saturu un loģiku. Postcilvēki enerģiski veido savu garīgo kultūru, kas ir masu kultūras jauns variants. Masu kultūras elementus var saskatīt, taču postcilvēku kultūra no cilvēku viedokļa ir fundamentāla masu kultūras izkropļošana. Tādējādi nākas runāt par postcilvēku postkultūras veidošanos. Postkultūra nav pieņēma tam cilvēku sociālajam stratam, ko dēvē par t.s. masu cilvēkiem. Masu kultūras kvalitāte nav salīdzināma ar postkultūras kvalitāti, kas cilvēkus atbaida un pret ko cilvēki izturās ar dziļu riebumu.

Toinbija pieeja (2)

- o Visumu mēs pazīstam tik lielā mērā, cik lielā mērā ir mūsu spējas to iepazīt kā veselumu. Grieķu pasaules uzskata pamatā bija Visuma elpa, bet nevis lokāla elpa. Uz Visuma fona grieķu-romiešu un Rietumu civilizācijas ir laikabiedri. Civilizācijas saskarās, un no šīs saskarsmes rodas neliela sabiedrība – Augstākās reliģijas, no kurām neviena nevar būt izzināma tikai mūsu pasaules, Zemes, robežās. Augstākajās reliģijās Zemes vēsture ir tikai viens no Debess Caristes dzīves aspektiem, kad mūsu Zeme ir maza province šajā caristē. Tā vēsture pāriet teoloģijā, un vēsture nonāk Dieva kompetencē.
- o Civilizāciju daudzumu var pielīdzināt tautu daudzumam, kad katra tauta ir zināma civilizācija ar savu specifiku.
- o Izskaidrojot kultūru dažādību, XIX gs. valdīja divas teorijas: 1) rases teorija: rase rada garīgo dažādību; resp., kultūru dažādību; 2) cikliskās teorijas.
- o Civilizācijas norieta laikā brīvība pārvēršās avantūriskā. Augusta pasludinātā *Pax Romana* bija tikai atelpa pirms nāves.
- o Eshils esot teicis, ka zināšanas nāk reizē ar ciešanām. Jauna civilizācija (labāka) rodas, izciešot vecās (sliktākās) civilizācijas bojāeju.
- o Tagad (1947.g.) visās nelaimēs vaino komunismu. Pirms simts gadiem vainoja islamu, jo par komunismu neviens neko nezināja. Kādreiz islams eiropiešu sirdīs izraisīja histēriju, ko XX gs. izraisa komunisms.
- o Cilvēci posta 1) karš un 2) šķiru cīņa.
- o Visu civilizāciju bojāejas iemesls ir karš vai šķiru cīņa jeb abu faktoru kombinācija. Visu nosaka cilvēku pirmatnējais grēks – cilvēku dabas tumšā puse.
- o Toinbijs (1889-1975) raksta, ka viņa paaudze saprata Rietumu civilizācijas trauslumu un iespēju piedzīvot tādu pašu bēdīgu likteni, kādu piedzīvoja citas civilizācijas – acteku, inku, šumeru, hetu. 20. civilizācijas gāja bojā; ies bojā arī Rietumu civilizācija.
- o Rietumu civilizācijas glābšanai Toinbijs ierosina: 1) izveidot pasaules valdības konstitucionāli korporatīvu sistēmu; 2) atrast kompromisu ekonomikā; 3) laicīgās institūcijas atgriezt uz reliģiskajiem pamatiem.
- o Toinbijs: mums ir jūdu attieksme pret grāmatu kā svētumu, Dieva vārdu, talmudiskā attieksme, vēlēšanās dzīvi skatīt grāmatu kategorijās; grieķiem grāmata bija ne tikai tās saturs, bet arī atslēga grāmatas autora izpratnei.

Civilizācija

Pasaules civilizācijas ir pasaules etnokulturālās liecības. Katra civilizācija dzīvo savā vēsturiskajā laikā, vērtību sistēmā, savā enerģijas un informācijas laukā, ar savu kultūras kodu. Civilizācija ir galvenā laika un telpas cilvēciskā organizācijas forma, kurai ir tikai tai raksturīga aura. Katra civilizācija ir noslēgta garīgā telpa ar noteiktām pazīmēm. Dabas loģika un likumsakarības norāda,

ka visās parādībās ir plusi un mīnusi, plēsoņas un zāles ēdāji; tā ir arī cilvēku populācijā – civilizācijas un anticivilizācijas. Katrai civilizācijai cilvēces vēsturē ir sava loma. Tikai ne visai ir skaidrs, kas daļa šīs lomas. Rietumu civilizāciju var uzskatīt par visriebīgāko, visnežēlīgāko civilizāciju ar mistisku cietsirdību cilvēkiem pret cilvēkiem, fantomu velmi pakļaut, izmantot citas civilizācijas. Seno grieķu kultūra bija ēģiptiešu un finīkiešu kultūras mantojuma turpinātāja. Grieķu-romiešu (antīkā) civilizācija nav Eiropas civilizācija, bet Vidusjūras baseina zemju civilizācija. Rietumu civilizācijas vienīgā forma saskarsmē ar ārējo pasauli ir agresija. Tas bija Toinbija viedoklis.

Regress (2)

- Ø Regress var būt kā vēsturiskais projekts. Šo absurdo iespēju apliecina postsociālisma zemju virzība „perestroikas” rezultātā. LR, KF principā XX gs. nogalē sāka virzīties saskaņā ar regresīvu trajektoriju, izveidojot kriminālas valstis ar noziegumu brīvību un necensoties kavēt tautas degradāciju un deģenerāciju, slīkšanu nabadzībā un izmiršanu.
- Ø Pret progresu un regresu var iztūrēties kā pret attīstības divām formām.
- Ø Sekli racionālistiskais un pragmatiskais prieks (optimisms) par progresu faktiski ir apziņas vienpusība un nepilnvērtība attieksmē pret dzīves īstenību, kurā ne mazāka loma ir regresam.
- Ø Attīstība ir process virzībā uz agrāk nesasniegtu rezultātu. Rezultāts var būt dažāds: labs-ļoti labs, ne visai labs, slikts, ļoti slikts, ne visai slikts.
- Ø Attīstība nav viens un tas pats, kas evolūcija; evolūcija ir pakāpenisks process, galvenokārt kvantitatīvo izmaiņu process. Attīstība ir sistēmas komplicētības pieaugums, sistēmas apjoma palielināšanās.
- Ø Attīstības rezultāts var būt diverģence – daudzveidības palielināšanās; var būt arī konverģence – daudzveidības samazināšanās.
- Ø Progress ir saistīts ar sistēmas organizācijas pilnveidošanos; taču vispār progress ir kritiski uzlūkojams jēdziens: kas vieniem ir progress, tas citiem var būt regress; viss ir atkarīgs no kritērijiem, vērtību sistēmas.
- Ø Progresīvas attīstības galvenās formas ir reformas un revolūcija.
- Ø Regresīva attīstība ir attīstība uz sliktākām, nepilnvērtīgākām, primitīvākām formām.

Mistika

Tautas kultūras virzība nav loģiski secīgs process, kā arī nav process, kas būtu līdzīgs dabas likumiem. Tautas kultūra drīzāk ir līdzīga mistiski sintezētai garīgajai darbībai, kuru nav iespējams līdz galam izskaidrot ar prāta spriedumiem vai padarīt saprotamu, perfekti formulējot cēloņus un simtprocentīgi nosakot to ietekmi. Vienmēr paliks kaut kas līdz galam nenoskaidrojams, nesaprotams, neprognozējams, nevadāms. Runāt par tautas kultūru nozīmē atsegt reliģiskās, filosofiskās, tikumiskās, zinātniskās, estētiskās augstākās vērtības, kas principā mistiski nosaka kultūras ritmu, auru, kultūras komponentu iekšējās sakarības.

Relevantas nianšes

- Relevantas nianšes (tādas, kas noteiktā laikā, vietā vai aspektā ir svarīgas) vienmēr ir jācenšas saglabāt un tālu nenolikt, jo tās kuru katru brīdi var ievajadzēties.
- Rietumu mūsdienu cilvēku apziņas dezinfekcija, dezinsekcija, dezaktivācija kļūst ar katru dienu aktuālāka nepieciešamība, jo iracionālisma, debilitātes plūdi vēršas plašumā. Minētajos

procesos nāktos atbrīvoties materiālisma kulta (vēdera kulta), idejiskā plurālisma demagoģijas, neoliberalisma antihumānisma, postmodernisma realizētā prāta un dvēseles piesārņošanas, kā arī rusofobijas, kas Rietumu cilvēkiem aizvadītajos dažos gados ir kļuvusi par ieganstu rast „ienaidnieku”, uz kuru histēriski izgāst savu neveselīgo enerģiju.

- Dēmosss kā absurda glabātājs; iniciācijas anomija; haoss kā teorija; ilūziju gūstekņi; demokrātija ar firmas zīmi „*Made in USA*”; lūk, dažas nianse mūsdienu portretā.

- ANO prognoze 2017.g.: 2050.g. – 9,8 miljardi; 2100.g. – 11, 2 miljardi; 47 neattīstītās valstīs fertilitātes koeficients ir 4,3; gadā pašlaik dzimst 83 milj.

- Mūsdienās visbiežāk tiek runāts par demokrātiju bez sabiedrības, psiholoģiju bez psihe, teoloģiju bez Dieva.

- Tam, kuru Dievs vēlas iznīcināt, viņš vispirms atņem prātu.

- Ko cilvēks visvairāk vēlas? Laimi! Kas traucē to sasniegt? Nepieciešamība domāt! Domāšana kā apgrūtinājums, apdraudējums, miera traucējums, nevēlama nepieciešamība. Laime var būt kā filosofiska izpausme; var būt arī kā politiska izpausme. Angļiem laime esot varas griba.

- Tautas atšķiras genotipiski („asinis”) un arhetipiski (kultūra). Tāpēc katrai tautai ir sava patiesība, sava pasaules aina un savs nākotnes redzējums.

- Inteligence – tautas garīgais ordenis tiešā un netiešā veidā; jezuīti – tiešā veidā.

- Apgaismība XVIII gs. ieviesa materiālistu: dabas likumu diktatūru, nomainot Dieva diktatūru – Dieva augstāko tikumisko likumu.

Sacelšanās

Tautas permanentā bojāeja ir acīmredzama: novecošana, izmiršana, aizklīšana svešumā, kriminālā valsts, noziegumu brīvība, ģeopolitiskā un militārā okupācija, zagšana, nabadzība, alkoholisms, narkomānija, tumsonība ZA līmenī, izglītības devalvācija, cilvēku sadegšana, bērnu pazušana, valdošās kliķes algu palielināšana, darba ņēmēju nodokļu paaugstināšana, idiotisms Rīgas pils un Bruņinieku nama līmenī, perversijas medijos, izstāžu zālēs, muzeju izstādēs, uz skatuves, pederasti valdībā un radošajā kultūrā, sektantisms un šarlatānisms ticības sfērā, ezotēriski murgi ar doktora grādu, profesora amatu, akadēmiķa titulu. Jautājums ir pats par sevi saprotams: kāpēc tauta nesaceļas? Kāpēc nav neviens sociālais spēks, kas gribētu mēģināt piebremzēt tautas bojāeju? Kādi ir vēsturiskie, kultūras priekšnoteikumi tādai pacietībai? Jeb varbūt ir naivi to visu jautāt un viss ir saistīts ar tautas attīstības līmeni? Tauta varbūt ir tik neattīstīta, ka nav spējīga analītiski (pat intuitīvi) izprast savu nožēlojamo stāvokli? Varbūt neattīstītām tautām tāda „dzīve” ir pieņemama? Ja atmetam attīstības faktoru un izturamies pret tautu kā normālu formāciju, tad ir iespējams apcerēt iemeslu pacietībai. Piemēram, iemesls var būt vēsturisks un arhetipisks: cilvēks var paļauties tikai uz sevi; viensētā dzīvojošs cilvēks, kurš ir pakļauts baronu neierobežotai varai, var paļauties tikai uz sevi, jo viņam nav kam lūgt palīdzību; tādiem cilvēkiem vietējā vara ir vislielākais ienaidnieks, bet „lielā” vara (cars pēc tam, kad tas kļuva „lielā vara”) ir draugs. Kad nebija „lielās varas”, tad no naidīgās vietējās varas varēja bēgt (uz Rīgu, piem.). Padomju „lielā vara” (Maskava) vietējai varai lika kalpot vietējiem cilvēkiem; tas izdevās; vismaz padomju cilvēkos tika iepatēts, ka vara kalpo cilvēkiem; LR ir krimināla vara; tā kalpo tikai kriminālajām aprindām; tagad tautai nav „lielās varas”, kas varētu būt draugs. Tas viss kopumā atkal ļoti pamatīgi atdzīvina arhetipisko nostādni, ka katrs var paļauties tikai uz sevi. Protams, pacietības izpratnē vēl ir daudzi vērā ņemami faktori.

Minisentences

§ Tautai var pārņemt sirsnīguma, laipnības, atklātības trūkumu.

§ Angļiem esot specifisks (*differentia specifica*) nominālisms – tieksme noliegt universālijas kā īpašus abstraktus objektus, kuri pastāv neatkarīgi no konkrētajiem objektiem.

§ Tagad ir cieņā savdabīgs respektabilitātes eidoss (respektabilitātes redzamā forma), kā pamatā ir patiesības un melu jocīga polaritāte: no vienas puses mocoši vēlas patiesību, taču tajā pašā laikā sēž melu peļķē līdz ausīm, jo ir pārliecināti par savu melu patiesību un uz meliem balstītās dzīves lielo vērtību.

§ Šodienas (2017) leksiskais dēmons mīl un popularizē tādus vārdus kā postcilvēks, deģenerāts, psihopāts.

§ Jēdzienu teoloģijā visu izšķir lietoto jēdzienu pareizība vai nepareizība.

§ Ja sakām, ka ir transcendentāla kriminālā valsts, tad tas nozīmē, ka valsts krimināla paliks līdz pasaules galam – uz visiem laikiem un visos apstākļos.

§ Endēmiska histērija – tāda histērija, kura sastopama tikai noteiktā vidē.

§ Jēdziena „pilsoniskā sabiedrība” lietošana lielā mērā ir tikai dekorācijas maiņa, no skatuves nostumjot seno jēdzienu „tauta”. Dekorāciju maiņa liecina par lingvistiskā terorisma izplatību.

§ Cilvēkus var iedalīt atkarībā no runāšanas lomas viņu esamībā: 1) domāju (klusu) – tāad esmu; 2) runāju – tāad esmu; otrā daļa domāt spēj vienīgi runājot.

§ Mūsdienās vārdi „demokrātija” un „populisms” ir sinonīmi.

§ Tagad cilvēciskuma mērs ir prasme lietot „No problem!”, „Super!”, „Okei!”.

§ Kurš maz domā, dzīvojot ilgi.

§ Ebreja lielākais grēks esot aizmirst, ka viņš ir cara dēls.

§ Tautas pašsaglabāšanās instinkts funkcionē ar tradīciju, vēstures, ticības, paražu palīdzību, pateicoties uzticībai pagātnei; ebreji neskumstot par pagātņi, jo viņiem pagātne ir iekļauta tagadnē, bet nevis pārvērsta par muzejisku eksponātu; ebreji orientējās tikai uz tagadni, labi zinot, ka tagadnē ir iekļauta arī pagātne.

§ Aktuāls esot jautājums, vai ebreji spēj eksistēt bez judofobijas.

§ Vārdi „nacionālisms” un „sociālisms” ir franču izcelsmes.

§ Delikātums var dzīvē vairāk traucēt nekā piesardzība.

§ Ebreju paruna: kurš netic brīnumiem, nav reālists.

§ Konfūcijs: pasauli pārvalda zīmes un simboli, bet nevis vārdi un likumi; Rietumu civilizācijā pasauli pārvalda vārdi: reliģiskie, ideoloģiskie.

Mentalitāte=Politiskā apziņa

Tautas politisko apziņu nosaka tautas nacionālais raksturs jeb, svešvārdā izsakoties, mentalitāte – atsevišķam cilvēkam vai cilvēku kopai (tautai) raksturīgs domāšanas veids, dzīves uztvere un emocionālā ievirze. Mentalitāte ir determinējošs fenomens, cēloniski nosakot cilvēka darbību, uzvedību un komunikāciju. No mentalitātes ir atkarīgs viss, ko cilvēks domā un dara. Mentalitātes determinismam ir visaptverošs spēks. Tajā skaitā, protams, nosakot arī atsevišķo cilvēku vai cilvēku kopas (tautas) ētосу – morāles normu, principu un ideālu kopumu, kas ir pamatā tikumiskajai pārliecībai un virza indivīdu darbību, no kuras savukārt summējas attiecīgās cilvēku kopas (tautas) darbības, uzvedības un komunikācijas portrets. Tautas mentalitāte = tautas ētoss = tautas politiskā apziņa. Kāda ir tautas mentalitāte un tās determinētais tautas ētoss, tāda būs arī tautas politiskā apziņa. Ja latviešu mentalitātē dominē patoloģija savstarpējās attiecībās un praktiski starp latviešiem valda šausmīgs savstarpējais naidis, neuzticība, skaudība, nodevība,

krāpšanās, melošana, liekulība, zemiskums, tad tas viss atspoguļojās arī latviešu politiskajā apziņā. Latvietim nekad nebūs pieņemams otrs latvietis-politiķis arī tad, ja viņš būtu ideāli godīgs un ideāli gudrs latvietis-politiķis. Tautas politiskā apziņa nav iespējama bez stingras izpratnes par obligātu nepieciešamību uzticēties, atbalstīt un brīvprātīgi pakļauties izvēlētajam un tautas politiskās dzīves vadīšanai deleģētajam politiskajam subjektam – politiskajai organizācijai un atsevišķiem politiķiem. Pie latviešiem tas nav praktiski iespējams. Latviešu politiskajā apziņā nav konstatējama minētā izpratne. Konstatējama ir vienīgi minētā mentālā patoloģija. Tāpēc ir odiozi piemēri: vienā „partijā” sagājuši tipi ar diametrāli pretējiem uzskatiem, partiju nodevīga pamešana, partijas biedru savstarpējais naidīgums, valsts vadītāju apsmiešana utt. Lai panāktu cienījamu un efektīvu tautas politisko apziņu, „dresūra” ir jāsāk ar tautas mentalitāti. Vēsturiskā pieredze liecina, ka tautas mentalitāti (nacionālo raksturu) var izmainīt dažu paaudžu laikā. Galvenais esot iecementēt stabilus pamatus, jo pēc tam process labdabīgi turpinās saskaņā ar pašorganizācijas principu. Vai latvieši paši var sev iecementēt stabilus pamatus? Vai latvieši paši var tikt galā ar savu slaveno patoloģiju, pie reizes katrs sevi uzskatot par visgudrāko, viskompetentāko, viszinošāko? Parasti stabilus pamatus iecementē tautas garīgā elite, kurai tautā ir morālās autoritātes un morālās reputācijas maksimums. Skaidrs, ka kriminālā dzīves kārtība izslēdz jebkādu iespēju piedzimt tautas garīgai elitei ar maksimālu uzticību tautā. Pašlaik latviešu nomācošajam vairākumam nemaz neinteresē tādi smalkumi kā tautas garīgā elite. Latviešu gandrīz viena trešā daļa (27%) no visas sirds atbalsta kriminālās oligarhijas jūgu. Par to liecina soc.aptaujas. Saprotais, tā ir visnevērtīgākā tautas daļa, negodīgi, blēdīgi, agresīvi, nekaunīgi, ķērcoši hominīdi, kuri domā tikai par savas alkātības un ambīciju apmierināšanu. 27% spēj cilvēku kopu (tautu) pārvērst nekur nederīgā etniskajā formācijā. Lai kaut ko sacūkotu, pietiek ar 15%. Toties 27% var gāzt kalnus, un nekāda pretestība nav iespējama.

Jaunā stratifikācija

Stratifikācija, sabiedrības dalījums relatīvi nošķirtos slāņos (šķirās, kastās, statusa grupās), neapšaubāmi, nav vēsturiski nemainīga parādība. Laiku pa laikam nākas pārskatīt līdzšinējo stratifikāciju. To nosaka radikālās sociālās izmaiņas, kuras savukārt ir vienotas ar attiecīgā laikmeta visu izmaiņu kompleksu. Mūsdienās atkal ir pienācis laiks pārskatīt līdzšinējo stratifikāciju. Dzīve ir kardināli izmainījusies. Sabiedrībā ir saskatāmas jaunas izpausmes. Sabiedrības sociālā seja ir izmainījusies līdz nepazīšanai. Līdzšinējais šķiriskais dalījums Rietumu civilizācijā ir novecojis un neatbilst reālajai ainai. Nav vairs proletariāta. Nav vairs buržuāzijas tās klasiskajā veidolā. Tas pats attiecās uz aristokrātiju. Nav vairs zemniecības. Ar lauksaimniecību nodarbojās ļoti neliels skaits cilvēku. Nav inteliģences. Viss ir sajaucies un turpina sajaukties; proletariāta atvase var kļūt buržujs („jaunā buržuāzija”) un var ieprecēties aristokrātijā; inteliģences kritērijs nav augstākā izglītība, kura tagad var būt sētniekam un var nebūt ministram (sveiciens latviešiem!). Nepieciešams jauns sociālais iedalījums – jauna stratifikācija. Priekšlikumu izvirzīšana jau ir sākusies. Sastopams iedalījums trijās daļās: 1) saimnieki jeb īpašnieki, kuru rokās ir politika, ekonomika, masu mediji; 2) aģenti, kura veidojās no cilvēkiem bez īpašumiem un bez varas, bet tajā pašā laikā viņi aktīvi iekļaujas pastāvošajā dzīves kārtībā saskaņā ar savām interesēm; 3) sekotāji, kuri pakalpo un paklausīgi seko saimniekiem jeb īpašniekiem; viņi veido sabiedrības lielāko daļu. Apzīmējumi „saimnieki jeb īpašnieki”, „aģenti” un „sekotāji”, iespējams, tiks akceptēti, bet varbūt arī tas nenotiks un būs citi priekšlikumi. Domājams, labi ir tas, ka tiek atmests jēdziens „elite”. Tagad patiešām nevalda elite, bet kaut kāda apšaubāmu cilvēku daļa. Tas tāpēc, ka saimnieki jeb īpašnieki tagad ir ļoti apšaubāmi tipi (finansu

mahināciju autori) un vairs neeksistē vecā labā buržuāzija, bet aristokrātijai zināma ietekme ir saglabājusies tikai dažās valstīs. Pasaules lielākās valstis (ASV, Krievija, Ķīna) vispār iztiek bez aristokrātijas.

Kultūras liekulība

Liekulīgi var rīkoties atsevišķi indivīdi, izvēloties amorālu komunikācijas stratēģiju. Taču sastopama arī parādība, kuru pieņemts dēvēt par kultūras liekulību. Tā ir liekulība nevis kā individuāla izpausme, bet liekulība kā sociāla izpausme, kad amorāla komunikācijas stratēģija valda sabiedrībā – tautā, nācijā (noteiktas valsts iedzīvotāju kontingentā). Kultūras liekulība ir īpašs psiholoģiskais stāvoklis sabiedrībā, kad laužu ētosā (morāles normu, principu un ideālu kopumā) ir iefiltrēta liekulība. Kultūras liekulības izcelsme var būt dažāda. Būtiska ietekme noteikti var būt attiecīgās sabiedrības locekļu pašapziņā dominējošajam pašvērtējumam. Šo pašvērtējumu savukārt var formēt indivīda paša izpratne par savu un savu līdzcilvēku vērtību, kā arī ideoloģijas uzpotētā izpratne par tautas/nācijas kopējo vērtību. Šajā gadījumā ideoloģijas jēdziens tiek lietots visplašākajā nozīmē. Tajā skaitā ideoloģijā iekļaujot, piemēram, filosofiskās domas, mākslas un literatūras sniegto izpratni par tautas/nācijas kopējo vērtību. Radošās personības parasti jūtīgāk, precīzāk un ātrāk spēj saskatīt morāli tikumiskās iezīmes cilvēkos un sabiedrības kopējās tendences garīgajā jomā. Kultūras liekulība, atkārtotam, ir īpašs psiholoģiskais stāvoklis sabiedrībā. Sabiedrība atbalsta šo īpašo stāvokli; proti, atbalsta liekulību komunikācijā. Sabiedrība tā rīkojās, balstoties uz savu pašvērtējumu. Respektīvi, sabiedrībā nav stingras pārliecības par savu vērtību un sabiedrībā valda mazvērtības komplekss. Sabiedrība cenšas aizsargāt un noklusēt savu acīmredzamo labilitāti – nenoturību, nestabilitāti, mainīgumu. Runa ir par labilitāti gan cilvēciskās vērtības, gan kultūras vērtības aspektā. Sabiedrība apzinās savus trūkumus. Taču reizē nevēlas tos atklāti atzīt un tāpēc izvēlas liekulības stratēģiju, aizliedzot kritiku un polemiku par savu labilitāti. Sabiedrība izdara psiholoģisko spiedienu uz saviem locekļiem. Liekulība kļūst aktuāls kultūras elements. Kultūras liekulība, saprotams, pamatīgi degradē atsevišķos indivīdus un sabiedrības ētосу vispār. Degradācijas forma ir kognitīvā disonanse, kas pārņem sociumu, kurā cēlākās un tikumiski tradicionālās morālās vērtības nesaskan ar publiski deklarētajām morālajām vērtībām. Cilvēki ir spiesti liekuļot, slēpt savu īsto attieksmi utt. Piemēram, mūsdienā Latvijā cilvēki nedrīkst publiski atzīties, ka viņiem nav pieņemama LR kriminālā iekārta ar noziegumu brīvību. Tāpēc LR sabiedriskajā domā valda melīga liekulība.

Šizofrēnija

Šizofrēnija joprojām saglabājas kā noslēpumaina novirze no normālas veselības. Šizofrēnijas būtība nav joprojām izprasta. Domājams, nekad netiks izprasta, jo nekad nespēsīm līdz galam izprast savu apziņu, savu garīgo būtību. Cilvēka apziņa ir viens no tiem mūžīgajiem noslēpumiem, kas visu laiku pavada cilvēka esamību. Apziņas noslēpums ir tāds pats noslēpums kā cilvēka rašanās noslēpums. Vislielākā skaidrība ir par šizofrēniju tās galējās izpausmēs, kad ir nepieciešama medicīniskā palīdzība. Vēl ir zināms, ka šizofrēnija ir iedzimta novirze. Vēl ir zināms, ka ir sastopama t.s. vienkāršā šizofrēnija (*schizophrenia simplex*). Turklāt šis variants mūsdienā pasaulē kļūst arvien biežāk sastopams. Par to uztraucās Rietumu civilizācijas medicīnas speciālisti. Vienkāršā šizofrēnija nav slimība, bet „šizoidiskums”. Speciālistu skatījumā vienkāršās šizofrēnijas iemesls ir t.s. informatīvais metabolisms (informatīvā pārvēršanās): nepietiekama audzināšana un izglītība, nespējot cilvēkam nodrošināt zināšanu minimumu, lai viņš varētu

normāli dzīvot dotajā vidē. Tā rezultātā veidojās tumsonība, neprasme lietot jēdzienus, zināšanu kroplības, kas viss liecina par vienkāršo šizofrēniju. Vēl ir novērots, ka vienkāršās šizofrēnijas „faniem” ir raksturīga informatīvā intoksikācija: izteikts pieprasījums pēc informatīviem atkritumiem, kaitīgas informācijas. Vienkāršās šizofrēnijas „fani” nonāk sava veida narkotiskajā atkarībā no informatīvajiem atkritumiem. Tāpēc šizofrēnijas sociāli filosofiskās interpretācijas autori izsakās par mūsdienu mediju apzinātu tendenci veicināt sabiedrībā vienkāršo šizofrēniju, speciāli izplatot informatīvos atkritumus (piem., TV pārraida sekas filmas u.tml.). Vienkāršās šizofrēnijas konstatēšana ir iespējama tikai tad, ja skaidri izpaužas indivīda degradācija, tā progresē, kā arī sākas histēriskas lēkmes. Vienkāršās šizofrēnijas uzplaukumā noteikti liela loma ir interneta sociālajiem tīkliem, komentēšanas iespējām. „Trollings” jau ir zināma indivīda degradācijas liecība. Svarīgs moments ir izglītība; proti, masu izglītības primitivizācijas pieaugums, kas kāpina informatīvo metabolismu. Mūsdienās masu izglītības primitivizācija jau aptver arī augstāko izglītību.

Kultūras liekulība, kognitīvā disonanse, liekulība diskursā

Kultūras liekulība ir īpašs stāvoklis sabiedriskajā apziņā. Īpašais ir tas, ka sabiedriskajā apziņā izpaužas amorāla nostādne – liekulība. Sabiedrība tādējādi ir amorāli tendēta un eksistē amorālā atmosfērā. Liekulība kļūst kultūras vērtība. Tāds īpašs stāvoklis rodas tad, kad sabiedrība nav pārliecināta par savu vērtību. Sabiedrība apzinās savas dzīves nevērtību, taču negrib to atklāti atzīt. Sabiedrība paškritikas vietā nodarbojas ar melīgu pašslavināšanos. Sabiedrība nevēlas paškritiski atzīt savus trūkumus, aizliedz par tiem izteikties. Kultūras liekulību var speciāli uzkurināt valdošā ideoloģija, ja tā vēlas nomaskēt politiskās varas nespēju sabiedrībai nodrošināt morāli cienīgu dzīvi. Taču valdošā ideoloģija ir bezspēcīga, ja jau pašā sabiedrības apziņā nav liekulības „gēns”. Valdošā ideoloģija var gūt panākumus tikai tad, ja sabiedrība saprot, ka ir vāja, bezspēcīga, morāli nestabila un ar zināmām mentālām novirzēm. Valdošajai ideoloģijai, ja tā vēlas panākt ideālu kultūras liekulību, ir jāprot sabiedrībā mazināt kognitīvo disonansi. Kognitīvā disonanse ir zināšanu nesaderība, zināšanu pretrunīgums. Kultūras liekulības gadījumā runa ir par īstu morālo vērtību nesaderību, pretrunīgumu ar valdošās ideoloģijas deklarētajām melīgajām vērtībām. Tā rezultātā rodas kognitīvā disonanse. Sabiedrības pārstāvji var saprast, ka valdošā ideoloģija viņiem uzspiež kaut ko amorālu, neīstu, melīgu. Valdošā ideoloģija liek cilvēkiem liekuļot, liekulību pārvēršot par sabiedrības morālās atmosfēras elementu. Sabiedrības diskursā liekulība ir atkarīga no sabiedrības (tautas) attīstības līmeņa. To zina diskursa analīzes speciālisti. Zinātne ir pamatīgi iedziļinājusies liekulībā kā diskursīvā stratēģijā. Tiek apskatītas liekulības pragmatiskās situācijas, liekulīga diskursa scenāriji, valsts institūtu liekulības atkarība no tautas vispārējā kultūras līmeņa. Sabiedrības diskursā liekulība atspoguļojās vēstures oficiālajā traktēšanā, demokrātijas definīcijās, saskarsmē ar korupciju. Liekulība ir spilgts kultūras un sabiedrības cilvēciskās kvalitātes indikators. Liekulība sabiedrības (tautas) morāles struktūrā tradicionāli sākas tad, ja eksistē aizliegums cilvēkiem atklāt savas domas. Bet tā ir atsevišķa tēma liekulības sociālajā un morālajā analītikā.

Elites ģenēze

Par eliti sauc sabiedrības vai kāda sociālā slāņa virsotni, izcilāko daļu. Elites jēdziena lietojums mūsdienās ir kļuvis problemātisks. Īpaši attiecībā uz politiski valdošā virrslāņa apzīmējumu. Mūsdienās valdošais politiskais virrslānis ne reti nav adekvāts elitei tās klasiskajā izpratnē.

Valdošajā politiskajā virsslāni nebūt nav sastopami sabiedrības izcilākie pārstāvji. Uz Austrumeiropu no 90.gadu sākuma tas attiecas pilnā mērā. „Perestroika” ieslēdza zaļo gaismu sabiedrības padibenēm, kuras nonāca bijušo padomju zemju politiskajā vadībā. Tāpēc tagad aktuāls jautājums ir jaunas elites ģenēzes iespējas. Šajā ziņā jāņem vērā vairāki nosacījumi. Elite nekad nerodas no šķirām, sociālajiem slāņiem, profesionālajām grupām. Elite nerodas tieši no politiskās sfēras, bet gan no jaunām dzīves tendencēm un tās sabiedrības daļas, kura ir organiski vienota ar jaunajām dzīves tendencēm. Vēl var skaisti teikt, ka elite rodas no tautas dzīlēm. Diemžēl jautājums par jaunas elites ģenēzi pašlaik ir satraucošs, jo jaunās dzīves tendences nav iepriecinošas. Eiropēdu degradācija un deģenerācija ir vispārzināmas tendences. Dzīvojam it kā informācijas un zināšanu laikmetā. Taču tajā pašā laikā ir plaši novērojams nezināšanas masveida kāpums, personības degradācija, cilvēku idiotijas pieaugums. Citiem vārdiem sakot, cilvēki masveidā kļūst arvien mulķāki, stulbāki, trulāki. Masu komunikācijas līdzekļu piedāvātajai primitīvajai un debilajai produkcijai ir milzīgs pieprasījums. Izglītības programmas kļūst arvien vienkāršākas. Tas attiecas arī uz augstāko izglītību. Tādējādi nākas teikt, ka jauna elite patiešām rodas un tās ģenēzei ir stabili priekšnoteikumi. Taču rodas nevis elite, bet „elite” – postcilvēku elite. Piemēram, ASV un Krievijas valsts institūcijās ir konstatējama elites maiņa. Varas struktūrās ienāk jauna paaudze, kurai pašlaik (2017) nav 50 gadu. Šīs jaunās paaudzes zināšanas aizstāj propagandas štampi. Tāds ir ārzemju intelektuāļu novērojums par jaunās paaudzes darbību.

Ekonomikas paradoksi

Rietumu civilizācijas ekonomikas vēsturē ir vairākas neskaidras parādības, par kuru izcelsmi iespējamas vienīgi hipotēzes, bet nevis patiesības atklāsmes. Pirmkārt un galvenokārt tas attiecas uz tirgus kardinālās lomas izcelsmi un t.s. ekonomisko determinismu: ticību, ka no ekonomikas cilvēka dzīvē viss ir atkarīgs un ekonomika ir cilvēka dzīves virzošais spēks. Cilvēka dzīvē nevis garīgās parādības ir svarīgas, bet svarīgas (vissvarīgākās) ir ekonomiskās parādības, tādējādi nodrošinot totāla materiālistiskā pasaules uzskata dominēšanu. Līdz XIX gs. tirgus nebija galvenais sabiedrībā. Līdz minētajam laikam cilvēki pret tirgu izturējās kā pret reālu nepieciešamību. Tirgus bija vajadzīgs. Taču nevienam nelikās, ka tirgus fenomenam (principam) ir jāvalda sabiedrībā. Antīkajā sabiedrībā, feodālajā sabiedrībā, senajās pilsētās-valstīs, viduslaiku pilsētās valstīs, viduslaiku monarhijās tirgus pastāvēja, bet tas nebija saistīts ar attiecīgo valstisko veidojumu ekonomiku, nekādā ziņā neietilpstot attiecīgo valstisko veidojumu ekonomiskajā sistēmā, pie tam vēl nenosakot šo sistēmu, kā tas notika no XIX gadsimta, kad kapitālisma iekārtā sociāli politisko sistēmu nosaka tirgus un tirgus kalpo kā mērvienība cilvēkam, sabiedrībai, valstij. Kapitālismā valda tirgus mentalitāte, tirgus ideoloģija, kuru argumentē politekonomiskās teorijas un koncepcijas, kuras zombē sabiedrību zem liberālisma/neoliberālisma jumta. Tas tagad ir labi zināms fakts. Tirgus mentalitāte radās pakāpeniski. Pirmatnējā sabiedrībā neviens netiecās gūt peļņu no ražošanas un tirdzniecības. Pastāvot naturālajam saimniekošanas veidam, tas nebija iespējams. Tirgus mentalitātes ģenēze ir saistīta ar naturālās saimniekošanas veida atmīršanu un pāreju uz t.s. industriālo saimniekošanas veidu, kad notiek preču masveidīga izgatavošana un tirdzniecība. Tirgus kolosālās autoritātes rašanos veicināja tas, ka kapitālismā darbs (cilvēks) un zeme (daba) kļuva prece. Darbs un zeme kļuva tirgošanās objekti, darbs un zeme tika pakļauti tirgus piedāvājuma un pieprasījuma cenu mehānismam. Iespējama hipotēze par ekonomiskā determinisma un materiālistiskā pasaules uzskata maldīgumu, balstoties uz maldīgiem pieņēmumiem un mākslīgi interpretējot cilvēka dzīves jēgu un cilvēka izpratni par pasauli. Maldīga ir ekonomisko motīvu ilūzija; proti, atziņa, ka cilvēkam vissvarīgākās ir materiālās

(ekonomiskās) intereses – eksistences līdzekļu iegūšana. Cilvēks it kā nepārtraukti baidās par eksistences līdzekļu pieejamību, cilvēks nepārtraukti uztraucas, tā teikt, par maizi un ūdeni. Tāpēc cilvēkam ekonomika šķiet galvenā vērtība, un ekonomiskās intereses ir cilvēka galvenās intereses. Ņemot to vērā, ekonomiku cilvēks izvirza dzīves centrā un tajā skaitā sociālo procesu centrā, valstiskuma centrā, izglītības centrā, politikas centrā, kultūras centrā vispār. Cilvēks atzīst ekonomisko determinismu. Cilvēks pret tirgus ekonomiku izturas kā pret sociāli politiskās organizācijas formu, kas cilvēkam nodrošina eksistences līdzekļus. Taču tā ir ilūzija - maldīga ilūzija. Patiesībā cilvēka dzīvi visdziļākajā būtībā nenosaka materiālās intereses. Tāds priekšstats ir morālā, psiholoģiskā trauma. Sprotams, cilvēka motīvi var būt ekonomiski. Cilvēks rūpējas par eksistences līdzekļiem. Tas ir dabiski. Taču patiesībā tās intereses, kuras dēvē par cilvēka ekonomiskajām interesēm, visdziļākajā būtībā ir cilvēka sociālās intereses: rūpes par stāvokli sabiedrībā, rūpes par prestižu, statusu, personisko reputāciju, lepnums par ieņemto cienīgo stāvokli sabiedrībā. Ne velti Aristotelis un citi domātāji pret cilvēku izturējās kā pret sociālo būtni, bet nevis kā pret ekonomisko būtni. Īstenībā cilvēks nekad nav baidījies no bada un maniakāli izturējies pret eksistences līdzekļiem. Dzīvojot kolektīvā, vienmēr ir pieticis maizes visiem sabiedrības locekļiem. Rietumu etnosocioloģija ir izpētījusi cilvēku attieksmi pret eksistences līdzekļiem un noskaidrojusi tik tikko minēto cilvēku attieksmi. Un vēl kas. Arī vēsturiski zināmās ekonomiskās sistēmas nekad nav priekšroku devušas eksistences līdzekļu faktoram. Ekonomiskajās sistēmās faktiski prioritāte ir sociālajām interesēm, bet nevis ekonomiskajām interesēm. Tas skan paradoksāli, taču pamatoti. Ekonomiskās sistēmas arī ir tendētas uz slavu, prestižu, lepnumu, citu valstu „apdzīšanu” u.tml. Ekonomiskās sistēmas ne reti sludina mērķi vairot cilvēku labklājību, padarīt cilvēkus laimīgus. Bet tas nav ekonomisks mērķis, bet gan sociāls, morāli psiholoģisks mērķis. Apgalvojums, ka kapitālisms ir ekonomiskā sistēma, ir mākslīgs un maldīgs apgalvojums. Tā ir marksisma un liberālisma/neoliberālisma ideoloģiskā tēze, kurai ir jākalpo savtīgos nolūkos; respektīvi, peļņas gūšanai, kas ir kapitālisma galvenais motīvs. Taču tas arī nav ekonomisks motīvs, bet dziļākajā būtībā tas ir sociāls motīvs, sniedzot peļņas ieguvējiem (bagātiem cilvēkiem) noteiktas sociālās privilēģijas. Šajā ziņā atkal ir konstatējams paradokss: lai gūtu peļņu tirgus ekonomikā, sociālās attiecības (attiecības starp cilvēkiem) tiek apzināti, voluntāri, politiski, ideoloģiski, zinātniski, publicistiski pakļautas ekonomiskajām attiecībām. Kapitālismā ir mākslīgi panākts, ka ekonomiskās attiecības komandē sociālās attiecības. Ja pirmskapitālistiskajā laikmetā cilvēka sociālais stāvoklis (ieņemamais amats, stāvoklis sabiedrībā) nosacīja viņa ienākumus, tad kapitālismā cilvēka sociālo stāvokli nosaka viņa ienākumi (bagātība). Tādējādi dzīves galvenā vērtība kļūst nauda (peļņa, bagātība). No šīs vērtības tiek apzināti, voluntāri, politiski, ideoloģiski, zinātniski, publicistiski nošķirtas garīgās vērtības: gods, lepnums, solidaritāte, pilsoņa pienākums, morālais pienākums, atbildība. Kapitālismā tiek iezombēts, ka garīgās vērtības neattiecas uz materiālo vērtību ražošanu un peļņas gūšanu. Darbdienās cilvēkam jābūt materialistam, bet svētdienās viņš drīkstēja būt ideālists, ja pats tā vēlējās. Rezultātā pasaule un pasaules uzskats ir mākslīgi sadalīts divās daļās – materiālisma daļā un ideālisma daļā.

Filosofija

Neizzināma ir cilvēka izcelsme, Visuma izcelsme, dzīvības izcelsme, dzīvo būtnu daudzveidības izcelsme, kosmosa ietekme uz cilvēku. Arī filosofijā ir neizzināmi jautājumi, par kuriem filosofija jau ir filosofējusi vairākus tūkstošus gadu un turpinās filosofēt, kamēr dzīvos filosofējoši cilvēki. Filosofijā neizzināmi jautājumi ir vairāki: 1) vai filosofija var formulēt un iedzīvināt visiem cilvēkiem vienādi sprotamas un vienādi pieņemamas vērtības; tā saucamās vispārcilvēciskās

vērtības faktiski ir fikcija, jo nedarbojas vienādi cilvēces raibajā kolektīvā; 2) vai filosofija spēj visiem ieskaidrot, kas ir saprātīgs un kas nav saprātīgs; 3) vai viena filosofa koncepcija var būt ideāli saprotama otram filosofam; 4) vai filosofija spēj rekomendēt visiem saprotamu pasauli. Var būt vēl viens jautājums: kas ir filosofija? Arī uz šo jautājumu nav visus apmierinoša atbilde, kamēr pastāv filosofija. Jautājums, tā vien liekas, arī pieder neizzināmo jautājumu grupai.

Nākotne

Izmirstošo un novecojošo eiropeīdu inteliģencē, kā parasti, arī mūsdienās ir slānis, kas sapņo par nākotni, kurā atspoguļosies zinātniski tehnoloģiskās domas progress – jauni izgudrojumi, jaunas iespējas, jauna tehnoloģija. Tas ir interesanti, ka sapņi par zinātnisko progresu vienmēr attiecās uz t.s. tehniskajām, precīzajām zinātnēm. Nekad netiek sapņots par progresu filosofijā, literatūrzinātnē, mākslas zinātnē. Nekad netiek sapņots par jaunu un pilnvērtīgāku Puškina, Šekspīra, Pikaso, Rafaēla, Dantes mākslas izpratni, jaunu filosofisko dziļumu atklāšanu u.tml. Vienmēr sapņi par nākotni koncentrējas ap jaunu tehniku, jaunu tehnoloģiju, kurā atbalsojās cilvēka prāta varenums, nemitīgā spēja izdomāt kaut ko jaunu, lai atvieglotu sev dzīvi. Pašlaik sapņi par nākotni danco ap tādiem moderniem jēdzieniem kā mākslīgais intelekts, digitālais laikmets, robottehnika, kvantu dators, riska menedžeris. Mūsdienu tehnokrāti saka, ka cilvēkam nevajag lietas, bet lietu funkcijas; mūsdienu cilvēks netiecas meklēt informāciju, kā arī netiecas pēc informācijas daudzveidības; nākotnē cilvēku kā lielāko vērtību nomainīs mākslīgais intelekts kā lielākā vērtība, kas sniedz lielāku stabilitāti un neatkarību; izglītības mērķis būs cilvēkus darīt laimīgākus, t.i., harmoniskākus; cilvēkiem tiks organizēti emocionālā intelekta kursi.

Loģika

Loģika ir ļoti svarīga intelektuālā nepieciešamība. Loģika ir psihiski vesela un kognitīvi attīstīta prāta atribūts. Loģika ir pretmets bezprātam. Loģika ir kognitīvais fundamenta pasaules izpratnei. Bez loģikas nav iespējams diskurss par būtību. Ja pietrūkst loģikas, tad būtības analītikas vietā stājas diskurss par formu, ārējām iezīmēm, simbolisko iedabu utt. Bez loģikas nav iespējamās jaunas idejas sociāli filosofiskajā domā, zinātniskajā domā. Godīga un sistēmiska laikmeta megalānāze arī nav iespējama bez loģikas. Loģika izpaužas tādās parādībās kā pēckristietības humānisms, kas ir nonācis totālās sekularizācijas strupceļā. Loģika būs vajadzīga, lai izveidotu pasaules uzskata jaunu konstrukciju un jaunu politekonomisko teoriju, kas būtu adekvāta demogrāfiskās pārejas izraisītajām sekām uz Zemes. Loģika valda mūsdienu tehnokrātijā. Loģika līdzdarbojas autoreferencē, cilvēkam darot kaut ko zināmu par sevi. Ideoloģija bez loģikas pārvēršas sholastikā. Tas pats notiek ar humanitārajām zinātnēm, kuras bez loģikas degradējas šarlatānismā. Loģiku māca izglītības iestādēs. Loģika ir vienīgā zinātne, kuru pasaulē māca jau apm. 2300 gadus. Māca jaunatnei domāšanas likumus. Domāšanas likumi ir jāņem vērā politiskajā sfērā, informācijas sfērā, ideoloģijas sfērā, zinātnes sfērā. Loģiskā intelekta problēma un loģiskā intelekta trūkums var kļūt valsts pastāvēšanas problēma un valsts drošības problēma. Taču eksistē arī tēze, ka loģika tautai ir bīstama. Loģika ir kārtības garants valstī. Loģiski domājošā tauta vēlas kārtību valstī. Bet tas nav tas, kas ir vajadzīgs tiem, kuriem kārtība valstī nav izdevīga un kuriem ir vajadzīgas tikai demonstratīvi dekorējošas izpausmes savu antisociālo, antinacionālo un izteikti savtīgo interešu realizācijai. Krimināli oligarhiskās iekārtas, noziegumu brīvības likvidācija, politisko procesu deoligarhizācija nav iespējama bez loģiskā politiskā intelekta. Valsts

konstruktīvs politiskais modelis nav iespējams bez loģiskā politiskā intelekta. Tautas politiskajā apziņā ir jāvalda loģiski politiskajam intelektam.

Varas stūrakmeni

Obligāts varas stūrakmenis ir izlūkošana. Varai ir jāizmanto visi izlūkošanas veidi. Speciālisti fiksē izlūkošanas piecus veidus: 1) militārā izlūkošana, noskaidrojot pretinieku spēku potenciālu; 2) politiskā izlūkošana, noskaidrojot politisko noskaņojumu savā politiskajā spēkā un pretinieku politiskajā spēkā; 3) kulturoloģiskā izlūkošana, noskaidrojot kultūras/civilizācijas kodus; 4) kognitīvā izlūkošana, noskaidrojot stāvokli pasaulē – t.s. pasaules ainu; 5) metafiziskā izlūkošana, noskaidrojot dzīves enerģiju savā sabiedrībā un citās sabiedrībās. Tik tikko dotajā uzskaitījumā atsevišķos gadījumos (3. un 5.) ir mainīta terminoloģija. Tā šeit atšķiras no dažu speciālistu terminoloģijas izlūkošanas veidu apzīmēšanā, taču attiecīgā izlūkošanas veida būtība ir saglabāta. Tā, piemēram, 5.veidā netiek lietots jēdziens „metafizika”, kaut gan runa ir par metafiziskām izpausmēm, noskaidrojot dzīves enerģiju; teiksim, nākas zināt, kāda dzīves enerģija dominē sabiedrībā; respektīvi, vai sabiedrībā dominē velme 1) dzīvot kā civilizētā pasaulē jeb 2) dzīvot vispār; tātad dominē tikai elementāras eksistences griba bez īpaša komforta (civilizētības) prasības. Obligāts varas stūrakmenis ir noteikta intelektuāli organizatoriskā secība, bez kuras nav iespējama varas iegūšana un varas funkcionēšana. Secība no viszemākā līmeņa līdz visaugstākajam līmenim ir šāda: taktika < operatīvā darbība < stratēģija < doktrīna < koncepcija < „sapnis” jeb nacionālās prioritātes. Secību no visaugstākā līmeņa līdz viszemākajam līmenim savas valsts izveidošanā varētu šādi raksturot: tautas sapnis par savu valsti > savas valsts projekts > valsts izveidošanas politiskā nostādne (atbrīvošanās cīņas, revolūcija, apvērsums u.tml.) > plāns un darbības principi valsts izveidošanai > konkrētu militāro, revolucionāro u.c. spēku potenciāla apzināšana un vērtēšana > konkrēta darbība konkrētos apstākļos valsts izveidošanai (taktika).

Zemnieki un pilsēta

Pirmatnējais cilvēks atsevišķu sociālo filosofu ieskatā bija klejojošs dzīvnieks, zināms mikrokosms, kas nav saistīts ar noteiktu dzīves vietu un ir bez dzimtas, bailīgs un piesardzīgs, vienmēr tiecas sev kaut ko atraut no dabas. Pamatīgākas izmaiņas sākās tikai pēc zemkopības rašanās. Zemnieks necenšas aplaupīt dabu, bet gan cenšas izmainīt dabu. Zemnieka dvēsele saplūst ar dabas dvēseli. Naidīgā daba kļūst draugs un sabiedrotais. Zeme kļūst zeme-māte. Zemnieka viensēta ir grandiozs simbols pastāvīgai dzīves vietai, kā arī patstāvībai un privātīpašumam. Kas zemniekam ir viņa viensēta, tas kulturālam cilvēkam ir pilsēta. Kulturālam cilvēkam pilsēta ir kaut kas pretējs klejošanai. Pilsēta liecina par pastāvību un patstāvību. Turpretī civilizācijas (kultūras norieta laikmeta) cilvēkam pilsēta zaudē savu simboliku – piesaisti noteiktai dzīves vietai. Civilizācijas cilvēks ir intelektuālais klejotājs – bez dzimtas, garīgi brīvs un atkal tāpat kā vēsturiskajā pirmatnībā ir kļuvis mikrokosms – nepazīst pat savus kaimiņus. Frāze „*Ubi bene ibi patria*” (kur labi, tur dzimtene) ir pareiza pirms kultūras (pirmatnējās mežonības) periodā (tas ir ļoti mākslīgs pieņēmums, jo kultūra ir vienmēr, kamēr ir cilvēks, kultūra ir arī pirmatnējās mežonības stadijā) un pēckultūras periodā, kad kultūra degradējas civilizācijā (arī ļoti mākslīgs pieņēmums). Visas lielās kultūras ir pilsētu kultūras, kad cilvēks ir pilsētībūvniecības dzīvnieks. Vispasaules vēstures kritērijs ir pilsēta, pilsētnieki. Vispasaules vēsture ir pilsētnieka, pilsētas cilvēka vēsture. Pilsēta ir cilvēku masu dvēsele, kura reizē ir arī vienojoša dvēsele – atsevišķu māju vienotāja. Benediktiešu mūki apmetās uz dzīvi neapdzīvotā laukā, franciskāņi un dominikāņi

dzīvoja pilsētās. Pa īstam pirmie pilsētnieki bija jezuīti. Māksla, reliģija, zinātne, izglītība ir pilsētas garīgie elementi, sveši zemnieka dvēselei. Tas ir jāņem vērā, tipisku zemnieku (dzimtcilvēku) tautu analītikā, ja redzam, ka attiecīgajai tautai ir vienaldzīga attieksme un pat naidīga attieksme pret izglītību, mākslu, zinātņi, reliģiju, kulturoloģiju, kultūras jēdzienu vispār. Minētā attieksme nav aprobežotības, mietpilsonības, tumsonības izpausme, bet gan zemnieka (dzimtcilvēka) mentalitātes izpausme, kurai ir tūkstošgadīga ģenētiski determinētā bāze.

Subjekti

Zinātnē un filosofijā par subjektiem dēvē procesu autorus, virzītājus, kontrolētājus, vadītājus. Tā tas ir sociālajos procesos un praktiski cilvēku katrā darbībā, uzvedībā un komunikācijā. Analizējot procesus, vienmēr nākas pievērst uzmanību subjektiem, noskaidrojot viņu motīvus, mērķus, stratēģiskās ieceres utt. Pret subjektu rīcību tradicionāli izturās kā pret racionālu rīcību. Tāda ir vispārējā loģika no laika gala. Cilvēku darbība, uzvedība un komunikācija ir racionāli izsvērti procesi. Neloģiski būtu, ja tas tā nebūtu. Taču vēsture liecina, ka subjektu rīcība praktiski dažkārt var nebūt racionāla. Tas, kas vieniem nav racionāls, citiem liekas racionāls, un viņi savā rīcībā neskata nekā neracionāla. Tādā gadījumā saka, ka klasiskais racionālisms, klasiskais zinātniskums neder, jo procesos nav veselais saprāts. Veselā saprāta trūkumam var būt dažādi iemesli. Subjekti, redzot, ka viņus novēro, redzot, ka citi uzmanīgi seko viņu rīcībai, var pieļaut racionālas kļūdas un izdarīt neracionālus, proti, neprognozējamus, soļus. Citi tūlīt šos soļus klasificē kā neatbilstošus veselajam saprātam, kaut gan principā par saprātu nevajadzētu žēloties.

Vēsture

Populārs ir aicinājums mācīties no vēstures. Tas ir populārs, bet ne visai perspektīvs aicinājums. Vēsture neatkārtojas. Mācoties no vēstures, klusi tiek cerēts no jauna piedzīvot to pašu situāciju, kāda konstatējama vēsturē. Bet tā ir maldīga ilūzija. Vēsturē katra situācija ir unikāla situācija un naivi cerēt tikties ar tagadnes situācijas identiskumu pagātnes situācijai. Turklāt populārajam aicinājumam mācīties no vēstures ir bēdīgs rezultāts, ko parasti nezina vai neņem vērā, atkal un atkal aicinot mācīties no vēstures. Vēsture liecina, ka tautas un valdības nekad nav mācījušās no vēstures un visu darījušas atbilstoši savam prātam, atbilstoši savai gribai un attīstības pakāpei. Tā, piemēram, vēsturē vienmēr ir bijuši domātāji, kuri par cilvēciskās attīstības mērķi sludina cilvēciskumu, cilvēkmīlestību. Taču praktiski šis cilvēciskās attīstības mērķis tiek ignorēts. Tagadne neņem vērā šo vēsturisko aicinājumu pret cilvēka attīstību izturēties kā pret cilvēciskuma, cilvēkmīlestības veicināšanu. Herders minēto mērķi izsacīja vienā vārdā – *Humanitat*.

Zinātne

Mūsdienās ap zinātņi tāpat kā ap daudziem kultūras fenomeniem valda liela demagoģija un nepamatota retorika, nerunājot par galveno, būtiskāko, svarīgāko. Tas pilnā mērā attiecas uz zinātnes galvenās, būtiskākās, svarīgākās jēgas noklusēšanu vai izkropļošanu. Reti tiek fiksēta zinātnes fundamentālā misija, kura izpaužas divējādi. Pirmkārt, zinātnes misija kā armijas attīstības pamats. Otrkārt, zinātnes misija kā izglītības attīstības pamats. Vārdu sakot, zinātne savā visdziļākajā būtībā ir iesvētīta kalpot militārajai sfērai un izglītības sfērai, kas tā arī praktiski vienmēr ir noticis, bet reti atklāti izskaidrots. Zinātnes inovācijas vispirms ekspropriarē militāristi jeb politiskā vadība uztur zinātņi armijas vajadzībām. Kad attiecīgās inovācijas ir devalvējušās militārajā sfērā, tad tās var nonākt saimnieciskās darbības sfērā, modernizējot tās tehnoloģisko

arsenālu. XX gs. tādu piemēru netrūkst, tajā skaitā atceroties interneta un tā sociālo tīklu izdomāšanu militārajām vajadzībām. Taču jāņem ir vērā viens moments. Zinātnes misija kā armijas pamats nav vienādā mērā iespējama visās zemēs, bet tikai lielās un materiāli bagātās zemēs, kuras var uzturēt zinātnes fundamentālos pētījumus. Tas galvenokārt attiecas uz ģeopolitiski ambiciozām zemēm, kuras spēj pārvaldīt noteiktu teritoriju vienīgi pateicoties modernai armijai. Tādās zemēs armija ir valsts ģeopolitisko interešu garants, kā arī var būt valsts pastāvēšanas garants vispār. Tāpēc tādas zemes attīsta zinātņi, lai nodrošinātu sava valstiskuma pastāvēšanu. Mūsdienās attīsta atomieročus. Atomieroču esamība mūsdienās ir kļuvusi valsts suverenitātes garants. Toties zinātnes misija kā izglītības pamats principā var būt katras zemes augstākajā izglītībā. Katrai zemei ir pa spēkam augstāko izglītību sintezēt ar zinātniskajiem pētījumiem. Katrai zemei ir pa spēkam panākt augstākās izglītības kadru nodarbošanos ar zinātņi, kas labvēlīgi atsauksies uz izglītību. Loģika ir vienkārša: zinātniski piesātināta augstākā izglītība sagatavo labus skolotājus, labi skolotāji sagatavo labu jauno paaudzi. Var teikt – labu tautu vispār.

Islams

Islamā augstākā sociālā vērtība ir taisnīgums. Tātad – taisnīguma fundamentālisms. Nav iespējama atsacīšanās no taisnīguma fundamentālisma ekonomiskās efektivitātes vārdā. Islamam nav pieņemama Rietumu civilizācijā dominējošais hipertrofētais individuālisms, divkosīgā reliģiozitāte, sekulārā garīgā kultūra, morālā nestabilitāte. Islama civilizācija ir jauna civilizācija. Īpaši krasi tas izceļas salīdzinājumā ar Rietumu civilizāciju. Islama pasaulē 60% ir jaunāki par 30 gadiem. Ļoti svarīgs moments ir islama civilizācijas pārstāvju integrācijas trūkums Rietumu civilizācijā. Rietumos dzīvojošo musulmaņu otrā un trešā paaudze ir daudz reliģiozāka nekā pirmā paaudze – vectēvu paaudze. Otrā un trešā paaudze ir daudz naidīgāk noskaņota pret Rietumu civilizāciju nekā pirmā paaudze. Tas ir fakts, ko pašlaik noklusē Rietumos. Demogrāfiskā pāreja tātad neko labu nesola „baltajiem”. Sola ne tikai fizisko iznīcību, bet arī apdraudētību jaunākajām paaudzēm.

Etniskā identitāte

Rietumu civilizācijā pret etnisko identitāti izturas divējādi. Sastopamas divas diametrāli pretējas pozīcijas. Civilizācijas rietumu daļā (Rietumeiropā) etniskai identitātei (tautībai) uzmanību sāka pievērst tikai Jaunajos laikos. Bet tas neturpinājās ilgi, jo XX gs. sākās atsacīšanās no etniskās identitātes (tautības) publiskas fiksēšanas, kuras galvenā politiskā forma kļuva norma identifikācijas dokumentos (piem., pasē) nenorādīt tautību. Civilizācijas austrumu daļā (Austrumeiropā) XX gs. eksistēja plaša interese par etnisko identitāti, kas aizstāja reliģiskās identitātes autoritāti ateisma invāzijas gaisotnē. Pēc sociālisma sistēmas sabrukuma un šīs sistēmas neveiksmes radīt jaunu identitāti (padomju tautu) bijušajās padomju republikās sākās identitāšu „meklēšanas” bums. Rietumu civilizācijā ir trīs pieejas etniskajai identitātei no tās intelektuālās vērtības un sociālās vajadzības viedokļa. Viena pieeja etnisko identitāti neuzskata par zinātniskās izpētes cienīgu priekšmetu, jo etniskā identitāte pamatā attiecas uz ideoloģiju, masu apziņu, masu sabiedrisko domu, masu politiskās manipulācijas sfēru. Šīs pieejas pārstāvji uz etnisko identitāti lūkojas ar neslēptu neuzticību. Otra pieeja saskata iespēju zinātniski analizēt etnisko identitāti, jo tā atspoguļo sociālo realitāti un palīdz iegūt objektīvu informāciju par sabiedrību. Tādējādi pret etniskās identitātes analītiku nākas izturēties kā pret izziņas racionālu darbību. Tas nekas, ka etniskās identitātes konstruēšana ir emocionāli kognitīvs (izzinošs) process, cilvēkam fiksējot savu

piederību kādai etniskajai kopienai. Nav jāvairās no šī procesa, kaut gan šis process ir emocionāli vērtējošs process un to nosaka subjektīvi faktori. Etniskās identitātes konstruēšana ir viens no sociālās identifikācijas veidiem. Ja nāktos izvēlēties definīciju, tad tā varētu būt šāda: Etniskā identitāte ir subjektīva emocionāli kognitīva sevis pieskaitīšana kādai etniskajai kopienai, ņemot vērā tādus kritērijus kā vēsture, kultūra, tradīcijas, paražas, ideāli, jūtas, intereses, folklorā, valoda, dzīves teritorija, valstiskums. Trešā pieeja ir etniskās identitātes ideoloģiskā izmantošana, veidojot dažādas ideoloģiskās kompozīcijas, lai kāpinātu tautas pašapziņu un pašlepnumu, garīgi mobilizētu tautu valsts celtniecībai un valsts aizstāvēšanai pret ārējiem spēkiem, kuri tiecas sagraut tautas nacionālo ideju – tautas esamības jēgu. Ideoloģiskā darbība vēlas panākt konsensu par tautas identitātes noteiktu kompleksu, kas raksturo dotās tautas seju. Šo kompleksu var dēvēt par tautas mentālo kompleksu. Tā elementi var būt visdažādākie. Tautas mentālā kompleksa sastādīšana pamatā ir tautas sapņa jeb tautas mīta radīšana ar mitoloģiskiem tēliem un mitoloģiskiem sižetiem. Tāda rīcība ir tipiski ideoloģiska rīcība, ņemot vērā mītisko risinājumu stimulētās enerģijas milzīgās iespējas atbalsoties masu cilvēku darbībā un uzvedībā. Tautas sapnī jeb tautas mītā integrējas tautas priekšstati par sevi un savu nākotni. Tautas sapņa jeb tautas mīta enerģijai ir jābūt pietiekami spēcīgai, lai tauta nenolaistu rokas saskarsmē ar dzīves grūtībām un neatsacītos no saviem eksistenciālajiem (sociālajiem, politiskajiem, valstiskajiem, morālajiem, estētiskajiem, reliģiskajiem) ideāliem. Tautas mentālajā kompleksā (etniskajā identitātē) faktiski atspoguļojas tautas vērtējošā attieksme pret ārējo pasauli, kas reizē ir arī vērtējošā attieksme pašiem pret sevi – prasības un kritēriji sevis vērtējumos. Tā, piemēram, tauta var augstu vērtēt lietu un parādību būtības izpratnes mīlestību – velmi vienmēr domāšanā un darbībā pievērsties būtiskākajam. Tauta var augstu vērtēt patiesīgumu un taisnīgumu, zināšanu sistēmiskumu un brīvības fundamentālismu. Tauta var augstu vērtēt suverēnas personības ideālu, garīgumu, atklātību, līdzietību, satietību.

Lingvistiskais pagrieziena

XX gs. postmodernisms veica t.s. lingvistisko pagriezienu, radikāli izmainot valodas lomu un iespējas komunikācijā. Lingvistiskais pagrieziena deva kolosālus rezultātus sociuma zombēšanā. Postmodernisma masu grandiozie panākumi lielā mērā ir tā instrumenta „lingvistiskais pagrieziena” nopelns. Citādāk nemaz nevarēja būt: valoda izšķir visu, valoda formē apziņu. Kas ir šis veiksmīgais zombētājs vārdā „lingvistiskais pagrieziena”? Tradicionāli valodai ir reprezentatīvā funkcija; respektīvi, valoda iepazīstina ar jēgu, būtību, kas jau pastāv pirms valodas lietošanas un neatkarīgi no valodas. Valoda nerada neko pati, bet tikai reprezentē – pārstāv kaut ko tādu, kam ir noteikta jēga, būtība. Realizējot reprezentācijas funkciju, valoda atspoguļo reālo patiesību, reālo jēgu, būtību bez sava leksiskā pielikuma, papildinājuma, interpretācijas u.tml. Reprezentācijas laikā valoda ir neintrāla. Tā nedara neko tādu, kas radītu jaunu priekšstatu par attiecīgo objektu. Postmodernismā valodas reprezentatīvā funkcija tiek ignorēta un valoda sāk pati savu „spēli”. Šo „spēli” dirigē valodas lietotājs. Viņš nerekreantē objektu, bet to interpretē atbilstoši saviem priekšstatiem un atbilstoši „viedokļu plurālisma” garantētajām tiesībām. Tā rezultātā pazūd jēga, būtība un dominē indivīda apziņas nostādnes. Patiesība tiek nomainīta ar subjektīvu traktējumu. Sociuma apziņa tiek atradināta no objektīvās realitātes. Objektīvās realitātes vietā sociuma apziņā figurē subjektīvas interpretācijas. Tās ir dažādas, pretrunīgas. Saprota, aplamas, kroklas. Sociuma apziņā iestājas haoss. Tas ir lingvistiskā pagrieziņa zombēšanas galvenais panākums.

Priekšlikumi tautas vārdnīcai

Aizvadītajos gados (2004-2017.g.30.XI) sagatavotajos tekstos ir fiksēti sekojošie konceptuālie un terminoloģiskie priekšlikumi, kurus ar smaidu nosaucu par priekšlikumiem tautas vārdnīcai: 1) kulturoloģiskā paradigma, 2) masu fenomenu segmentācija, 3) kultūras determinisms, 4) krīzes neekonomiskie (kulturoloģiskie) faktori, 5) rases teorijas aktualitāte, 6) iracionālais kapitālisms, 7) subkulturācija, 8) vadāmā haosa poētika, 9) noziegumu brīvība, 10) ģeokrātiskais valstiskums, 11) gnozeoloģiskais ideāls, 12) politiskā orientācija, 13) kulturoloģiskā imunitāte, 14) zināšanas kā ideoloģijas saturs, 15) idiotijas plurālisms, 16) tolerances rehabilitātes funkcija, 17) Rietumu civilizācijas iekšējā sadursme, lūzums, Baltijas siena, 18) patiesība kā saprātīgo cilvēku identitātes pamats, 19) patiesīguma tabess, 20) tiesiskuma abioze, 21) stratēģiskā atbildība, 22) intelektuālā infrastruktūra, 23) nacionālā stratēģiskā elite, 24) planetārā stratēģiskā elite, 25) tautas pārvaldīšanas nepolitkorektā tehnoloģija, 26) tautas svētākās politiskās vērtības, 27) valsts abrogācija, 28) sociālais darvinisms kā jauna formāta genocīda metodoloģiskā platforma: nacionālā mēroga genocīds, 29) haosa pamatošana postcilvēku historiogrāfijā, 30) metafizikas pieprasījums, 31) psihiskā prosperitāte, 32) tautas madrigāls, 33) morālā filantrofija, 34) sociālās lietderības koeficients, 35) latviešu favorītisms, 36) demogrāfiskais pasaules karš, 37) demogrāfijas ekonomiskais verdikts, 38) labklājības anatomija, 39) ģeopolitiskais misionārs, 40) mākslas metafizika, 41) grēku habilitācija, 42) kognitīvā aprobežotība, 43) juvenālā banda, 44) juvenālais laikmets, 45) postmodernistiskā mentalitāte, 46) analītiskais infantilisms, 47) maniakālais finansiālisms, 48) valsts hibrīdapvērsums, 49) kognitīvā drosme, 50) mentālais agresors, 51) kriminālā mentalitāte, 52) alkātības loģistika, 53) hibrīdā mentalitāte, 54) patoloģiju socializācija, 55) tautas loģistika, 56) grēku subkultūra, 57) sociālā horeogrāfija, 58) intelektuālā gaume, 59) intelektuālā etnogrāfija, 60) ģeopolitiskais fundamentālisms, 61) zagšanas habilitācija, 62) intelektuālais laikabiedrs, 63) stulbuma ataraksija, 64) morālais garants, 65) postcilvēku sanācija, 66) kriminālā ģenialitāte, 67) transcendentālais šarlatānisms, 68) etniskais šarlatānisms, 69) intelektuālie bāreņi, 70) egoistiskais plurālisms, 71) intelektuālā ambiciozitāte, 72) eksistenciālais fundamentālisms, 73) postmodernisma fundamentālisms, 74) stihiskais genocīds, 75) terminoloģiskā tolerance, 76) epistolārā idiotija, 77) tahogēnā atsvešinātība, 78) tuvuma aberācija, 79) civilizācijas vārdnīca, 80) darba anihilizācija, 81) demokrātiskais ideālisms, 82) nacionālā kauna hierarhija, 83) vēsturiskais optimisms, 84) tautas/varas inteliģence, 85) tautas politiskā dvēsele, 86) kosmiskā konspiroloģija, 87) politiskais deģenerāts, 88) sociālā publicistika, 89) sarkanie parvēņi, 90) brīvības fundamentālisms, 91) kontagiozā debilitāte, 92) intelektuālais liriķis, 93) Ādama mantojums, 94) etniskais sadisms, 95) patogēnais tārps.

Filosofija un ideoloģija

Filosofijas un ideoloģijas savstarpējās attiecībās var saskatīt zināmas problēmas. Piemēram, iespējama šāda situācija: filosofs saka, ka filosofija ir ideoloģija, tāpēc filosofs sāk kritizēt ideoloģiju; proti, sāk kritizēt pats sevi, jo nupat apgalvoja, ka filosofija ir tas pats, kas ideoloģija. Situācija ir absurda, neloģiska, pat nesaprātīgi, jo filosofs nesaprot, ka uzbrūk pats sev. Taču situācija ir reāla – sastopama publikācijās filosofijas speciālos izdevumos. Tāpat ir sastopamas citas situācijas. Piemēram, filosofs var teikt, ka ne tikai filosofija, bet arī reliģija, morāle, tiesības kā sabiedriskās apziņas formas principā ir jāuzskata par ideoloģiju. Tātad ideoloģijas jēdziens tiek maksimāli paplašināts. Ja filosofiju vienādo ar ideoloģiju, tad filosofijai atņem tās unikālo statusu – misiju sniegt neordināras idejas. Filosofs ir filosofs tikai tad, ja viņš spēj izstrādāt kaut ko jaunu,

neparastu un nepierastu. Tomēr pret filosofiju kā jaunu ideju radītāju ir sastopami iebildumi. Franču XVIII gs. filosofi („apgaismotāji”) sacīja, ka filosofija nodarbojas ar idejām, bet katra ideja ir ideoloģiska pati par sevi. Faktiski līdz mūsdienām polemika par filosofijas un ideoloģijas attiecībām ir polemika starp franču „apgaismotājiem” un turpmāko gadsimtu filosofiem, kuri aizstāv filosofijas fundamentālo autonomiju. Filosofo var atsaukties uz sava laika politikas, ideoloģijas aktualitātēm. Taču filosofam neklājas būt ideoloģijas apkalpotājam. Filosofijas misija ir kultūrai dot jaunas idejas, jaunu jēgu, jaunu domas virzienu. Filosofo devums var būt utilitāri noderīgs valdošajai elitei, ja tā ir tik gudra, ka ieklausās un ņem vērā filosofijas refleksijas. Ideoloģija atšķirībā no filosofijas vienmēr ir organiski vienota ar konjunktūristiskām, politiskās varas valdīšanas vajadzībām, prasībām, pasūtījumiem. Ideoloģija vienmēr ir nomērķēta uz garīgo varu, balstoties uz iebiedēšanu, zombēšanu, šausmīgām prognozēm. Ideoloģija tiecas koriģēt noteiktā virzienā cilvēku mentālo sfēru, pieredzi, attieksmi. Ideoloģija tiecas izskaust cilvēku mentālās sfēras dažādību un vienveidot cilvēku mentālo sfēru saskaņā ar noteiktām sociālām teorijām un sociuma pārvaldīšanas politiskajām koncepcijām. Ideoloģijai ir jābūt masveidīgai. Filosofijai nepiemīt masovizācijas potenciāls. Ideoloģija ir sociālo zināšanu joma. Franču „apgaismotāji” sevi uzskatīja par filosofiem. Viņiem interesēja, kā filosofiskās idejas ietekmē sabiedrības morāli, sabiedrības politisko apziņu. Viņi politiku saistīja ar morāli. Politikas funkcijas tika attiecinātas uz mērķi ietekmēt sabiedrības morāli ar noteiktām idejām. Šo procesu viens no franču filosofiem 1796.gadā nosauca par ideoloģiju, tādējādi pirmo reizi ieviešot šo slaveno jēdzienu eiropiešu garīgajā pasaulē. Franču filosofi XVIII gs. pret ideoloģiju izturējās kā pret zinātni par idejām un reizē filosofisku disciplīnu, kas pēta ideju ģenēzi un ideju funkcionēšanu. Franču filosofi nebaidījās savu darbību uzskatīt par ideoloģisko darbību. Viņi nebija tik „samaitāti”, lai baidītos no ideoloģijas kā politiskās varas kalpones, kuras vienīgā misija ir ideoloģiski vervēt tautas masas. Mūsdienās filosofi nevēlas sevi vienādot ar ideoloģiju pamatā tāpēc, ka ideoloģijai ir slikta reputācija, kas izveidojās XX gs.

OCEAN

Rietumos tiek piedāvāta jauna cilvēku stratifikācijas sistēma. Tā balstās uz 5 īpašībām: 1) *Openness to experience* – atvērtība pieredzei, piedzīvojumiem; 2) *Conscientiousness* – apzinīgums; 3) *Extraversion* – ekstraversija (palielināta sociālā aktivitāte, netiecas pēc analīzes, pašanalīzes); 4) *Agreeableness* – izpatīkamība (?); 5) *Neuroticism* – neirotisms (pastiprināts nemiers). Tās ir īpašības, kuras var dominēt atsevišķos mūsdienu indivīdos. Kā redzams, priekšroka tiek dota sociālajā komunikācijā noderīgām īpašībām, cilvēka piemērotībai garīgi komfortablai dzīvei sabiedrībā.

Iemesli

Elites degradācija ir vēsturiski apstiprinājusies neskaitāmas reizes, izraisot dažāda veida krīzes, katastrofas, pagrimumu, bojāeju. Elites degradācijas dēļ bojā ir gājušas tautas, valstis, impērijas, civilizācijas. Tas viss ir labi zināms. Vienīgi nav labi zināma atbilde uz jautājumu – kāpēc elite degradējas? Viens no izskaidrojumiem ir saistīts ar elites ģenēzes un turpmākās virzības eksistenciālajiem apstākļiem. Elites pirmā paaudze uzauga sūros dzīves apstākļos. Izglītība tika iegūta reizē ar elementāru smagu darbu eksistences nodrošināšanai. Elites otrā paaudze jau uzauga un veidojās siltumnīcas apstākļos, kad izglītība tika iegūta bez paralēlām rūpēm par eksistences līdzekļiem. Tos sagādāja vecāki. Siltumnīcas apstākļi veicināja degradāciju – intelektuāli un

morāli piezemētu attieksmi pret dzīvi un tās procesiem. Par elites degradācijas iemeslu vēl var uzskatīt t.s. negatīvo atlasī. Tiesa, šajā gadījumā nav runa par īstas elites lomu, bet gan par pseidoelites lomu. Elitē var iepīties ne visai atbilstoši indivīdi, kuru garīgais potenciāls nav adekvāts elites kvalitātei. Taču šiem indivīdiem ir radusies iespēja iekļūt elitē un darboties kā elites pārstāvjiem. Tādā gadījumā sākas negatīvā atlase. Tās pamatā ir sekojošais. Ja elitāri neadekvātais indivīds iegūst varu, tad viņš savus padotos izvēlas saskaņā ar negatīvās atlases principu: īsti līderi jeb 1.līmeņa līderi izvēlas tikai sev līdzīgos 1.līmeņa elites pārstāvjus; 2.līmeņa līderi izvēlas tikai 3.līmeņa elites pārstāvjus; 3.līmeņa līderi izvēlas tikai 4.līmeņa pārstāvjus. Tāda pieeja jeb negatīvā atlase strauji veicina elites degradāciju. Elites degradāciju var veicināt un ievērojami paātrināt elites degradācijas nonākšana līdz kritiskai robežai, kardināli izmainoties vērtību orientācijai. Piemēram, ja prioritāte kļūst nevis cilvēka elitārais intelektuālais un morālais resurss, bet gan viņa amats un bagātība, tad elites degradācija iegūst milzīgu paātrinājumu un beigu beigās elites apzīmējumā vairs neiederas jēdziens „elite”.

Pamatzināšanas

Globālo sociālo procesu analītika mūsdienās nav iespējama bez pamatzināšanām psihiatrijā – zināšanām par garīgajiem traucējumiem, kuri nelabvēlīgi skar psihi. Tāpēc var teikt, ka globālo sociālo procesu analītika nav iespējama bez starpdisciplināras pieejas un bez starpdisciplināri daudzpusīgām zināšanām. To nosaka sociuma garīgais stāvoklis un tajā izplatītās mentālās patoloģijas. Patiesībā nosaka patoloģiju masveidīgums. Mentālas patoloģijas ir bijušas vienmēr. Taču vienmēr nav bijusi mentālo patoloģiju masveidība, ar ko tagad nākas sastapties eiropēdu populācijas izglītajos slāņos. Iemeslu tam daudz. Būtisks iemesls mentālām patoloģijām ir šodienas informācijas sfēra. Aizvadītajos dažos gadu desmitos tā ir radikāli izmainījies. Tajā skaitā izmainījies kvantitatīvi. Tam nevar būt labas sekas; jo lielāks informācijas avotu skaits, jo mazāka informācijas ticamība un informācijas reputācija. Sabrūk informācijas hierarhija, zūd informācijas autoritātes. Un tas var nelabvēlīgi atsaukties uz cilvēkiem. Cilvēkos sāk degradēties attieksme pret ārējo pasauli, mazinās tās izpratnes spējas, mazinās spēja saprātīgi, loģiski pamatoti reaģēt uz īstenības izpausmēm, zūd prasme un vēlēšanās rīkoties atbilstoši veselajam saprātam; cilvēku organizētie dzīves procesi sāk virzīties pa vieglāko ceļu, kas neprasa intelektuālo piepūli. Saprota, tā visa rezultātā cilvēku darbība, uzvedība un komunikācija iegūst psihiski neadekvātu auru; nākas šo auru vērtēt ar debilitātes jēdzienu. Debilitāte no medicīnas parādības izvēršas sociālā parādībā. Saruna par šodienas sociumu nav iespējama bez debilitātes jēdziena. Vispār debilitāte ir cilvēka garīgās neveselības pati vājākā forma. Debilitāti Rietumu civilizācijā sāka zinātniski apzināt tikai XIX gs. beigās. Pirmais bija franču psihiatrs Ž.-Ž.-V.Manjans (*Valentin Magnan*). Pēc debilitātes seko garīgā neveselība, kuras pārstāvjus sauc par imbeciliem. Tie ir indivīdi ar smagu psihisko atpalicību – plānprātības vidējo pakāpi. Vissmagākā forma ir idiotija. Idioti ir garīgi visslimākie. Pārnēstā nozīmē viņus sadzīvē dēvē par muļķiem, nejēgām. Debilitātes jēdziens tagad ir sociālā diskursa jēdziens. Bez šī jēdziena nav izskaidrojama šodienas politiku rīcība; debilitātes jēdzienu nākas lietot birokrātijas darbības vērtējumos; zinātnes degradācijas apstākļos debilitātes jēdziens iederas akadēmisko aprindu šarlatānisko risinājumu kritikā. Debilitātes izpausmes speciālajā literatūrā ir detalizēti uzskaitītas. Galvenās ir šādas izpausmes: spēja uztvert tikai lietu un parādību ārējo pusi, nespējot uztvert būtību, galveno; domāšanas zema produktivitāte; viegli var ietekmēt, vadīt; ātri pārņemt citu cilvēku uzskatus, viedokli; nav savi spriedumi; mīl pamācīt citus un enerģiski runāt par to, ko faktiski pats nesaprot; netiecas pēc patiesības, tic citu cilvēku deklarētajai patiesībai; mīl slavināt sava prāta spējas.

Metafizika

Lūk, kā Kants raksturo metafizikas būtību, kas reizē ir raksturojums cilvēka nespējai atbildēt uz pašiem svarīgākajiem jautājumiem (par savu izcelsmi, par pasaules izcelsmi, šodien – par demogrāfiskās pārejas izcelsmi): „На долю человеческого разума в одном из видов его познания выпала странная судьба: его осаждают вопросы, от которых он не может уклониться, так как они навязаны ему его собственной природой; но в то же время он не может ответить на них, так как они превосходят все его возможности. В такое затруднение разум попадает не по своей вине. Он начинает с основоположений, применение которых в опыте неизбежно и в то же время в достаточной мере подтверждается опытом. Опираясь на них, он поднимается (в соответствии со своей природой) все выше, к условиям все более отдалённым. Но так как он замечает, что на этом этапе его дело должно всегда оставаться незавершённым, потому что вопросы никогда не прекращаются, то он вынужден прибегнуть к основоположениям, которые выходят за пределы всякого возможного опыта и тем не менее кажутся столь несомненными, что даже обыденный человеческий разум соглашается с ними. Однако вследствие этого разум погружается во мрак и впадает в противоречия, которые, правда, могут привести его к заключению, что где-то в основе лежат скрытые ошибки, но обнаружить их он не в состоянии, так как основоположения, которыми он пользуется, выходят за пределы всякого опыта и в силу этого не признают уже критериев опыта. Поле битвы этих бесконечных споров называется метафизикой”.

Dažas refleksijas

- Kas varētu būt intelektuālais lirīkis, ar stingru prātu prātojot liriskas tēmas un tādējādi vistiešāk paužot emocionālo attieksmi? Vieglāk pateikt, kas nevarētu būt. Piemēram, nevarētu būt valstsvīrs, diplomāts. Iespējami citi darbības veidi, kurus jāveic ar stingru prātu, bet bez savas emocionālās attieksmes.
- Ko var saukt par humāno mietpilsonību? Tātad kaut ko tādu, kurā apvienojas cilvēkmīlestība, rūpes par cilvēka labklājību, cieņa pret cilvēku (humānisms) un pašapmierinātība, šauri uzskati, liekulība (mietpilsonība). Pirmais, kas nāk prātā, ir slavenais politkorektums. Tajā ietilpst gan humānisms, gan liekulība – dubultie standarti, bez kuriem politkorektums praktiski neeksistē.
- Vēstures uztveres dialektika: kas ir svarīgāk – šodienas reālijas, kuras stimulē atgriezties pagātnē jeb pagātnes mācība šodienai? It kā retorisks jautājums. It kā pats par sevi būtu saprotams, ka svarīgākais ir pagātnes mācība šodienai. Diemžēl tas nav retorisks jautājums. Šodienas dzīves tendences var aicināt atgriezties pagātnē – praktiski tagadni iekārtojot atbilstoši pagātnes dzīves modelim. Teiksim, demogrāfiskā ziņā, kad „baltie” dzemdēja bērnus un nedzīvoja ar izmirstošas populācijas drausmīgo mentalitāti.
- Daži politekonomisti uzskata, ka valsts galvenais uzdevums ir nodrošināt garantētā minimuma reputāciju. Pavalstniekiem ir jāzina, kas viņiem tiek garantēts jebkurā situācijā. Teiksim, padomju valstī visi zināja šo minimumu, kurā ietilpa bezmaksas izglītības garantēšana, bezmaksas medicīnas garantēšana, darba garantēšana, mājokļa garantēšana.
- Tauta var būt varena vienīgi tad, ja tai ir laba inteliģence un tauta ciena savu inteliģenci.
- Zināšanas ir galvenais ceļš uz personības brīvību. Sena atziņa.

· Saka, ka cilvēka esamībā visu izšķir divas pretrunīgas, viena otru slāpējošas cilvēka īpašības: 1) egocentrisms (iedoma, ka ir dzīvo radību augstākais sasniegums un dabas karalis); 2) pasaules izpratnes ierobežotība (nespēja atbildēt uz jautājumiem par pasaules izcelsmi un savu izcelsmi).

Slodze

Lai cilvēks būtu cilvēks, bet nevis himēra, monstrs, cilvēkam nākas nepārtraukti noslogot savu apziņu; apziņai nākas nepārtraukti strādāt, nepārtraukti nākas izvēlēties noteiktu slodzi apziņai. Tā uzskata speciālisti, filosofi, cilvēki ar augsti attīstītu pašanalīzi, secinot par slodzes vitālo lomu viņu garīgajā veselībā. Slodzes veids var būt tieksme dzīves raibajā un haotiskajā materiālā atlasīt galveno, svarīgāko, vajadzīgāko, nozīmīgāko. Tāda veida slodze dzīves materiālu cilvēka apziņā sakārto pozitīvā un konstruktīvā mentālajā hierarhijā, cilvēkam būtiski palīdzot eksistēt dzīves īstenībā. Dzīves materiāla sakārtošana un mentālās hierarhijas veidošana cilvēkā notiek izglītības ieguves laikā, tādos procesos kā domāšana, analīze, lasīšana, pasākumu apmeklēšana. Tas viss palīdz cilvēkam atmest nerelevanto, palīdz uztvert tendences un palīdz secināt likumsakarības. Cilvēka apziņa ir noslogota un saglabā noteiktu „formu”, kā saka sportisti. Taču cilvēka mentālā līmeņa saglabāšanu vai nesaglabāšanu var ietekmēt valdošā ideoloģija. Padomju ideoloģija, piemēram, nepārtraukti aicināja cilvēkus būt garīgi aktīviem, domājošiem, radošiem. Padomju ideoloģija aicināja uz dzīvi lūkoties ar saprāta acīm, censties dzīvē saskatīt vērtīgāko, paliekošāko, noderīgāko. Padomju ideoloģijai bija sava vērtību sistēma, savi uzskati par pasauli, sabiedrību, cilvēku. Centrā bija materiālistiskais pasaules uzskats un marksistiskā orientācija. Bet tas neizslēdza tik tikko minēto padomju ideoloģijas pozitīvo pieeju cilvēka mentālā līmeņa attīstībai. Padomju ideoloģija rūpējās par cilvēka mentālā līmeņa stāvokli. Padomju ideoloģijai nebija pieņemams pasīvs, apātisks, vienaldzīgs cilvēka apziņas stāvoklis. Par cilvēka mentālā līmeņa stāvokli interesējas arī neoliberālisma un postmodernisma ideoloģija. Tai ir noteikts priekšstats, kādam ir jābūt cilvēka apziņas stāvoklim. Tas ir pretējs padomju ideoloģijas pieejai cilvēka apziņai. Sprototams, neoliberālisma un postmodernisma ideoloģija tieši un atklāti neaicina cilvēkus pārstāt noslogot apziņu. Tik zemā līmenī vēl nav nolaidusies neoliberālisma un postmodernisma ideoloģija. Tā rīkojas viltīgi: sludina ideoloģijas atmiršanu un nevajadzību. Dažas postpadomju zemes to ir ļoti neapdomīgi ņēmušas vērā un pat konstitūcijā pasludinājušas valsts atsacīšanos no ideoloģijas. Neoliberālisma un postmodernisma ideoloģija Rietumu civilizācijā līdz XXI gs. sākumam ir panākusi ļoti daudz cilvēka apziņas transformēšanu; praktiski, iemidzināšanu, dezaktivizēšanu, degradācijā, deģenerācijā. Neoliberālisma un postmodernisma ideoloģijas galvenie mehānismi ir tādi dekonstruktīvi, graužoši koncepti kā viedokļu plurālisms, vērtību relatīvisms, patiesības neesamība. Praktiski šie graužošie koncepti panāk kardināli pretēju viedokļu izplatību publiskajā telpā, likvidē kognitīvās paradigmas, īstenības sistēmisku, hierarhiu un tā vietā ievieš un nostiprina haosu. Tā rezultātā cilvēks nogurst veidot savā apziņā vērtību vertikāli, hierarhiu, fiksēt galveno, svarīgāko, vajadzīgāko. Cilvēks sāk pakļauties fragmentārisma haosam, bet galvenais – zaudē apziņas mentālo aktivitāti un pārstāj noslogot apziņu. Tas noved pie sociuma šizofrenizācijas, debilizācijas. Pazemināts mentālais līmenis tiek konstatēts politiskajā elitē, inteliģencē, kura projecē savas pazeminātās apziņas stāvokli uz tautas masām, kuras arī, atklāti sakot, sāk jukt prātā. Sociumā sāk izpausties idiotiski risinājumi; sociuma darbība, uzvedība, komunikācija zaudē stabilitāti, konstruktivitāti, jēgu vispār. Ja cilvēku apziņas līmenis ir pazeminājies līdz kritiskai robežai, tad sociālajās norisēs uzpeld monstri, šarlatāni, postcilvēki, idioti, himēras. Cilvēku apziņa (gars) ir aizmigusi letargiskā miegā, bet dvēsele vēl ir nomodā un prasa izklaidi, baudas, intrigas, sekas un perversas izpriecas. Sociumā nostiprinās vienaldzība pret

dzīves augstām idejām, dzīves jēgu, dzīves vērtībām. Sastopama ideālu un vērtību izsmiešana, ņirgāšanās par patiesības nepieciešamību. Ekonomikas modelī sāk dominēt spekulāciju stimulēšana, cilvēkos izpaužas psiholoģiskā un fiziskā patoloģija. Sāk figurēt tāds šausmīgs „koncepts” kā starpdzimumu cilvēks, par ko pirmo reizi cilvēci iepriecināja eiropieši 2017.gadā.

Dažas refleksijas

- Katram cilvēkam ir sava optika. Tā atbilst viņa ideāliem un viņa cilvēciskajam tipam. Stils – tas ir cilvēks. Raiņa stils – tas ir Rainis.
- Par garīgi vistuvāko parasti klusē. Parasti nemin tos, no kuriem visvairāk mācās. Tāpēc ir ļoti grūti un pat neiespējami izsekot kādas personības idejiskajai virzībai, jo šī personība klusē par tiem, no kuriem ir pārņēmusi idejas un kuru idejas ir bijis iedvesmas avots savām idejām. Principā tas ir savdabīgs noklusēšanas process.
- Neoliberālismā slavenā tirgus fetišizēšana ir baskāju ikdiena tirgus mušu pasaulē, veicinot alogiskumu un iracionalitāti.
- Vārdi „brīvība” un „sirdsapziņa” var nonākt jocīgā situācijā. Piemēram, „brīvība” var būt cēlāks vārds par vārdu „sirdsapziņa”. „Perestroikai” izdevās ar vārdu „brīvība” aizbāzt mutes inteliģencei – nobīdīt malā inteliģences sirdsapziņu.
- Tiek tradicionāli uzskatīts, ka politiskajai varai atbildības sajūta ir imanenta – iekšēji piemītoša. Katrs politiķis intuitīvi apzinās savu atbildību tautas, vēlētāju priekšā. Valstiskuma novitāte „krimināli oligarhiskais valstiskums” radikāli koriģē šo uzskatu, jo šajā valstiskumā neeksistē politiskā vara tās klasiskajā izpratnē. Eksistē politiskās varas simulakrs. Reāli eksistē kriminālo indivīdu vara, – tādai varai atbildības sajūta nevar būt imanenta, jo kriminālā vara nebalstās uz morālajiem imperatīviem, bet balstās uz kriminalitātes „imperatīviem”.

Refleksijas par instinktiem

- Mūsdienās aktuāla ir kulturoloģiskā psihoanalīze, psiholoģija, neurofizioloģija. To nosaka destruktīvās izmaiņas cilvēku evolūcijā, kas uzskatāmi atspoguļojas cilvēku neadekvātajā darbībā, uzvedībā un komunikācijā. Ja pirmās divas zinātniskās disciplīnas analizē dvēseli un garu, tad trešā disciplīna analizē nervu sistēmu. Ja neurofizioloģija u.c. zinātnes, piemēram, noliedz hipotēzi, ka cilvēkā spontāns agresivitātes instinkts ir no dzimšanas, tad kulturoloģiskā psihoanalīze un psiholoģija (sociālā psiholoģija) varētu izskaidrot vides lomu agresivitātes izpausmēs, kurām mūsdienās ir liela daudzveidība, sākot ar instinktīvu agresīvu tumsonisku izdarību un beidzot ar apzināti izplānotu un pat kolektīvi veiktu agresivitāti pret līdzcilvēkiem (viņu firmu, biznesu, nodarbošanos utt., kā arī pret valsti, sabiedrību).
- Neironu loma instinktīvā uzvedībā nav izpētāma, jo smadzenes funkcionē kā sistēma; tāpēc nav izdalāmi (reducējami) neironi, kuri par kaut ko konkrētu atbild relatīvi patstāvīgi un izolēti no pārējiem neironiem.
- Smadzenes, pieņemot lēmumu, balstās arī uz apkārtējās vides novērtējumu, un ne tikai akli izpilda komandu.
- Instinkts ir bioloģiskā kategorija; kaislības ir rakstura kategorija – biosociālā kategorija, vēsturiski, sociāli, kulturoloģiski determinēta kategorija. Toties šai biosociālajai kategorijai ir tāds pats spēks un tāda pati vara kā instinktam – bioloģiskajai kategorijai.
- Cilvēkiem ir vajadzīgs dzīves dramatisms; cilvēkiem piemīt dzīves dramatisēšanas noslieksme; ja cilvēki dramatismu neatrod dzīves saturā un formās, tad viņi paši rada kaut kādu dramatismu –

sabrukuma, degradācijas, destruktivizācijas, deģenerācijas, norieta dramatismu; Rietumu cilvēkiem dramatisma alkas ir spilgti izteiktas. Rodams izskaidrojums ļoti populārajai nihilisma tendencei Rietumu kultūras un civilizācijas vērtējumos. Nihilisti nebija tikai Nīče, Špenglers.

□ Instinktiem ir motivējošs spēks; cilvēks tiecas dzīvot gan fizioloģiski (ķermeniski), gan garīgi; tāpēc ir instinkti un ir kaislības; instinkti vairāk attiecas uz fizioloģisko sfēru, kaislības – garīgo sfēru.

□ Pašanalīze ir ne tikai intelektuāls (prāta) process, bet arī dvēseles (sirds) process – vēlme emocionāli ietiekties sevī.

Biheiviorisms

Kā zināms, biheiviorisms (turpmāk – BH) ir psiholoģijas relatīvi patstāvīgs virziens. BH par izpētes objektu neuzskata apziņu, bet gan apziņas ārējos karekļus un apziņas reakciju uz ārējiem karekļiem. Citiem vārdiem sakot, BH ir uzvedības zinātne, zinātne par uzvedību, izturēšanos. BH zinātniskā biogrāfija sākas XX gs. pirmajos gadu desmitos ASV. BH ir amerikāņu intelekta produkts. Par BH pamatlicēju kļuva amerikāņu psihologs *John Broadus Watson* (1878 — 1958). 1913.gada 24. februārī Ņujorkā viņš nolasīja lekciju „Psiholoģija biheiviorista skatījumā”. Lekcija ļoti iepatikās amerikāņiem. 1914.gadā iznāca Vatsona darbs „*Behaviour. Introduction to Comparative Psychology*”. Autora pamatatziņa bija tā, ka psiholoģijas objekts ir cilvēka uzvedība. Tādu pieeju var dēvēt par loģisko pozitīvismu; viss subjektīvais (arī domāšana) netiek ņemts vērā. BH neinteresē instinkti, kaislības, afekti. Interesē vienīgi uzvedības tipi un uzvedības sociālie stimuli. BH diktatūra psiholoģijā (ne tikai) sākas XX gs. 20. gados, psiholoģijai atņemot iespēju pētīt instiktus, kaislības, emocijas. No cilvēka tika mākslīgi atdalīta „uzvedība”; psiholoģija kā zinātne par garu, prātu un dvēseli pārvērtās zinātnē par manipulēšanu ar uzvedību. BH zinātniskā attīstība kulmināciju sasniedza amerikāņu psihologa, izgudrotāja un rakstnieka *Burrhus Frederic Skinner* (1904 — 1990) darbībā. Daudzi psihologi pret BH un tā „skinerisko” interpretāciju izturas ļoti kritiski. XXI gs. sākumā šī kritika ir kļuvusi vēl aktuālāka sakarā ar Rietumu civilizācijas norietu, degradācijas tendencēm. BH var uzlūkot kā industriālisma gara apkalpotāju. BH ir nodeva laikmeta vispārējam garam, sava veida zinātnes adaptācija destruktīvismā, pat kļūstot par destruktīvisma satelītu zinātnē. BH, Skinera aicinājums pētīt mehānismus, kuri stimulē uzvedību, paver ceļu sociālajai inženierijai un manipulācijām ar cilvēku uzvedību. Ja zina cilvēku uzvedības stimulēšanas mehānismus, tad cilvēki nonāk attiecīgā spēka (politiskā, ekonomiskā) varā. Cilvēki jau tāpat ir atkarīgi no ārējās vides: sabiedriskās domas, ideoloģijas, izglītības, garīgās kultūras, reliģijas, politiskajām, ekonomiskajām nostādnēm. BH, „skinerisms” vēl speciāli sakāpina šo atkarību; atkarībai tiek piedots mērķtiecīgs virziens. Taču BH, „skinerisma” popularitāti veicina arī cilvēku daba. Cilvēki vairās no garīguma, pašanalīzes, emocionalitātes, psihiskās metafizikas. Tāpēc cilvēki dod priekšroku BH, „skinerismam”, kas priekšroku dod racionālajam, empīriskajam, konkrētai pieredzei. Cilvēki baidās un izvairās no instinktīvisma, kā centrā ir neapzinātas tieksmes. BH ir pretstats instinktīvismam. BH cilvēka uzvedību nosaka skaidri apzināti konkrēti stimuli. Instinktīvismā uzvedības īstie zemapziņas motīvi ir slēpti un nav redzami eksperimentos. Tas atbaida cilvēkus. BH, „skinerisms” sniedz liberāli optimistisku skatījumu uz dzīvo. „Skinerisms” ir neierobežota optimisma ideoloģija buržuāzijai, mūsdienu neoliberālismam. Buržuāzija uz cilvēku vienmēr ir tikai lūkojusies kā uz sociālo atvasinājumu, bet nevis arī kā uz iedzimtu atvasinājumu. Viduslaikos, feodālismā cilvēks tika uzskatīts kā dabas atvasinājums, dabas produkts, dabas organiska sastāvdaļa. Cilvēkā visu nosaka viņa raksturs, bet nevis sociālā vide. „Skinerismā” cilvēkiem tiek iestāstīts un viņi tam tic, ka var izveidot labu sociālo iekārtu, valsti,

sabiedrību. Skiners propagandēja pārliecību, ka piemērošanās vispārējās uzvedības normām ir laba un vajadzīga lieta. Ne velti „skinerisms” tiek dēvēts par oportūnisma psiholoģiju, sevi pasniedzot kā zinātnisko humānismu, kaut gan faktiski ir antihumāna teorija. „Skinerisma” ieskatā cilvēka uzvedības slavēšana ir īpašs manipulācijas mehānisms – efektīvs pozitīvs stimulants, panākot vēlamu cilvēku uzvedību. Skinneram neinteresēja uzvedības mērķis, bet interesēja tikai „zinātnes” kompetence izmainīt uzvedību. Mērķi nosaka ideologi, politiķi, valdnieki. Turklāt „skinerieši” necenšas izprast un novērtēt uzvedības slēptos (neverbālos) motīvus sociālajos procesos. Uzmanība tiek pievērsta verbālajiem motīviem; proti, demagoģijai, ideoloģijai, kas parasti slēpj īstos motīvus; tātad vēlamās uzvedības mērķi. „Skinerisms” veicina egoisma un pašlabuma prioritāti: jāuzvedas tā, lai būtu pašam kaut kāds labums no savas uzvedības. Zinātniskajām teorijām vienmēr ir sociāls un politisks zemteksts, konteksts, ideoloģisks mērķis. Humanitārās zinātnes un sociālās zinātnes, šajā gadījumā psiholoģija, bez tā neiztiek. Tik tikko minētais mērķis BH, „skinerismā” ir ļoti izteikts. Kapitālisma sākuma stadijā zinātniskā, sociāli politiskā, buržuāziski ideoloģiskā doma balstījās uz instinktīvismu: cilvēku dzīves attīstība (evolūcija) kā konkurences cīņa, atbilstoši darvinisma mācībai. Kapitālisms nevairījās no konkurences un konkurences cīņas nežēlastības. Mūsdienu kapitālisms vairs neakcentē konkurences cīņas svētību, neizbēgamību, funkcionālo efektivitāti. Mūsdienu kapitālisms vēlas nevis konkurenci, bet kooperāciju transnacionālā līmenī. Mūsdienu kapitālismam nav vajadzīga konkurence, bet vajadzīga ir kooperēšanās. Kapitālismā ir izmainījušās kundzības metodes. XIX gs. tika proponēta transcendentāla pakļautība Dievam, karalim, zemes baroniem, novada kungiem. Kundzībai bija metafiziski visaptverošs spēks. Par kundzības subjektiem neklājās diskutēt. Bija jābūt bezierunu pakļautībai. XIX gs. kapitālismam bija vajadzīgi cilvēki, kuros visu nosaka bailes, bijība pret kungu, karali, Dievu. XX gs. kapitālismam vairs nav vajadzīgi bailīgi un bijīgi cilvēki. XX gs. kapitālismam un arī XXI gs. transnacionāli kooperētajam (integrētajam) kapitālismam ir vajadzīgi paklausīgi, elastīgi, viegli apmācāmi, viegli ietekmējami, viegli idejiski vadāmi, idejiski nepatstāvīgi cilvēki. Ja XIX gs. kapitālismā nākotnes mērķis bija privātās iniciatīvas maksimizācija, katram pašam būt sava likteņa noteicējam, tad mūsdienu kapitālisma mērķis ir neierobežota peļņa un neierobežota patērēšana. Cilvēku uzvedība tiek manipulatīvi orientēta neierobežotai patērēšanai un neierobežotas peļņas attaisnošanai.

Ideoloģijas ABC

Ideoloģijai tāpat kā jebkurai speciāli veidotai konstrukcijai nākas ņemt vērā noteiktas „ābece” prasības. Ideoloģijas ABC ir jāievēro, ja ideoloģija ir adresēta tautas masām, vēloties, piemēram, valsts sociumu mobilizēt konkrētu politisko, sociālo, morāli tikumisko, estētisko, ekonomisko mērķu sasniegšanai. Ideoloģijas ABC ietilpst vairāki „burti”. Pirmais „burts” ir prasība ideoloģijas pamatā cementēt tautai būtiskus arhetipiskos stereotipus. Kas ir tautas arhetipiskie stereotipi? Tie ir tautas priekšstati par savu identitāti, savu būtību, savu metafizisko specifiku no vēsturiskajiem pirmsākumiem līdz tagadnei, kā arī turpinoties nākotnē. Piemēram, ebreju tautai arhetipisks stereotips ir uzskats par ebreju tautas izredzētību cilvēces mērogā; vācu tautā arhetipisks stereotips ir uzskats par „teitoņu garu”; amerikāņu politiskā elite savai nācijai cenšas iezombēt priekšstatu par amerikāņu būtību glābt un pārvaldīt cilvēci (Zemes civilizācijas imperiālismu); krievu tautā arhetipisks stereotips ir taisnīgums kā kategoriskais imperatīvs. Veidojot latviešu tautai adresētu ideoloģiju, nepieciešams ņemt vērā latviešu arhetipiskos stereotipus. Aktuāls ir jautājums, kādi ir latviešu arhetipiskie stereotipi. Jautājuma aktualitāti nosaka latviešu sociālās, morāli tikumiskās, politiskās apziņas odiozais raksturs, par ko nākas pārliecināties no XX gs. beigām, kad vairs nevar

būt runas par tādiem arhetipiskiem stereotipiem kā brīvība, suverenitāte, neatkarība, tiesiskums, taisnīgums, godīgums, garīgums. Ideoloģijas ABC katrā ziņā ietilpst prasība skaidri un visiem saprotami formulēt stratēģiskos uzdevumus tautai, valstij, valsts nācijai, atsevišķām sociālajām kārtām. Ideoloģijas ABC ietilpst arī prasība ideoloģiju veidot kā sistēmisku fenomenu, aptverot sociuma esamības visus galvenos segmentus: saimniecisko darbību, garīgo kultūru, morāli tikumisko segmentu, sociāli politisko segmentu, reliģisko segmentu, izglītības un zinātnes segmentu.

Filoģenēze

Par filoģenēzi dēvē dzīvo organismu vēsturisko attīstību. Ar filoģenēzes jēdzienu raksturo kolektīvo vēsturisko attīstību – dzīvo organismu tipu, dzimtu, ģinšu, sugu attīstību. Teiksim, cilvēku vēsturisko attīstību visas cilvēces mērogā. Ar jēdzienu „ontoģenēze” raksturo individuālo dzīvo organismu attīstību no piedzimšanas līdz nāvei. Teiksim, šo rindu autora dzīvā organisma attīstību no piedzimšanas līdz šī teikuma sacerēšanai. Zinātne galvenokārt pievērš uzmanību filoģenēzei. Piemēram, cilvēku filoģenēzei, atzīstot vai noraidot filoģenētiskās saknes cilvēku darbības, uzvedības un komunikācijas attiecīgajām izpausmēm. Slavenais K.Lorencs, piemēram, uzskatīja, ka agresivitāte ir iedzimta izpausme; tātad agresivitātei ir filoģenētiskās saknes. K.Lorenca zinātne pilnā mērā nepiekrīt. Agresivitāti nākas iedalīt divās grupās; 1) agresivitāte kā filoģenētiski ieprogrammēts instinkts sevi aizsargāt apdraudējuma situācijā un 2) agresivitāte kā filoģenētiski neieprogrammēta izpausme destruktivitātes un cietsirdības formā, kas piemīt tikai cilvēkiem un ko nosaka attiecīgo cilvēku raksturs. K.Lorenca uzskatiem (grāmatām) ir liela popularitāte. Cilvēkiem patīk pret agresivitāti izturēties kā pret filoģenēzes produktu – iedzimtu izpausmi. Tādējādi cilvēki var visu destruktīvo izskaidrot ar cilvēka slikto dabu; cilvēku gēnos esot ietverta destruktivitāte un tāpēc neklājas brīnīties par cilvēku destruktīvo rīcību. Tāda pieeja cilvēku masās pārvēršas ideoloģijā, sniedzot iespēju racionalizēt bezspēcību.

Freids

20.gados Freids seksualitātes (*libido* kaislību, instinktu) faktoru papildināja ar graušanas kaislību („nāves instinktu”). Vispār Freids pirmais pētīja cilvēka kaislības: mīlestība, naidis, godkāre, skopums, greizsirdība, skaudība. Psihologi bez entuziasma izturējās pret Freida koncepcijām. Freida ietekme lielāka bija mākslinieciskajās aprindās. Vislielākā – sirreālismā, kas pievērsās sapņu tulkošanai. Freida pārliecībā *libido* ietekmēja visus instinktus, izņemot pašsaglabāšanās/pašaizsardzības instinktu. Savas zinātniskās biogrāfijas otrajā periodā Freids secināja, ka dzīvi nosaka nevis bailes no bada un seksualitāte, bet divas citas kaislības – mīlestība un destruktivitāte (Freida terminoloģijā „dzīves instinkts”/Erots) un „nāves instinkts”). Freids uzskatīja, ka cilvēkā viņa neapzinātie spēki integrējas vienotā sistēmā vārdā „raksturs”.

Kritika 1933.gadā

1933.gadā iznāca Osvalda Špenglera grāmata „*Jahre der Entscheidung*” (lēmumu gadi). Tajā viņš kritizē savu laikmetu jeb tās negatīvās izpausmes, kuras ir izvērtušās Rietumu kultūrā, liecinot par kultūras norietu. Špenglera fiksētās negatīvās izpausmes ir interesanti salīdzināt ar pašlaik (2018.g.) konstatējamajām negatīvajām izpausmēm, apliecinot norieta turpināšanos XX-XXI gadsimtā. Špenglers min šādas izpausmes:

- ☐ Slikta manieres visos parlamentos;
- ☐ Vispārēja tendence piedalīties ne visai tīros darījumos, kuri sola vieglu peļņu;
- ☐ Džezs un nēģeru dejas, kas ir kļuvis visdažādāko aprindu gara apliecinājums;
- ☐ Dāmas izkrāso seju un lūpas kā vieglas uzvedības sievietes;
- ☐ Slikta gaume, kura ir iespiedusies dziļciltīgajos un senajos kņazu namos;
- ☐ Plebeji sāk nosacīt dzīves toni;
- ☐ Zemās kārtas būtnes nicīgi kaitina ne tikai tradīcijas un tikumi, bet nicīgi kaitina arī jebkura izsmalcinātas kultūras pazīme, skaistais, grācija, prasme gaumīgi ģērbties, manieru pašpārliecinātība, izsmalcināta valoda, cienīga stāja, izcila audzinātība un pašdisciplīna;
- ☐ Nevienš nedomā par to, lai masās ieaudzinātu īstu kultūru, jo tas prasa piepūli un sagādā neērtības;
- ☐ Tendence sabiedrības dzīvi pieskaņot plebeju dzīves līmenim;
- ☐ Visam ir jābūt vienādi primitīvam;
- ☐ Pārākums, manieres, gaume un jebkura veida garīgā pašapziņa ir noziegums.

Identitātes degradācija

Ar vārdu „identitāte” apzīmē sevišķumu un savdabību. Iespējama atsevišķu indivīdu identitāte, sociālo kolektīvu identitāte, kā arī cita veida identitāte. Vārdu „identitāte” piemēro tautas sevišķuma un savdabības raksturojumā. Tautas identitāte ir tautas īpašību kopums, ar ko konkrētā tauta atšķiras no pārējām. Vārdu „identitāte” lieto arī etniskā sevišķuma un savdabības raksturojumā, kā arī etniskās piederības fiksēšanai. Piemēram, nosaucot tautību kā piederību noteiktam etnosam. Problemātisks ir jautājums par identitātes stabilitāti. Tradicionāli tiek uzsvērtā identitātes nemainība. Identitāte mainās, bet tas nenotiek strauji un realizējas ilgā laikā. Teiksim, etnisko identitāti (piederību tautai) cilvēks nekad nevar izmainīt. Var izmainīt tikai demonstratīvi – sevi apzināti dēvējot kā piederīgu kādai citai tautai. Sociālo kolektīvu identitāte var būt relatīvi dinamiska. Piemēram, tautas identitāte var vēsturiski mainīties. Tautas identitātes izmaiņas mēdz būt objektīvi pamatota (dialektiski veicināta) un progresīva transformācija vai degradācija, kad tauta pakāpeniski panīkst, pagrimst. Tauta laika gaitā mainās; mainās tautas demogrāfiskais apjoms, mainās tautas starptautiskā vide, mainās tautas kultūra, un tas ir normāls process. Vēsturiski nākas pārliecināties, ka ir iespējama arī tautas identitātes degradācija. Tā tas ir tajā vēsturiskajā pieredzē, kad tiekamies ar civilizāciju, impēriju, valstu bojāeju, ko sekmē tautas identitātes degradācija. Neapšaubāmi, mūsdienās Rietumu civilizācijas norieta apstākļos ir iespējama tautu identitātes degradācija. Tā var izpausties dažādi. Piemēram, tautas identitātē var degradēties attieksme pret nacionālo suverenitāti, kad tautai zūd interese saglabāt valstisko neatkarību un tauta bez morāli psiholoģiskiem pārdzīvojumiem atsakās no politiskās un ekonomiskās brīvības. Valdošais politiskais spēks, kas ir izraisījis suverenitātes zaudēšanu, tautā netiek uzskatīts par apkaunojumu un nacionālo nodevēju, bet gan par nacionālo varoni. Suverenitātes nevajadzība liecina par tautas identitātes degradācijas kritiski bīstamo pakāpi. Par tautas identitātes degradāciju var norādīt tautas dzīves jēgas, konceptu, vērtību devalvācija. Tautas identitātes degradācijas pazīme ir mīcīšanās uz vietas bez nākotnes plāniem, dzīve bez stratēģijas, kad stratēģijas vietā ir atsevišķu oligarhisko grupu savtīgās intereses. Tautas identitātes degradācijas nepatīkama izpausme ir naudas un zagšanas (visplašākajā nozīmē) pārvēršana par tautas identitātes elementu.

Nauda

Cilvēka un apkārtējās pasaules attiecībās būtisks jautājums ir cilvēka eksistenciāli nepieciešamās vajadzības un cilvēka eksistenciāli liekās vajadzības. Eksistenciāli liekās vajadzības ir vajadzības, kuru izcelsmē ir alkātība, godkārtība, mantkārtība. Tās ir vajadzības, bez kurām cilvēks var eksistenciāli iztikt. Cilvēka eksistenciāli liekās vajadzības stimulē tāds fenomens kā nauda. Pret naudu var izturēties kā pret narkotikām, alkoholu, kofeīnu un citām vielām, kuru lietošana kļūst vitāla nepieciešamība, jo ir iestājusies totāla atkarība no šīm vielām. Tas pilnā mērā attiecas uz naudu. Saskarsme ar naudu visbiežāk noslēdzas ar maniakālu velmi iegūt pēc iespējas vairāk naudas, kad nepastāv nekāda robeža iekārotās naudas apjomam. Pret naudu kā cilvēku nelaيمي gudras personības izturas jau sen. Jau sen naudu uzskata par cilvēku paverdzinātāju. Tas cilvēcē ir masveida ieskaits. Naudas reputācija ir negatīva. Nauda var paverdzināt ne tikai atsevišķus indivīdus, bet arī tautas, valstis. T.s. nacionālais kopprodukts un nemītīgā tieksme to palielināt reāli ir valsts dzīšanās pēc naudas. Reitingi šajā ziņā ir valstu sacensība naudas jomā. Naudas potenciālo lomu izmanto ideoloģijā. Tas, ko dēvē par materiālo ieinteresētību, faktiski ir naudas ieguves mērķa maskēšana, lietojot eifēmismu. Ideologi labi zina cilvēcē sastopamo negatīvo attieksmi pret naudu. Tāpēc ideoloģijā izmanto maskējošu terminoloģiju. Nauda ir cilvēku atsvešinātības avots un spēks. Nauda sēj naidu starp cilvēkiem. Nauda cilvēku atsvešina no citiem cilvēkiem. Pat no ģimenes locekļiem - brāļiem un māsām, vecākiem. Plaši ir sastopama atsvešinātība dažādos kolektīvos. Nauda ir sociālās atsvešinātības avots un spēks. Nauda cilvēkam paver iespēju izdarīt to, ko viņš nevar izdarīt, balstoties uz savām cilvēciskajām iespējām – fiziskajām, intelektuālajām, garīgajām. Teiksim, oligarhs nevar kā cilvēks fiziski pakļaut tautu. Taču viņš to var izdarīt ar naudu, uzpērkot tos spēkus, kuri var pakļaut tautu. Oligarhs var uzpirkt parlamentu, kas pieņem tautai naidīgus likumus. Oligarhs var uzpirkt valdību, kura realizē parlamentā pieņemtos likumus. Nauda var būt sava veida instruments cilvēku vērtējošā pārbaudē. Proti, ar naudas palīdzību var konstatēt, vai cilvēks ir matkārtīgs, alkātīgs, vai viņš ir spējīgs piesavināties citu naudu utt. Ar naudas palīdzību var noskaidrot, cik lielā mērā cilvēks ir spējīgs saprātīgi izlietot viņam uzticēto naudu, vai viņš viņam uzticēto naudu tūlīt nepārvērtīs cilvēka eksistenciāli lieko vajadzību apmierināšanai jeb naudu izmantos cilvēku eksistenciāli nepieciešamo vajadzību nodrošināšanai.

Uzvara

Kas patiesībā savā visdziļākajā būtībā ir „viedokļu plurālisms”, dažāda veida „demokratizācija”, „politkorektums”, „postmodernisms”? Tā patiesībā ir Rietumu civilizācijas diletantu un profānu uzvara, triumfs, sociālais sasniegums, morālais panākums, garīgā komforta ieguve. Kas ir Rietumu civilizācijas diletanti un profāni? Kāda ir šo fenomenu sociālā un bioloģiskā bāze? Atbilde ir zināma. Sociālā un bioloģiskā bāze ir masu cilvēks, vienkāršais cilvēks, parastais cilvēks. Citiem vārdiem sakot, sociālā un bioloģiskā bāze ir „baltās” rases demogrāfiskais sprādziens 19.gadsimtā, kad jau 20. gadsimta sākumā nācās konstatēt jaunus apstākļus Eiropā un šos apstākļus nosauca par masu sabiedrību, masu kultūru, masu komunikāciju, masu cilvēku. 20.gadsimtā sākās strauja visu dzīves segmentu masovizācija, kas praktiski izpaudās primitivizācijas un degradācijas veidā. 20.gadsimtā Rietumu civilizācija pārvērtās masu civilizācijā. Viss tika pieskaņots masu vajadzībām, masu izpratnes līmenim, masu gaumei, masu morālei, masu estētikai, masu komunikācijas līdzekļiem. 20.gadsimtā varam novērot masu cilvēku emancipācijas gribu, spēku, ambīcijas. Masu cilvēki, protams, ir sociuma vairākums - majoritāte. Bet visinteresantākais ir tas, ka šajā majoritātē tagad ietilpst arī inteliģence – cilvēki ar relatīvi augstu formālo izglītību un

garīgā darba veicēja statusu. Tagad majoritāte nebūt nav tikai fiziskā darba darītāji. Pie tam jāņem vērā, ka diletants un profāns principā var būt tikai garīgā darba veicējs. Tikai garīgā darba veidos ir iespējams diletantisms un profānums; respektīvi, iespējams veikt darbu bez pilnvērtīgām zināšanām, izpratnes, sagatavotības. Tikai garīgajā darbībā var būt profanācija – izkropļošana, sagrozīšana, primitivizēšana. Šoferis, apkopējs, celtnieks nevar būt profāns, jo pretējā gadījumā tūlīt iebrauks grāvī, nevis apkops, bet piedraņķos, uzmūrēs šķībi. „Baltās” rases demogrāfiskais sprādziens sekmēja masovizāciju un tajā skaitā inteliģences masovizāciju. Masovizētā inteliģence centās panākt savam zemajam intelektuālajam un profesionālajam līmenim atbilstošu dzīves kārtību, un tā to ir panākusi „viedokļu plurālisma”, dažāda veida „demokratizācijas”, „politkorektuma”, „postmodernisma” izskatā. Piemēram, „viedokļu plurālisms” dod patīkamu iespēju izteikties masovizētās inteliģences diletantiem un profāniem. „Demokratizācija” aizstāv diletantu un profānu tiesības ieņemt amatus. „Politkorektums” neļauj diletantus un profānus skaidri un gaiši nosaukt par diletantiem un profāniem. Tas būtu nepolitkorekti. „Postmodernisms” paver iespēju ar „mākslu” nodarboties diletantiem un profāniem, kā arī masovizētajai inteliģencei ļauj neko nezināt par kultūras mantojumu, kas reāli ir tumsonības legalizācija.

Konteksts

Mūsu analītiskā darbība tāpat kā cita veida darbība ir pamatīgi ierobežota. Varam pievērsties tikai ierobežota skaita problēmu, jautājumu, ideju risinājumam. Ja pievērsamies, teiksim, nākotnes cilvēka jeb postcilvēka analītikai, tad tas nenozīmē, ka nepastāv radniecīga problemātika citās jomās un dotais analīzes priekšmets neietilpst noteiktā kontekstā. Mūsu analītiskās refleksijas nespēj aptvert visu kultūru un kultūras virzības visas tendences, izpausmes, prognozes, perspektīvas. Cilvēks ir tā intelektuāli ieprogrammēts, ka izzīņas, teoretizēšanas, filosofēšanas saturu limitē bioloģiskā daba – prāta spējas. Un prāta spējas nespēj vienlaicīgi aptvert daudz vai „visu”. Prāta spējās ietilpst attiecīgā materiāla ģeneralizācija, taču arī tā ir ierobežota – agri vai vēlu noslēdzas ar intuitīvām nojautām, bet nevis konkrētiem analītiskajiem secinājumiem. Mēs ļoti labi apzināmies holisma klātbūtni; proti, to, ka secinājumus par parādībām var izdarīt tikai kā par vienotiem veselumiem un saistībā ar visu kontekstu, bet nevis analizējot tikai atsevišķas sastāvdaļas. Mēs to apzināmies, taču praktiski to nespējam realizēt. Nākotnes cilvēka jeb postcilvēka ģenēze visplašākajā skatījumā ir jāsaista ar cilvēces garīgās vēstures trim posmiem: 1) mitoloģisko, 2) logocentrisko un 3) iracionāli plurālistisko. Pirmajā, mitoloģiskajā, posmā valdīja cilvēka ticība pārdabiskajam un cilvēka ticība pasaulei, kurā viss ir pareizi, patiesi saskaņā ar dievu gribu. Otrajā, logocentriskajā, posmā cilvēks visu laiku tikās ar nemitīgu cīņu starp pareizo un nepareizo, patiesu un nepatiesu. Valda prasība cilvēkam kalpot tikai pareizajam, patiesajam, kas tiek iegūts, noliedzot nepareizo, nepatieso. Valda racionālisms un īstenības reāla struktūra precīzi definētu terminu, jēdzienu, kategoriju, slēdzienu, principu, pierādījumu, teoriju, metožu, likumu formā. Trešais, iracionāli plurālistiskais, posms ir 21.gs. nākotnes cilvēka jeb postcilvēka posms. Tajā valda uzskats, ka pasaule ir situatīvu nejaušību pasaule, kurā pareizo un nepareizo, patiesu un nepatiesu nosaka katrs pats saskaņā ar savu vajadzību un subjektīvajām interesēm. Trešajā posmā izzūd racionālisms, loģiskums, patiesība, pareizība kā cilvēka eksistenciālās ideoloģijas pamats. Logocentrimu degradē neoliberalisms, plurālisma fetišizēšana, politkorektums, „uzskatu brīvība” u.tml. 21.gs. nākotnes cilvēka jeb postcilvēka apziņas tips pilnā mērā ir adekvāts trešā, iracionāli plurālistiskā, posma garam cilvēces esamībā. Faktiski vairs nevar būt runa par cilvēces esamību, bet gan nākas samierināties ar cilvēces esamības transformāciju postcilvēces esamībā.

Kohortas ideoloģija

Kohortas ideoloģija ir neoliberālisma ideoloģija. Rietumu sabiedrībā ir izveidojusies cieši saliedētu cilvēku grupa (kohorta), kuras garīgās darbības dzinējspēks ir neoliberālisma ideoloģija. Par tādas kohortas izveidošanos stāsta paaudžu socioloģija, konstatējot kopīgas vērtības un kopīgu izjūtu savai piederībai noteiktam ideoloģiskajam virzienam. Kohortā ietilpst inteliģences indivīdi, kuriem neoliberālisma ideoloģijas propaganda ir maizes darbs. Tāpat ietilpst inteliģences indivīdi, kuru apziņas saturā neoliberālisma ideoloģija ir šīs ideoloģijas zombēšanas rezultāts. Nav ticams, ka kohortā ietilpst inteliģences saprātīgi pārstāvji, kuri svēti tic neoliberālisma ideoloģijai un šī ideoloģija ir viņu pasaules uzskata organisks kodols. Tas nav ticams tādēļ, ka neoliberālisma ideoloģija nekādi neatbilst patiesi izglītota un saprātīgi domājoša cilvēka garīgajām prasībām un vajadzībām. Piemēram, neatbilst slavenajam Kjerkegora aforismam: „Dzīve virzās uz priekšu, bet, lai to saprastu, nākas virzīties atpakaļ”. Neoliberālisma ideoloģija neatzīst nepieciešamību zināt pagātnes pieredzi. Tādas zināšanas atbaidīs no neoliberālisma ideoloģijas un neveicinās neoliberālisma ideoloģijas iesakņošanos. Pagātnes pieredze, teiksim, uzskatāmi liecina, ka valsts kalpo tautai. Neoliberālisma ideoloģijā valsts kalpo transnacionālajiem monopolistiem. Neoliberālisma ideoloģijā netiek slēpts, ka valsts vispār nav vajadzīga. Labākajā gadījumā valsts var saglabāties, bet valsts nedrīkst traucēt biznesu, valsts nedrīkst iejaukties izglītībā, garīgajā kultūrā, morāli tikumiskajā sfērā, valstij nav vajadzīga ideoloģija.